

Arabisk-språklige i Grenland

Mediebruk og sosialdeltakelse

Ridha Fethi

Masteroppgave
Flerkulturelt forebyggende arbeid med barn og unge

Veileder: **Oddvar Hollup**

Institutt for helse og sosialfag

HØGSKOLEN I TELEMARK

2009/2010

Sammendrag

Det er generelt gjort lite forskning på innvandrernes mediebruk i Norge for å finne eventuelle sammenhenger mellom media, sosialisering, integrering, identitet og kultur. Arabisk-språklige er blant innvandreregrupper som heller ikke er blitt forsket noe særlig på i denne sammenhengen.

Media har en sentral rolle i individenes liv og påvirker deres hverdag og syn på forskjellige måter. Media kan brukes på mange samfunnsnyttige måter, men kan også misbrukes som makt. Den fjerde statsmakt kalles det.

Mine egne erfaringer gjennom mange års opphold i Norge, og min tilknytning til det muslimskarabiske miljøet i Norge har på mange måter og hele tiden fått meg til å tenke på medias rolle i hele sosialiseringsprosessen.

Kontrastene mellom norsk media og arabisk media har også vært en av årsakene til å engasjere meg i denne problemstillingen.

Ambisjonene var et stort og omfattende studie på nasjonalt nivå. Dette viste seg imidlertid å ikke være lett å gjennomføre med det første. Derfor nøyde jeg meg med et begrenset utvalg fra Grenlandsområdet.

Hovedmålsettingen er å studere utvalgets mediebruk for å finne eventuelle sammenhenger mellom mediebruk og sosialdeltakelse, identitetsforming, tilhørighetsspørsmålet, integrering og akkulturasjon.

Det transnasjonale perspektivet i en globalisert verden har også vært sentralt i denne sammenhengen.

En kort presentasjon av teori og metode i denne oppgaven går ut på bruk av kvalitativ metode i form av intervjuer og observasjon, og min egen erfaring og meg selv som deltaker og tilhørende til kulturen utvalget representerer.

Helhetlig tilnærming av emnet og hva som kom ut av intervjuundersøkelsen blir ordnet i tematiske områder og koblet til teori og aktuell litteratur innen samfunnsstudier og samme forskningsfelt.

Det ble også lagt vekt i analysen av empiriske funn på vurdering av deltakernes akkulturasjon i fire kategorier som spenner seg fra integrering, assimilering, til isolasjon og marginalisering. Funnene i denne undersøkelsen kan danne grunnlag for større og mer omfattende og detaljerte studier senere.

I avslutningen vil hovedfunnene i denne oppgaven oppsummeres med kobling til de teoretiske perspektivene som er benyttet i denne sammenhengen. I konklusjonen vil det stilles spørsmål om veien videre.

Forord

Aldi har uttrykket "Bedre sent enn aldri" hatt en større betydning for meg enn nå. Det å fullføre en utdanning som jeg alltid har drømt om, men som jeg ikke hadde de nødvendige "kapitalene" til å gjennomføre.

Takk til alle dere som har hjulpet meg med å fullføre denne oppgaven og gitt meg mulighet til videre utdanning. Spesielt takk til deltakerne som har stilt opp til intervju, for deres vilje, åpenhet og gjestefrihet, og til å dele tanker og erfaringer med meg. Takk til *Kalid*. For hjelp med å kontakte deltakerne og deres familier, for oppmuntringer og moralsk støtte. En stor takk også til min veileder *Oddvar Hollup*, for alle gode råd og nyttige, konstruktive samtaler, tilbakemeldinger, og veiledning i hele prosessen. Takk også til medstudentene, for både sosial og nyttige samspill. Sist, men ikke minst takk til min familie og mine barn *Espen* og *Mona* for korrekturlesning, tid til mange positive samtaler og oppmuntringer gjennom hele studieprosessen og for at de bryr seg om meg som "medstudent".

Ridha Fethi. Mai 2010

INNHold

1. INNLEDNING	6
1.1. KONTEKST	6
1.2. PROBLEMSTILLING OG AVGRENSNING	6
1.3. OPPGAVENS OPPBYGNING	7
1.4. TIDLIGERE FORSKNING	8
2. METODE OG ETISKE REFLEKSJONER	11
2.1. METODE	11
2.2. UTVALG	12
2.2.1. Begrunnelse for utvalget	12
2.2.2. Kontakt med deltakerne	14
2.3. MIN ROLLE	15
2.4. BEGREPSBRUK OG TRANSKRIPSJONER	16
2.5. INTERVJU	17
2.5.1. Intervjusituasjonen	17
2.5.2. Intervjuguide, transkribering og analyse	18
2.6. KILDEVARIASJON	19
2.7. ETISKE REFLEKSJONER	20
3. TEORETISK RAMMEVERK	23
3.1. KULTURTEORI, DISKURS OG AKKULTURASJON	23
3.2. MEDIESOSIOLOGI	29
3.3. MODERNITET- OG GLOBALISERINGSTEORI	34
3.4. MIGRASJONSTEORI OG TRANSNASJONALISME	35
3.5. KONTAKT, ANERKJENNELSE OG TVERRKULTURELL KOMMUNIKASJON	41
4. BESKRIVENDE DEL AV MEDIA-MEDIEBRUK	45
4.1. MEDIA, NORSK, ARABISK OG INTERNASJONALT	48
4.2. MEDIEDISKURS OM ARABISK MEDIA	50
5. DELTAKERNES MEDIEBRUK	53
5.1. KULTURELL IDENTITET	53
5.2. TILHØRIGHET	63
5.3. DELTAKELSE OG INTEGRERING	67
5.4. SOSIALISERING	74
5.5. MENINGSDANNELSE	81
6. AVSLUTNING	94
6.1. NORSK ELLER ARABISK?	100
6.1.1. Både - Og	100
6.1.2. Assimilasjon	101
6.2. KONKLUSJON	104
LITTERATURLISTE	108
VEDLEGG	111

1. INNLEDNING

1.1. Kontekst

Begrunnelse for valg av tema og problemstilling er det som danner grunnlaget for denne konteksten. Denne oppgaven er basert på kvalitative intervjuer med fem arabisk-språklige, muslimske familier og deres barn, noen enslige voksne ungdommer, observasjon og feltarbeid i det arabiske miljøet i Grenland og min egen erfaring som tilhørende til dette miljøet. Et mediebeskrivende kapittel og analyse av noen mediediskurser er også av stor betydning for å belyse problemstillingen på en helhetlig måte.

Min interesse for å skrive om arabisk-språklige og deres forhold til media var i utgangspunktet inspirert av min kontakt med denne gruppen. Min tilknytning til både den "arabisk-muslimske" kulturen på den ene siden, og den "norske" kulturen på den andre siden har gitt meg forskjellige erfaringer og ståsted i begge miljøene. Fremstillingen av saker som omhandler innvandrere generelt, muslimene og arabere spesielt, i norsk media og i det offentlige rom oppfordret meg til å undersøke denne saken nærmere. Måten og inntrykket jeg fikk innad denne gruppen og dette miljøet, i Norge generelt, og i Grenland spesielt, pirret min nysgjerrighet. Arabernes og muslimenes økte synlighet på den globale arena siden 11. september 2001, og invasjonen av Irak i 2003, har skapt nye retninger på hvordan denne folkegruppen blir fremstilt i media på arabisk, norsk og global plan. Men og den nokså langvarige konflikten mellom Palestina og Israel, og Norges engasjement i denne konflikten. Etter hvert gikk oppgaven over til å handle mer om arabisk-språklige muslimers bruk av media. Det transnasjonale perspektivet er også et viktig element, både for hvordan deltakerne selv forholder seg til kulturell identitet, til språk, til religion og til "vestlig" kultur. Før presentasjonen av oppgavens problemstilling, er presentasjonen av den komplekse konteksten, en viktig plattform for å lede leseren til å forstå hvordan muslimske arabisk-språklige i Grenland bruker media, hva de er opptatt av, hvordan de opplever det, og deres oppfatninger av saker som fremstilles.

1.2. Problemstilling og avgrensning

Forskning på arabisk-språklige og deres mediebruk kan skille seg fra forskning på andre minoriteter i Norge. Dels fordi arabisk media er omfattende og variert i dets form og innhold. Dels fordi det sendes fra 21 arabiske land¹, og dels, fordi det er mange tv-kanaler, aviser og

---

¹ <http://www.globalis.no/Land/Landgrupperinger/Arabiske-liga>

nettsteder på arabisk som sender fra andre land i verden. Disse kan være arabisk-eide eller eies og drives av ikke-arabiske land. Eksempler på den type kanaler kommer senere i oppgaven. Disse momentene var noe av drivkraften bak valget av tema i denne oppgaven. Tema var i utgangspunktet: **Arabisk-språklige i Grenland. Deres mediebruk og sosialdeltakelse.**

Følgende problemstilling ble formulert for å belyse dette temaet:

Hvordan bidrar **mediebruk** til **kulturell identitet**, **tilhørighet**, **sosialdeltakelse** og **integrering**? Og på hvilken måte kan dette forstås i lys av teorier om sosioliseringsteori, sosialisering, akkulturasjon, transnasjonalitet og modernitet?

Ganske tidlig i gjennomføring av intervjuene konstaterte jeg mye fokus på islam som en viktig identitetsdannende faktor hos deltakerne. De fleste hadde merkbart politisk engasjement for saker om Palestina og Irak, og saker som har dominert det norske mediebildet den siste tiden. Nemlig, hijab, Muhammed-karikaturene, og saker om muslimer generelt, men kvinner spesielt. Derfor fant jeg det hensiktsmessig å legge til et kapittel om **meningsdannelse** i analysedelen, under tematiske områder.

1.3. Oppgavens oppbygning

Formelle retningslinjer og krav til masteroppgaven blir ivaretatt i denne oppgaven på følgende måte. Oppgaven er på ca. 100 sider og struktureres slik:

Forside, sammendrag, forord, innholdsfortegnelse, innledning, metode og teori, beskrivende del av media og mediebruk, tematiske områder med datapresentasjon og analyse, konklusjon, oppsummering, litteraturliste og vedlegg.

Oppgaven består av seks kapitler:

Kapittel 1: Innledning, presentasjon av problemstilling og begrensnig av oppgaven, begrepsbruk og transkripsjoner, samt gjøre rede for tidligere forskning relatert til problemstillingen i denne oppgaven.

Kapittel 2: Metodevalg for oppgaven, etiske refleksjoner, utvalget og kontakt med deltakerne.

Kapittel 3: Teoretisk rammeverk og teoretiske perspektiver som tar for seg spørsmål knyttet til antropologisk tilnærming, sosialisering, innvandrings- og migrasjonsprosesser, kontakt, anerkjennelse og kommunikasjon. Disse teoretiske perspektiver danner grunnlaget for en helhetlig forståelse av emnet og kan hjelpe leseren med å forstå hvordan drøftingen, analyse og trekking av konklusjoner ble foretatt i denne oppgaven.

Kapittel 4 og 5: Beskrivende del av media og deltakernes mediebruk. Samt presentasjon av deltakerne syn, uttrykk, svar og kommentar til mediebruk og generelle, samfunnsmessige aspekter innen kultur, integrasjon, migrasjon, identitet, tilhørighet og meninger. I disse kapitlene blir aktuell litteratur og teoretiske perspektiver koblet inn fortløpende.

Kapittel 6: Oppsummering av hovedfunn i oppgaven og konklusjon.

Drøfting av relevante spørsmål med gyldighet, validitet og etiske forhold skal være sentrale i hele oppgaven.

1.4. Tidligere forskning

Det ble ikke gjort noen særlig omfattende forskningsstudier på mediebruk og arabere spesielt i Norge. *Sharam Algashi* sin forskning på mediebruk og iranere og *Thomas Tuftes*(red.) forskning på ungdom med innvandrerbakgrunn og mediebruk er interessant å referere til som tidligere forskning.

Algashi omhandler i sin avhandling norske borgere med iransk bakgrunn, deres mediebruk, og meningsdannelsene knyttet til denne mediebruken. Forskningen hans var basert på kvantitative/kvalitative datamateriale som identifiserer en kompleks mediebruk blant norskiranere. Og argumenterer for at denne kompleksiteten gjenspeiler norskiraneres inngående forhandlinger om identitet og posisjon i deres hverdag i Norge, om hvem de er og hvor de hører hjemme, deres forhandlinger om deres fortid, hvem de har vært, og hvor de hørte hjemme.

Avhandlingen foreslår et samspill mellom norskiranernes streben etter identitet og posisjon, og dilemmaer og dobbeltheter de befinner seg i. Dobbelteter og dilemmaer som er knyttet til her/der, nåtid/fortid, og oss/dem, som er stadig gjeldende og preger norskiranernes meningsproduksjon.

Algashi lagde en modell i sin avhandling som viser sammenhengen mellom medieproduksjon og mediebruk. Han understreker hvordan medienes stereotypiske dekning av innvandrere påvirker dem. Denne studien i regi av CULCOM gir en bred framstilling av hvordan norske medier framstiller "de andre" og hvordan dette påvirker "de andre". *Algashi 2009*.

Tomas Tuftes, 2003 i regi av NORDICOM, omhandler media, minoriteter og det multikulturelle samfunnet etter et skandinavisk seminar organisert i Magleås Kurscenter i Danmark, i april 2001. Studiene omhandler bl.a. tilhørighet, analyse av mediebruk, medierepresentasjon, globalisering og kulturendring.

Studiene omhandler også den stadig voksende utfordringen i senere tid i skandinaviske samfunn, om hvordan forstå og handle, politisk, sosialt og kulturelt, for å takle den økende strømmen av immigranter og flyktninger, og deres etterkommere, i et samfunn, som tidligere ble betraktet som "kulturelt homogent".

Boka tar for seg spørsmål om identitetsforming og analyse av hvordan borgere i de skandinaviske landene forhandler og konstruerer deres historier, identiteter, sosialorden og kulturell praksis.

Mediebruk ble analysert i boka, kulturell forandring og hvordan identitet forhandles i hverdagens praksis, og hvordan mediene på forskjellige måter spiller en viktig rolle i disse forhandlingene.

Identitetsspørsmålet, og om "å høre til", eller "høre hjemme et sted" blir mye omtalt i boka. Analyse av mediebruk, mediepresentasjon, globalisering og kulturell forandring. Hvordan identitet forhandles i hverdagens praksis, og hvordan mediene på forskjellige måter spiller en viktig rolle i disse forhandlinger.

Boka omhandler også de store utfordringer i Skandinavia i dag for å finne ut hvordan det skal reageres politisk, sosialt og kulturelt på de nye medborgerne, innvandrere, flyktninger, og deres etterkommere.

Tufte referer til tidligere undersøkelser av innholdet i store dagsaviser i Sverige på 90- tallet. Disse undersøkelsene gir belegg for at det finnes en tendens i nyhetsjournalistikk å plassere på den ene siden innvandrerkvinner og jenter, og på den andre siden og innvandremenn og gutter. Funn i denne oppgaven kan peke på at denne kategoriseringen imidlertid ikke dominerer lenger. Den ble justert til "vi i vesten" og "de muslimer".

Brune kategoriserer "innvandrerjenter/kvinner" som offer for vold, religion og patriarkalsk undertrykkelse og som offer fra konflikter mellom kulturer. "Innvandregutter/menn" portretteres som offer i dobbel bemerkelse; for sin bakgrunnskultur og for sosial marginalisering. "*Men framfor alt forekommer de i samband med brått som redan har blitt begått eller med brått som forventes at begås*". (*Brune i Tufte 2003:53*)

En rapport fra Statistisk Sentralbyrå viser at internett og tv er de mest brukte mediene blant innvandrerne. Radiolytting og avislesing er mindre utbredt enn i gjennomsnittsbefolkningen. Rapporten kartlegger for første gang kultur- og mediebruken blant personer med innvandrerbakgrunn og norskfødte med innvandrerforeldre, og sammenlikner den med mediebruken til den norske befolkningen generelt. Denne påstanden blir referert til senere og viser seg gjeldende hos deltakerne i denne oppgaven.

Rapporten er laget av statistikkrådgiver *Odd Frank Vaage*² i Statistisk Sentralbyrå.

Den viser at fjernsyn og internett er de mediene som blir mest brukt både blant befolkningen i Norge, og blant dem med innvandrerbakgrunn.

Boka "LES ARABES PARLES AUX ARABES" utgitt i 2009 og redigert av *Gonzalez-Quijano & Guaaybess*, dannet et solid kunnskapsgrunnlag og utgangspunkt for måten jeg grep inn i denne oppgaven, og hjalp meg å ha en bredere forståelse av problemstillinger knyttet til mediene generelt i en globalisert kontekst.

Det heter jo at media er den fjerde statsmakten. *Nadia Ben Salem* i *Gonzalez-Quijano & Guaaybess. 2009:253* uttrykker det slik:

« Comment peut-on imaginer qu'un nouveau "quatrième pouvoir" – virtuel cette fois – puisse influencer sur une société qui n'en est qu'au début de son entrée dans "la société de l'information et du savoir" ? ».

Hvordan kan man tenke seg at en ny "fjerde statsmakt" - virtuel denne gangen - kan påvirke et samfunn som kun befinner seg i begynnelsen av innganggangen til "informasjons- og kunnskapssamfunnet?" (*Egen oversettelse*)

Ben Salem bruker til og med uttrykket "femte statsmakt" som betegnelse for blogging i internettsammenheng. (*Egen oversettelse*) *Gonzalez & Guaaybess. 2009:259*

Hun understreker også medierollen som samlende menings- og tenkemåtedannende faktor.

« C'est aux médias que revient la charge de susciter un lien capable de créer, dans les termes du philosophe Charles Taylor, "un état d'esprit partagé à propos de sujets d'intérêt commun" »

Det er media som har byrden å generere en link som er i stand til å skape, slik filosofen *Charles Taylor* uttrykker det, "en felles tenkemåte om emner av felles interesse". (*Egen oversettelse*) *Gonzalez & Guaaybess. 2009:22*

Ben Salem peker på det faktum at politikk og religion er uløselig blandet for mange muslimer, uansett det ekstremt komplekse forholdet som forente religion og politikk gjennom historien, er det vanskelig å integrere dette konseptet med felles offentlige meninger som uttrykkes i media i dag. (*Egen oversettelse*)

« Mais le fait que le politique et le religieux soient indissociablement mêlés aux yeux de nombreux musulmans, quelle que soient la nature extrêmement complexe de la relation qui les a unis au long de l'histoire, s'intègre mal à cette conception du public en tant qu'opinion partagée manifestée par les médias ». (ibid.)

En del funn i tidligere forskning bekreftes og kan sammenlignes med funn gjort i denne oppgaven. Dette blir presentert og drøftet fortløpende i kapittel 5.

---

² <http://www.dagbladet.no/2009/08/25/nyheter/innvandrere/innenriks/politikk/7812289/>

2. METODE og ETISKE REFLEKSJONER

2.1. Metode

Mediebruk til det arabiske miljøet i Norge er lite studert. Denne oppgaven er basert på kvalitative intervjuer og observasjon av muslimske arabiskspråklige i Grenland. Observasjon og oppfølging av diverse programmer i norsk og arabisk media, med innhold som kan kobles til denne undersøkelsen, er også en del av framgangsmåten for å få en helhetlig forståelse av tema og problemstillingen i oppgaven.

Empirien som blir analysert i oppgaven er basert på observasjon og intervjumaterialet med deltakerne. Ved å holde systematisk og kontinuerlig overvåking av de store arabiske og norske mediekanalene og avisene, fikk jeg bedre innsikt i hva som formidles i disse mediene. Samtidig, fikk jeg bedre forståelse av deltakernes tolkninger og tilbakemeldinger.

Korte referanser og analyse av noen aktuelle medieartikler som underbygger noen av deltakernes påstander er aktuelle i metoden for å danne et helhetlig bilde av koblingen mellom empirien og mediepresentasjoner.

Ved å unngå såkalte "meny oppgaver", blir problemstilling mer synlig i oppgaven. Dette gjøres ved å koble sammen innledningen, metode, teori, empiri, analyse og konklusjon.

I kvalitativ forskning, vil det være viktig å skille metode og datainnsamling fra analyse. Dette bel gjort ved bl.a. å unngå å stille analytiske spørsmål i intervjuguiden, uten å neglisjere deltakernes egne meninger om deres syn på samfunnskulturelle spørsmål, deres politiske synspunkter, og deres generelle vurdering av medieinnholdet og budskapet.

Enkelte ganger fikk deltakerne anledning til å prate videre selv om innholdet i samtalen ikke samsvarte med intervjuguiden. Deltakerne ble minnet, fra tid til annen, om hva oppgaven handlet om. Likevel var det mye engasjement om saker nevnt innledningsvis og som de fleste var ganske opptatt av, nemlig, politikk og religion.

Samfunnsvitenskapelig tenkemåte danner grunnlaget for å finne måter å "hoppe på" oppgaven på og for å få det helhetlige perspektivet som skal til for å ha oversikt og kontroll over oppgaven.

Ved å unngå merkelapper på deltakerne og benytte et nøytralt begrep som deltaker, ville jeg sannsynligvis få anledning til å finne ut hva den enkelte deltaker kaller seg selv, eller hva de selv mener andre kaller dem.

Forskningseffekten og hva som kommer til å påvirke de empiriske dataene betegner jeg som en stor utfordring i denne oppgaven. Dels på grunn av mine anelser på hva jeg kommer til å finne ut, og dels fordi jeg har jobbet mye og lenge med barn og ungdom med arabisk

tilknytning og bakgrunn. Jeg har også hatt langvarig kontakt med voksne arabiske menn og kvinner i Norge. Jeg vet gjennom daglige samtaler og kontakt, hvilke spørsmål som opptar dem mest, litt om deres meninger, og til en viss grad, deres vaner og holdninger. Jeg har også vært engasjert og opptatt av media og hvordan forskjellige mediekkanaler fremstiller nyheter og resten av mediestoff, fra arabiske, norske, skandinaviske og franske, tv, aviser, radio og nettsteder.

Ved å være metodisk oppmerksom på utfordringer, og kritisk til egen metode ved å studere ”mine egne”, observere deltakere fra ”egen kultur” og ha egne tanker og anelser på forhånd, og hvordan dette vil påvirke datasamlingen og analyseprosessen, var også en stor metodisk og etisk utfordring i denne oppgaven³.

2.2. Utvalg

2.2.1. Begrunnelse for utvalget

Utvalget består av fem arabisk-språklige familier og tre voksne ungdommer bosatt i Grenland-distriktet. Alle er over 17 år. Noen er etablerte med egen bolig og full jobb, andre er arbeidsledige og flere er under utdanning. Noen deltakere er etablerte familier med barn, andre er enslige voksne ungdommer. Noen mødre i disse familiene er hjemmeværende. Deltakerne er fra forskjellige arabiske land og de fleste er fra Irak og Palestina. Noen av ungdommene er med foreldre fra to forskjellige arabiske land og noen har en forelder som ikke er arabisk.

Felles for alle deltakere i dette utvalget er språket. Samtlige snakker arabisk. Noen av deltakere er ikke etnisk arabere men bruker arabisk aktivt. En familie i dette utvalget er irakisk med kurdisk etnisitet. De bruker arabisk, kurdisk og norsk om hverandre. Islam er også en fellesnevner for deltakere. Noen er sunnimuslimer, andre er sjiamuslimer. Noen er praktiserende muslimer, andre praktiserer ikke religiøse ritualer daglig, som for eksempel bønn og fasting, men deltar i store islamske feiringer som for eksempel Id eller Ramadan.⁴

Tilgjengeligheten av utvalget danner hovedgrunnlaget for spørsmålet om hvem forskeren skal få informasjon fra, og innebærer å definere det utvalget undersøkelsen baserer seg på.

---

³ Jeg velger å ikke gå dypere i presentasjon av teoridelen av hensyn til omfanget i oppgaven. Den enkelte leser henvises til mer detaljerte beskrivelser av kvalitativt forskningsarbeid ved for eksempel *Befring* 2002 eller *Thagaard* 1998

⁴ **Id:** Religiøs fest som feires av muslimer ved avslutningen av fastemånedens Ramadan.
Ramadan: Den islamske fastemånedens.

Hvordan skiller mediebruken seg mellom deltakerne i dette utvalget vil også være med for å danne grunnlaget i denne kvalitative undersøkelsen.

I denne oppgaven brukes uttrykket muslimske arabiskspråklige, fordi det er noen av deltakerne som snakker arabisk og bruker det aktivt, uten nødvendigvis å være etnisk arabere. Jeg prøvde å ha kristne arabere i utvalget, men det lot seg ikke gjøre fordi, de få kristne som bodde i Grenland takket nei til å være med. Utvalget ble valgt lokalt i Grenland fordi jeg har mer oversikt over miljøet og finner det mest praktisk med hensyn til kontakt og observasjon. Observasjonene krever hjemmebesøk hos familiene og ungdommene, og det er vanskelig å få til besøk hos folk man ikke kjenner.

”Kvalitative studier baseres på strategiske utvalg påpeker Thagaard. "Det vil si at vi velger deltakere som har egenskaper eller kvalifikasjoner som er strategiske i forhold til problemstillingen”. (2003:53)

Det ble gjennomført 10 intervjuer til sammen. Intervjuene og besøkene ble foretatt over en periode på fem måneder i tillegg til gjentatte telefon- og nettsamtaler med den enkelte deltaker.

Ungdommelige deltakere behersker norsk på en utmerket måte. Deres arabisk-språklige ferdigheter varierer fra å begrense seg til muntlig bruk, til full dyktighet i muntlig og skriftlig språkbruk i dialekter og klassisk arabisk (bøkmål). Voksne behersker norsk i varierende grad, derfor blir arabisk brukt i intervju og samtalene med voksne. Norsk og delvis arabisk ble bruk med ungdommelige deltakere.

Ved å unngå å gi detaljert presentasjon av hver enkelt deltaker, bevares anonymiteten til deltakerne. Ellers blir de lett gjenkjennelige i et oversiktelig og relativt lite område som Grenland.

"En retningslinje for kvalitative utvalg er at deltakere ikke bør være flere enn at det er mulig å gjennomføre dyptpløyende analyser. Størrelsen på utvalget er avhengig av hvor mange kategorier utvalget skal representere. D.v.s. ved en eller få kategorier kan det være ok med lite utvalg". Thagaard 2003:56

Thagaard påpeker at utvalget er strategisk, ved at deltakerne representerer egenskaper som er relevante for problemstillingen og fremgangsmåten for å velge ut deltakere som er basert på den tilgjengeligheten de har for forskeren. (2003:54)

Et problem med utvalg som er basert på at deltakerne er tilgjengelige for forskeren, er at det er tendens til at slike utvalg vil representere personer som er fortrolig med forskning, eller i hvert fall ikke har noe imot at deres livssituasjon blir studert.

Det viser seg for eksempel at personer med høyere utdanning stort sett er mer villige til å være deltakere i kvalitative studier enn personer med lavere utdanning. (*ibid.*)

Dette gjaldt til en viss grad i denne undersøkelsen. Det var de med høy utdanning som var mest positive til deltakelse. Ungdommene var også spontant villige og uten kritiske refleksjoner og motsetninger til sånne studier. Kvinnelige deltakere og deltakere fra kristelige arabiske miljøer var litt vanskelig å rekruttere til denne oppgaven.

Thagaard påpeker at i kvalitative studier som ofte omhandler personlige og til dels nærgående temaer, kan det være vanskelig å finne personer som er villige til å stille opp som deltakere. Derfor må vi benytte oss av en seleksjonsmåte som sikrer oss et utvalg av personer som er villige til å være med i undersøkelsen mener hun.

Personer som ikke er villige til å delta, kan representere mer problematiske sider ved det fenomenet som studeres. Denne type skjevheter betyr at det er viktig å diskutere utvalgets sammensetning i forhold til de konklusjonene undersøkelsen kommer frem til. (*ibid.*)

2.2.2. Kontakt med deltakerne

Tidligere i prosessen tenkte jeg på et tilfeldig valgt utvalg som skal plukkes av SPT⁵ i Skien. Ved å kontakte noen familier ble det tydelig at mange ikke var så villige til å delta i denne undersøkelsen og at prosessen med å rekruttere deltakerne vil ta altfor lang tid. Alternativet ble å bruke egne kontakter og takke ja til de som var villige til å delta. En grundig samtale om prosjektet og hensikten med oppgaven ble gitt til alle kontaktene før de endelig ville være med som deltakere i denne oppgaven. Ungdommene var mer positive til å delta og de viste stor interesse fra tidligere i prosessen. De var ikke så formelle og kunne stille opp på kort varsel, ofte på biblioteket, på skole eller på kafé.

Thagaard påpeker at forskeren må være forberedt på å finne en alternativ setting for undersøkelsen dersom det viser seg å være vanskelig å få adgang til de miljøene som var planlagt i utgangspunktet. En begrunnelse for å innvilge eller nekte forskeren adgang er i seg

---

⁵ SPT: Spesial Pedagogiske Tjenester i Skien

selv viktig informasjon i prosjektet. (2003:57). Dette kommer jeg tilbake til senere i analysedelen i kapittel 5.

Kontakt og besøk med voksne deltakere måtte planlegges. Tid og sted måtte fastsettes og diskuteres. Hjemmebesøk krever som regel ekstra forberedelser. Det tok tid før noen ble overtalt til å ikke stelle i stand ekstra mat eller servering til sånne besøk. En kopp te eller kaffe var mer enn nok, ga jeg høflig beskjed om. Men i den arabiske kulturen har gjestefriheten en annen dimensjon. Kontakt med kvinnene skjedde i hjemmet og med mannen til stede. Dette gjaldt også jentene. Etter en del besøk ble observasjonene og samtalene mer uformelle. Noe som dannet det største grunnlaget av undersøkelsesmaterialet jeg fikk samlet hos familiene. Kontakt med arabisk-språklige i Grenland på den private planen skjer ofte. Uformelle samtaler relatert til problemstillingen i denne oppgaven foregår ofte. Dels ved at folk snakker om ting som referer til media. Og dels ved at jeg i mange tilfeller dirigerer samtalen mot det oppgaven handler om. Disse uformelle samtalene har gitt meg et godt utgangspunkt og et godt grunnlag for viderearbeid med oppgaven.

Kontakten med representanten for NrK skjedde etter avtale med vedkommende på lokalene til NrK-Østafjells i Porsgrunn.

2.3. Min rolle

Siden oppgaven er basert på kvalitativ forskning i form av intervju, samtaler og observasjon, er det naturlig at forskeren blir den viktigste aktøren for innsamling av empirisk data.

Tidlig klargjøring og presisering av hensikten med oppgaven var avgjørende for å overbevise deltakerne til å bli med. Ved å presentere meg selv som nøytral og ved å vise interesse for emnet, hjalp også med tilliten og engasjement blant deltakerne. Det tok sin tid, men til slutt ble temaet og hensikten med studiet kjent i miljøet, slik at tilliten ble etablert.

Dette påpeker *Thagaard* ved å mene at når forskeren skal observere innefor miljøer som er skeptiske til forskning, må han eller hun være forberedt på å investere mye tid og krefter for å bygge et tillitsforhold før forskningsprosessen kan komme i gang. (2003:58)

Kjønnspektivet kan ha spilt en rolle i denne sammenhengen. Det ville naturligvis vært lettere for en dame å ha tilgang til kvinnene og hjemmene til arabiske familier. En kvinnelig forsker ville blitt akseptert lettere hjemme. Dessuten kunne hun fått anledning til å intervju kvinnene og jentene uten mennenes nærvær. Kjønn kan påvirke tilgang til informanter.

Hensynet til validitet og reliabilitet må også nevnes i denne sammenhengen. Uansett, er det viktig å ta hensyn til slike dilemmaer i senere forskning innen arabiske og muslimske miljøer.

2.4. Begrepsbruk og transkripsjoner

Hovedspørsmålet i intervjuene legger vekt på kandidatenes mediebruk. Med mediebruk menes det tilgang til parabol, til kabelnett, bruk av internett til informasjon og til kommunikasjon, radiobruk, aviser og blader i nett- og papirutgaver og bruk av underholdning i form av musikk, kino og teater. Personlige digitale medier som for eksempel mobil blir også regnet med i denne sammenhengen.

Kanalene Aljazeera og Al-Arabiya kommer til å bli nevnt ofte i oppgaven. Det kommer ikke til å lages fotnoter til disse to kanalene senere i oppgaven. Andre aviser og tv-kanaler kommer til å bli referert til med en fotnote nederst på de aktuelle sidene.

*Aljazeera*⁶: Verdensdekkende Tv- og nettkanal med flere tv-kanaler innen nyheter, dokumentar, barn, film og sport. Den sender på arabisk og engelsk. Kanalen har sitt hovedkvarter i Qatar og er mye profilert, særlig med å sende videoutklipp fra Al-Qaida, Bin Laden og andre militante grupper i Midtøsten.

*Al-Arabiya*⁷: Verdens omspennende nyhets-, nett- og satellitt-, tv-kanal. Al-Arabiya ble lansert som en direkte konkurrent til Aljazeera. Kanalen sender fra Dubai og er ganske populær i den arabiske verden.

CULCOM: Cultural Complexity in the New Norway, Faculty of Social Science. University of Oslo.

NORDICOM: Nordic Information Centre for Media and Communication Research.

*Akkulturasjon. Acculturation*⁸: the process of adopting the cultural traits or social patterns of another group and the result of this process.

I lys av disse refleksjonene, håpes det å gi leser en kort innføring om media generelt som kan være til nyttig hjelp for forståelsen av hvordan deltakerne i denne oppgaven bruker media.

---

⁶ <http://english.aljazeera.net/>
<http://www.aljazeera.net/portal>

⁷ <http://www.alarabiya.net/default.html>
<http://www.alarabiya.net/english.html>

⁸ <http://dictionary.reference.com/browse/acculturation>

2.5. Intervju

2.5.1. Intervjusituasjonen

Intervjuene og observasjonene ble enten foretatt hjemme hos familiene med flere familiemedlemmer til stede, eller enkeltvis med ungdommene i eget rom på biblioteket. Noen av ungdommene var villige til å komme på Høgskolen i Porsgrunn for å gjennomføre intervjuene. Samtalene hadde ikke alltid et formelt preg, men var ofte en veksling mellom løse samtaler og formelle samtaler.

Siden deltakerne var så forskjellige med tanke på alder, kjønn, utdanning og bakgrunn, så var det ikke lett eller hensiktsmessig å følge intervjuguiden systematisk. Emnene deltakerne var interessert i, ble utdypet med oppfølging og supplerende spørsmål for å avklare og presisere hva den enkelte deltaker mente. Telefonsamtaler ble brukt i enkelte tilfeller for å presisere enkelte misforståelser. Dette skjedde særlig under transkriberingen av intervjuene. Intervjuene med voksne foregikk på arabisk og måtte dermed oversettes til norsk. Det ble ikke brukt tolk til oversettelsene dels av hensyn til taushetsplikten og dels fordi jeg har lang erfaring med tolking og oversettelse av skriftlig dokumenter. Denne erfaringen skaffet jeg gjennom mange års tilknytning til tolketjenesten i Grenland, som tolk, og gjennom min erfaring som tospråklig faglærer i Skien siden 1990.

Intervjuene foregikk over flere ganger. Dette var også en ypperlig anledning til observasjon av familienes og ungdommenes medievaner. Dette har vært nyttig for å se mønster i den enkelte familiens og ungdommenes vaner.

Opptakene var ikke til hinder hos ungdommene, men jeg kjente tidlig at det var ikke så lurt å bruke lydopptakeren med kvinner og jenter. Derfor ble skriftlige notater et godt alternativ til å samle data fra samtalene og intervjuene. Noen av kvinnene insisterte faktisk på at de ikke hadde noe imot lydopptak. Da ble intervjuene tatt opp.

Informert samtykke og tillatelse fra NSD, samt tydelig informasjon om taushetsplikt, anonymisering og sletting og makulering av datamaterialet fra samtalene og intervjuene var til stor hjelp for å skape tilliten og gjøre atmosfæren avslappet under gjennomføring av intervjuene. Valg av Grenland-distriktet, hjemmebesøk, møter på skolen, på biblioteket, telefonsamtaler og planlegging av tid for besøkene måtte også planlegges og avtales. Hjemmebesøkene skjedde ofte i helgene. Besøkene kombineres gjerne med kaffe, og noen ganger med mat.

Det var ikke formelle tilstander i hjemmene. Det ble tatt hensyn til når det passer best å starte spørsmålene. Barna lekte og Skype-samtalene med slektninger og venner foregikk ofte. En gang ble jeg bedt om å prate med, og hilse på familiemedlemmer til en familie i Gaza.

2.5.2. Intervjuguide, transkribering og analyse

Tidlig våren 2009 ble tema og problemstillingen for denne oppgaven formulert. Mange spørsmål ble lagt inn. Etter veiledning ble spørsmålene redusert og strukturert ettersom begrensningene ble tydeligere. Spørsmålene ble også klarere når de tematiske områdene som skal danne hoveddelen i oppgaven ble formulert. Det grunnleggende spørsmålet er hva deltakerne bruker media til, hvordan bruker de det, og hvorfor bruker de det. Resten av spørsmålene ble mer spesifikke, avhengig av om deltakeren er ung eller voksen, om de jobber eller går på skole, om de er kvinner eller menn, og om hvilke språk de bruker mest.

Spørsmålene er tematisk sortert. *Se vedlegg 4.*

Spørsmålene i intervjuguiden ble ikke fulgt opp systematisk, men var til hele tiden til stede og bruktes ofte som huskeliste ettersom hvor langt i samtalene vi befant oss, og hvilken deltaker det gjaldt.

Intervjuene med ungdommene og mennene ble tatt på lydopptaker, samt en av kvinnene. Intervjuene med damene ble notert skriftlig. Transkriberingen av innholdet av intervjuene som ble tatt på norsk ble overført til tekst, bortsett fra klipping av repetisjoner og prat som ikke var aktuell for spørsmålet eller hele oppgaven. Sitatene ble ikke gjengitt ordrett, men meningen i samtalene. Grammatiske feil og ordstillinger ble rettet for å gjøre teksten mer forståelig og lesevennlig uten å gripe inn for mye slik at meningen ble forandret eller avledet. Transkribering av intervjuene med voksne og damene ble oversatt til norsk.

Prosessen fra samtalene til opptak, oversettelse og transkribering, måtte tilpasses hver enkelt deltaker. Jeg var hele tiden påpasselig, forsiktig og nøye med å ikke misforstå hva den enkelte deltaker mener, hvordan han eller hun uttrykker seg og hvor grensene ligger i etiske og kulturelle normer. Likevel vil den analyse delen være avhengig av mine subjektive og objektive tolkninger og erfaringer. Empirien og materialet i denne oppgave vil mest sannsynlig tolkes og analyseres annerledes av andre.

Utvalget av referater og sitater har til hensyn og å gi et mest mulig representativt bilde av de opplysningene og data som er innhentet fra intervjuene og observasjonene. Den største utfordringen var å gjennomføre ulike former for innholdsanalytiske tolkninger og vurderinger for å nå fram til en helhetlig forståelse av de spesifikke opplysningene og observasjonene.

Analysen innebærer å avdekke typiske mønstre i materialet. Jeg var bevisst på i hele analyseprosessen på at forskeren bør gå gjennom materialet for å danne seg inntrykk av hva som er karakteristisk eller typisk. Denne gjennomgangen kan danne grunnlag for nye gjennomtolkninger i kombinasjon med de kunnskapene forskeren har fra før og de nye erfaringene fra datainnsamlingen. *Befring 2007*

2.6. Kildevariasjon

Studiet av arabisk-språkliges mediebruk i Norge var viktig for å få en bredere forståelse av sammenhengen mellom mediebruken og samfunnsspørsmål knyttet til sosialisering, identitet, integrering og deltakelse, meningsdannelse og meningskonstruksjon. Jeg måtte selvsagt i begynnelsen av arbeidet med denne oppgaven sette meg inn i tidligere forskning relatert til dette emnet. Studier av andre grupper i Norge og andre studier i naboland og i Europa var av meget nyttig karakter. Noen av deltakerne henviste meg til forskjellige nettkilder, til forskjellige aviser, tv-kanaler og religiøse nettsteder. Disse kildene ble ikke brukt direkte i oppgaven, men ga meg et supplement og tilleggsinformasjon som var nyttig for forståelsen og analysen av dataene jeg samlet fra deltakerne.

At jeg snakker arabisk og fransk var en stor fordel. Ikke bare når det gjelder samtaler og oversettelsene, men også for å sette meg i nettstedene deltakerne og jeg finner interessante i denne sammenhengen. Tilgang til arabisk satellitt-tv var viktig for å forstå hva deltakerne mener om innholdet i de forskjellige programmene det refereres til. Resultatet og fremgangsmåten ville sannsynligvis vært annerledes om en som ikke behersket arabisk ville gjennomført dette prosjektet.

Noen litteraturkilder ble ikke referert til i denne oppgaven, men var likevel viktige bakgrunnskunnskap for en helhetlig forståelse og analyse i oppgaven.

Kilder som *ssb.no* og andre uformelle kilder ble benyttet, men i liten grad. Jeg valgte en fotnote til å referere til de fleste mediekilder og nettsteder deltakerne nevner i denne oppgaven.

Den faglig-metodiske utfordringen innebærer å vurdere troverdighet av kildematerialet forskeren har til rådighet og hvordan man går inn i materialet på en slik måte som kan få fram det sentrale i meningsinnholdet. Det vil alltid være viktig å gjennomføre kritiske vurderinger av hvor autentisk og pålitelige en kilde er. Siden en del av mine kilder referer til avisinnlegg og tv-reportasjer, krever dette ekstra nøysomhet og forsiktighet ved bruk av disse kilder. Avisinnlegg kan føre til motinnlegg som både korrigerer og gir bredere opplysning om

saksforløpet. Offentlig dokumenter kan normalt regnes som mer pålitelig enn avisartikler. Samtidig kan aviskilder ha en utfyllende og korrigerende funksjon. *Befring 2007:37.*

2.7. Etiske refleksjoner

Utrykket ”informant” kan ha negative assosiasjoner hos enkelte deltakere. Derfor ble uttrykket ”deltaker” brukt isteden. ”Informant” kan kobles i arabisk språk og i visse miljøer til spionasje eller tysting.

Utrykk og begrep som ikke er vanlige i det norske språket blir oversatt til norsk i oppgaven. Linker til personer og steder blir oppgitt, samt en fotnote som gir en kort beskrivelse og forklaring på hvem disse personene er, hva disse mediekanalene og nettavisene er, hvor de sender fra, og til en viss grad hvem som står bak.

Hjemmebesøk måtte planlegges i god tid. Den enkelte familien fikk bestemme når det passet med besøk. Noen kvinner bærer hijab og må kle seg etter ”normen” når fremmede menn kommer på besøk.

Kjennskap til deltakerne og min egen posisjon i miljøet måtte jeg også reflektere over. Aldersforskjellen mellom forsker og ungdommene krevde en tilpasset fremgangsmåte og møte dem på. Forskjell mellom ung og voksen i det arabiske miljøet genererer en viss høflighetskode. Respekt for tradisjoner og normer hos den enkelte familien samt hensynet til religion, tro og livssyn.

Skillet mellom private samtaler og intervju spørsmål. Jeg måtte ikke avbryte for mye og lot samtalen være så naturlig som mulig. I gruppeintervju der flere familiemedlemmer var til stede unngikk jeg spørsmål som kan være sjenerende i henhold til kulturelle koder.

Tabubelagte emner som nakenhet i tv-programmer er et eksempel. Sånne spørsmål ventet jeg med til senere hvor jeg kunne være alene med deltakeren. . Det var ikke enkelt å være alene med noen kvinner.

Kontakt med kvinnene skjer i mannens nærvær. Jeg prøvde så langt de lot seg gjøre å stille spørsmålene på så uformell måte som mulig. Tvilen på om dette ville påvirke intervjusituasjon og resultatet var til stede. Derfor la stor vekt på diskre observasjon og generelle samtaler med alle familiemedlemmene.

Ikke alle kvinner var villige til lydopptak. Alternativet ble å ta notater. God informasjon om NSD og videre behandling av opptakene, anonymisering av deltakerne, taushetsplikt og ikke gjengi informasjon av spesiell karakter, som kan gjøre noen gjenkjennelig var også til stor hjelp for trygghetsfølelsen hos deltakerne.

Meg selv som deltaker og del av forskningsmiljøet krevde ekstra kritisk refleksjon over egen rolle. Utfordringer til det å være forsker i eget miljø er ikke alltid en fordel. Thagaard mener at det er fordelen med å være utenforstående er at det er lettere for forskeren å stille spørsmål ved det deltakerne tar for gitt. På den andre siden er det nødvendig å være knyttet til den fremmede kulturen å forstå den.

Når forskeren er observatør i egen kultur, kan det være lettere å oppnå en forståelse av deltakerens situasjon. Det er fordi forskeren deler mange av de samme erfaringene som deltakeren.

"Den felles erfarings- og kunnskapsbakgrunnen som forsker og deltaker har, kan føre til at forskeren har problemer med å stille spørsmål ved forhold som synes selvsagte innenfor kulturen". Thagaard 2003:76

Min tilhørighet til miljøet har med andre ord vært en fordel og en ulempe fordi jeg måtte reflektere blant annet på momenter som jeg kunne ta for gitt, men som kan være av betydning for forskningsutfallet og resultatet.

Noen deltakere hadde tendenser til å fortelle det de tror jeg ville høre. Derfor brukte jeg god tid før jeg satte i gang med intervjuene og samtalene rundt problemstillingen og emnet i denne oppgaven. Dette for å forklare deltakerne at de skal si det de mener og beskrive det de opplever, ikke det de tror eller ønsker at jeg eller andre vil høre. Dette gjorde jeg imidlertid ikke når jeg var observatør. Jeg observerte mens jeg var på uformelle besøk også.

Ved å holde meg nøytral og ikke avsløre egne meninger unngikk jeg å påvirke svaret til deltakerne. Thagaard mener også at forskeren, så godt det lar seg gjøre, prøver å unngå at egne verdier preger intervjusituasjonen. Thagaard 2003

Befring fremhever forskerens deltaking i kvalitativ forskning. I denne sammenhengen er det snakk om data der informantenes meninger, selvforståelser, intensjoner og holdninger kan stå sentralt. Her bygger ofte data på deltakende observasjon, uformelle samtaler og verbale uttrykk. I kvalitativ forskning blir det gjerne lagt til rette for en dynamisk samhandling mellom forskeren og deltakeren. D.v.s. mellom den som observerer og den som blir observert. (2007:29)

Befring påpeker også at empirisk forskning handler om å sette søkelys på aktuelle problemstillinger. Det stiller krav om metoder som setter en i stand til å oppdage, kartlegge, beskrive og analysere, og eventuelt dokumentere og forklare. (*ibid.*)

Kvale påpeker at aspekter ved det kvalitative forskningsintervju tar i utgangspunkt deltakernes livsverden og deres hverdagslige opplevelser og erfaringer.

I kvalitative forskningsintervju skal intervjuet ha som formål å tolke meningen med sentrale temaer i intervjupersonens hverdag. Forskeren registrerer og tolker meningen av det som blir sagt.

Intervjuet i kvalitative forskningsintervju innhenter kvalitative kunnskap uttrykt med daglig uttrykk og samtale. Den skal beskrive åpne beskrivelser av ulike sider ved deltakerens måte å oppleve sin hverdag på og det tema som skal utforskes.

Intervjuet i denne sammenhengen bør beskrive spesifikke situasjoner og hendelsesforløp og ikke deltakernes generelle meninger.

Forskeren skal i kvalitative forskningsintervju utvise åpenhet overfor nye og uventede dilemmaer, misforståelser o.a. og unngå forhåndslagde kategorier og tolkninger. *Berrys* modell i denne sammenhengen skal være til hjelp i analysen og ikke brukes som hovedinstrument til å trekke konklusjoner fra de kvalitative forskningsintervjuene.

I kvalitative forskningsintervju skal forskeren fokusere på aktuelle tematiske områder som skal drøftes i henhold til problemstillingen uten at samtalene behøver å være for stramme eller absolutt bindende under gjennomføringen av intervjuene.

Deltakerne i kvalitative forskningsintervju kan av og til komme med motstridende svar avhengig av situasjoner de befinner seg i eller som kan påvirke deres samtaler. De kan også i løpet av kvalitative forskningsintervju endre sine egne beskrivelser og tolkninger av det de blir spurt om. Forskeren skal ta hensyn til disse aspektene og være bevisst sine handlinger gjennom hele prosessen under gjennomføring av kvalitative forskningsintervju. *Kvale 1997:39*

3. TEORETISKE RAMMEVERK

Følgende blir de teoretiske perspektivene som er brukt i oppgaven og hvilken relevans de har for mitt materiale presentert.

3.1. Kulturteori, diskurs og akkulturasjon

Med akkulturasjon⁹ menes det den prosessen som innebærer kontakt mellom to kulturelle grupper, noe som resulterer i mange kulturelle endringer hos begge parter. I en sãnn prosess utforskes deltakernes akkulturasjonsnivå ved å prøve å forstå deres syn på samfunnet.

Mange faktorer kan være med i vurdering av akkulturasjon; Språk, religiøs tro, utdanningsstatus, sysselsetting, sosiale normer, sosialstatus, sosiale relasjoner, kjønnsroller og mediebruk. Media har en sentral rolle i kulturformidling. Men en minst like viktig rolle i "kulturutforming". Innhold og budskap setter sine preg på borgere generelt og på minoritetene spesielt. *Engebrigsten, Fuglerud. 2009:14*

Berrys modell for akkulturasjon skal brukes som supplement for å belyse problemstillingen og ta fatt i analysedelen av empiriske data i denne oppgaven. *Berry* beskriver fire strategier; integrering, assimilering, separasjon og marginalisering som resulterer fra kryssningen mellom to underliggende dimensjoner: Kulturelt vedlikehold og kulturell kontakt med majoritetssamfunnet. (2006:223)

Kulturelt vedlikehold bør kunne forstås som hvorledes den enkelte innflytter til et nytt samfunn fortsetter å holde kontakt med egen kultur og folk på alle mulig måter, inkludert bruk av media. Med kulturell kontakt med majoritetssamfunnet bør også kunne tolkes som tilegninger og deltakelse i majoritetssamfunnets kultur på alle måter inkludert bruk av media.

Prinsippene i *Berrys* modell er basert på dimensjonene om kulturelt vedlikehold og deltakende kontakt i majoritetssamfunnet. Kulturelt vedlikehold i den grad den enkelte personens verdi og ønske om å beholde sin kulturelle identitet. Deltakende kontakt i den grad den enkelte personens verdier og ønske om å oppsøke kontakt med de utenfor sin egen gruppe, og ønske å delta i det daglige livet i majoritetssamfunnet. *Ref.*¹⁰

Ut ifra disse to prinsippene kan to spørsmål være aktuelle og reflektere over under bruken av denne modellen i analysen av empirien og innsamlede data fra deltakerne. Er kulturelt

---

⁹ Artikkel: Berry, J.W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Review*, 46, 5-34.

Bestillingsnr: b10115182. Applied psychology (trykt utg). Trykt: London: Lawrence Erlbaum Associates for the international. År: 1997
Bok: The Cambridge Handbook of: Acculturation psychology. Edited by: David L. Sam, University of Bergen Norway and John W. Berry, Queen's University, Kingston, Ontario, Canada. Cambridge University press 2006

¹⁰ Artikkel: Berry, J.W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Review*, 46, 5-34.

vedlikehold å anses for å være av verdi for å opprettholde ens identitet og egenskaper? Og er kontakt og deltakelse å anses for å være av verdi for å opprettholde relasjoner med majoritetssamfunnet?

Berrys modell for akkulturasjon kan illustres og forenkles i denne tabellen. *Padilla. 1980:14*

Media som faktor		Kulturell vedlikehold. Retention of cultural identity	
		<i>Ja</i>	<i>Nei</i>
Deltakelse i majoritetssamfunnet. Positiv relationship to dominant society	<i>Ja</i>	Integrering	Assimilering
	<i>Nei</i>	Separasjon/Segregering ¹¹	Marginalisering

De fire mulige utfallene i tabellen, kjennetegn ved akkulturasjon og hva vi generelt oppfatter med det når vi knytter det til mediebruk, kulturell vedlikehold og deltakelse i majoritetssamfunnet, forklares nærmere på følgende måte:

- *Integrerte individer*

Enkeltpersoner vil opprettholde sin identitet med hjemkulturen, men også ønsker å ta med noen kjennetegn ved den nye kulturen. De involverer seg og lever i og med majoriteten. Men tar samtidig vare på bakgrunn og verdier. De tilpasser seg.

Integrering kan betegnes som en mellomposisjon mellom assimilering på den ene siden og segregering på den andre.

Integrering brukes ofte som en motsetning til begrepet "assimilering" og signaliserer at innvandrere, innen visse rammer, kan føre videre kulturell og religiøs egenart.

Det kan finnes ulike måter å være integrert på. Ulike grupper innvandrere på et gitt tidspunkt kan ha svært ulike forutsetninger for å kunne møte den gjengse norske forventningen om hva det vil si å være veltilpasset. *Engebrigsten. 2009*

Engebrigsten påpeker at somaliere og tamiler har ulike posisjoner i det norske mediebildet og i norsk offentlig debatt om integrering. (2009:11)

Hva med arabere? Og hvordan blir de oppfattet og fremstilt i norske media. Hvordan opplever de selv norsk media og dets rolle i identitets- og integreringsspørsmål?

¹¹ Segregasjon ved påtvunget eller påført separasjon fra majoritetssamfunnet.

Kan mediebruken til arabisk-språklige være en viktig faktor blant disse ulike måter å være integrert på, og hvordan ville en eventuell relasjon mellom bruk av norsk media og integreringsgraden være?

I behandlingen av spørsmålet om inkludering og deltakelse, blir identifisering av kultur den store hindringen for sosial og politisk integrering. Mangel på innlemmelse i det norske samfunnet forklares som et resultat av kulturelle avvik, med andre ord et resultat av at innvandreres egne praksiser, og/eller verdier gjør det vanskelig å delta i det norske samfunnet. *Engebrigsten. 2009:37*

- *Assimilerte individer*

Disse menneskene vil ikke beholde sin identitet fra sitt hjem kultur, men vil heller ta på seg alle egenskapene til den nye kulturen. Gir slipp på egen art og blir så lik majoriteten som mulig. De imiterer de andre.

Engebrigsten bekrefter så vidt denne påstanden ved å hevde at det innenfor rammen av den norske debatten om integrering er tre posisjoner som er åpne for innvandrere, nemlig, integrering, usynlighet, ikke integrering.

Den første av disse posisjonene er åpen kun for enkelte individer, for personer som bryter med sin eller sine foreldres kulturelle bakgrunn og rir inn i den norske solnedgangen som kulturell konvertitt. (2009:19)

Engebrigsten definerer eksempler på assimileringpolitikk som et tiltak med sikte på å presse innvandrere eller andre minoriteter til å gi opp særpreg for å bli mest mulig lik majoriteten. (2009:17)

- *Marginaliserte individer*

De ønsker å skille seg fra den dominerende kulturen og holder seg for seg selv som gruppe. De ønsker ikke kontakt med storsamfunnet. De pigger ut. Denne tilstanden kan bli kalt segregering hvis det er tvunget separasjon.

Noe av problemet består i at kultur på den ene siden er blitt brukt av politikere, og av enkelte forskere, til å føre en argumentasjon som gjør at personer og grupper opplever seg som ekskludert fra deltakelse i "det norske". *Engebrigsten. 2009:14*

Å se sin uverdighet i den andres blick.

Parallelt med diverse offentlige integreringstiltak, som på mange måter tar opp i seg motstanden mot forandring, foregår en mer uintendensert prosess av sladder og bakvaskelser, først og fremst i regi av media. Slik "landsbysladdere" tidlige bidro til å rette oppmerksomhet mot alle avvik i oppførsel blant folk i landsbyen, bidrar media til å presisere,

utheve og skandalisere avvikende oppførsel og synspunkter fra "outsidere" som somaliere. Denne mediediskursen bidrar til en kollektiv degradering og eksklusjon. Er det samme i ferd med å skje med muslimer? *Engebrigsten 2009:85*

Mens hjelpeapparatet først og fremst retter sin hjelp, støtte og kontroll mot individer som enten ønsker det eller er avhengige av slik støtte, rammer mediesladderer i første rekke dem som identifiserer seg med det norske samfunnet, den som betrakter seg som integrert og som leser aviser. *Engebrigsten 2009:86*

- *Separerte/segregerte individer*

Disse personene vil ikke ha noe å gjøre med enten den nye kulturen eller den gamle kulturen. De ønsker ikke kontakt med noen. Heller ikke i egen gruppe. De vil ikke forandre på noen ting og gjør seg usynlig ved å nesten gjemme seg. Denne tilstanden kan ses på som den mest uheldige å havne i.

Berry illustrerer eksempler på akkulturasjonelle målingsmetoder. (2006:150)

Ved å imitere eksemplet på *Berrys* målingsmetode på akkulturasjon skjer *integrasjon* bl.a. når deltakeren bruker norsk og arabisk media. *Separasjon* skjer bl.a. når deltakeren bruker mest arabisk media og finner det ikke interessant å bruke norsk media. *Assimilasjon* skjer bl.a. når deltakeren bruker mest norsk media og finner det ikke interessant å bruke arabisk media. *Marginalisering* skjer bl.a. når deltakeren er verken interessert å bruke norsk eller arabisk media.

De fleste deltakerne i denne oppgaven virker å ha ulike tilpasningsstrategier og opptrer sjelden som om de tilhører den ene eller den andre kategorien, i *Berrys* modell for akkulturasjon. De kjennetegnes med stor mobilitet og tilpasningskombinasjoner.

Ifølge *Portes og Rumbaut* er selektiv akkulturasjon den form for tilpasning der "det beste fra to kulturer" bringes sammen (*integrasjon*). Individet forblir forankret i egen gruppe, mens samtidig nyttiggjør seg mulighetene i majoritetssamfunnet". Et slikt ideal kan imidlertid være vanskelig å realisere i virkelighetens verden.

Hvordan vurderer jeg mine deltakere og deres akkulturasjonsnivå? Hvilken kategori tilhører de i *Berrys* modell? Hva burde jeg spørre dem om for å finne ut av det? Og hvordan kan den enkelte deltakerens akkulturasjonsnivå påvirke min måte å jobbe med han/hun? Disse spørsmål kommer jeg tilbake til senere i analysedelen.

Etnosentrisme er et stort dilemma i kulturstudier og teorier. Dette gjenspeiler seg i media i stor grad. Hver kultur har sitt eget betydningsmønster som oppfattes som fremmede av mennesker men en annen kulturell bakgrunn. En kultur måtte studeres i termer av sine egne betydninger og vurderinger. På denne måten unngås etnosentrisme som innebærer at man bedømmer en kultur gjennom at sammenligne det med sin egen. *Giddens 1994:111-112*

Mye kan være felles i kultur og tross all mangfold når det gjelder menneskers kulturer, finnes det visse felles drag som kan gjenfinne disse i praktisk talt alle kulturer. *Giddens* kaller det for ”kulturelle universalier”. (1994:113)

Samfunnsvitenskapen omfavner sosialantropologi som er et fag som studerer de sosiale og kulturelle sidene ved menneskelige samfunn. Sentralt i antropologien står begrepene samfunn, kultur og symboler.

Etnisitet blir vurdert i sosialantropologien utifra hvordan man definerer andre i forhold til seg selv. Etnisitet kan dreie seg om relasjonen og tilknytning til et kollektiv felleskap. Det kan også dreie seg om et individuelt identitetsfenomen.

Eriksen påpeker at det er et tilsynelatende paradoks at mens mangfold forstås som noe positivt, synes samfunnets aksept for forskjellighet stadig mer begrenset. (2007:18)

Tegn som markerer grenser mellom likhet og forskjellighet, ikke er verken naturgitte eller statiske, men resultater av diskurser i endring. De er sosialt konstruerte.

Tidligere var "de andre", noe annet enn arabere eller muslimer. I dag er radikale muslimer den ferskeste kategorien som dominerer den offentlige diskursen om etnisitet og kultur.

Kultur er ikke ensbetydende med uforanderlige verdier. De fleste mennesker i Norge har fortsatt begrenset personlig erfaring med medlemmer av kulturelle minoriteter. De henter sine oppfatninger fra andre kilder, fra politikere, fra offentlig tjenestemenn med mer erfaring enn dem selv, og uten tvil, fra media.

Den siste diskursen om hijab har ført debatten til nyere høyder. Minoritetene med muslimsk bakgrunn måtte ha merket effekten av svingningene i den norske opinionen.

Det er dessverre ikke blitt gjort noen seriøse og vitenskapelige undersøkelser som reflekterer meningene og holdningene til flertallet av muslimene i Norge om hijab, kvinnesynet, demokratiforståelse og flere andre saker som mediebildet og opinionen for øyeblikket gir uttrykk for.

Hvilke faktorer kan være med på å konstruere virkelighetsoppfattelser som skaper svingningene i holdningene til majoritetsbefolkningen er verdt å drøfte i forhold til media. *Eriksen* kommer med denne påstanden som han mener var gjeldende for bare noen få år siden. Han sier at holdningene til innvandringen i majoritetsbefolkningen har variert, ikke med omfanget av innvandringen, men med svingningene i arbeidsledigheten". (2007:18)

Kulturelle verdier er mer synlige i dag. Det kan være kampen om disse verdiene som spiller den viktigste rollen i dag til holdningskonstruksjon og skapning.

Globaliseringen gjør at trusselen ikke lenger er nærliggende, men kan være langt unna og påvirker oss direkte. Finanskrisen er et eksempel på hvordan trusselbildet flytter seg utenfor grensene til nasjonalstaten. I den norske og europeiske sammenhengen, er debatten om kultur som trussel mer aktuell nå, enn noen gang tidligere. Denne "kulturelle trusselen" skygger for tidligere argumenter som for eksempel tap av arbeidsplasser.

Nina Kristiansen fra forskningsrådet¹² kommenterer hvordan *Prieur* tar utgangspunkt i hvordan identitet skapes i skjæringspunktet mellom individuelle valg og forhandlinger og samfunnsmessige og kulturelle påvirkninger. Disse forhandlinger skjer også i valget av media og i hvordan den enkelte deltaker forholder seg til, og oppfatter budskapet i det medium han/hun velger.

Prieur mener at etnisk bakgrunn blir viktigere gjennom ungdomsårene. Fra tett kontakt med mange norsk-etniske barn, ble tilhørigheten til foreldrenes folkegruppe forsterket gjennom ungdomsårene. Mange ungdom ender opp med bare kontakt med andre fra samme etniske bakgrunn.

Ifølge *Prieur* er religion en meget sterk kilde til tilhørighet, ofte sterkere enn den etniske. Men de unge har en selvstendig tilnærming til religionen. De adopterer ikke automatisk foreldrenes mer tradisjonelle fortolkninger. Noen unge muslimer har sterk tilhørighet til islam, men på en modifisert måte. (*Prieur i Eriksen, Fuglerud 2007:27-50*)

---

¹² <http://kilden.forskningsradet.no/c17251/artikkel/vis.html?tid=23479>

3.2. Mediesosiologi

Elvestad definerer sosiologi som vitenskapen om samfunnet og relasjoner mellom mennesker og gruppene som utgjør samfunnet. Av dette kan en trekke at mediesosiologien omfatter vitenskapen om den rollen media har i samfunnet og hvordan media spiller en rolle for relasjonen mellom mennesker og grupper som utgjør samfunnet.

Hovedspørsmålet i intervjuene legger vekt på kandidatenes mediebruk. Med mediebruk menes det tilgang til parabol, til kabelnett, bruk av internett til informasjon og til kommunikasjon, radiobruk, aviser og blader i nett- og papirutgaver og bruk av underholdning i form av musikk, kino og teater. Personlige digitale medier som for eksempel mobil blir også regnet med i denne sammenhengen.

"Mediesosiologi er den delen av sosiologien som er opptatt av den rollen media spiller i samfunnet på ulike måter". Aalberg & Elvestad 2005:10.

Deltakerne i denne oppgaven viser stor interesse for politikk og religiøs makt. Derfor vil det være hensiktsmessig å referere til hvordan mediesosiologien omhandler i stor grad det nære forholdet mellom makt og media.

Media som makt og media som middel til makt brukes av makthavere og formes av dem i forskjellige samfunn og i arabiske samfunn. Denne bruken varierer i form og innhold i tradisjonelle samfunn og moderne samfunn. Deltakernes mediebruk preges av denne ambivalensen mellom media fra tradisjonelle samfunn i arabiske land og media fra moderne samfunn i Norge og vestlige land.

Forholdet mellom media og samfunn og sentrale studier om medias rolle i samfunnsutviklingen, hva det har å si for demokrati, identitet og sosiale forskjeller, og hvilke roller de spiller i en globalisert verden.

Mathiesen kobler makt til massemediene eller nærmere bestemt de som bemanner massemediene. I mediene finnes det valgmuligheter, og på dette grunnlaget treffes beslutninger som bidrar til å forme mediebudskapene. De som arbeider i mediene slipper ikke unna ansvar for det som produseres. *"Makten i mediene er innrammet og betinget av andres makt i omgivelsene, politiske, kulturelle og økonomiske institusjoner legger begrensninger for forming av medienes sluttprodukt". (1993:37)*

Det er også viktig i denne sammenhengen å gi en definisjon av mediebetødningen i et mediesosiologisk perspektiv. *Mathiesen* definerer mediebetødning bl.a. med noe som befinner seg i midten. Flere overførte betødninger, synlighet eller tilgjengelighet. Det som er synlig og tilgjengelig for alle. Dagens mest omtalte medier i dag er aviser, radio, tv. (1993:49)

Deltakerne kommer fra land uten tradisjoner for demokrati på sitt nåværende vestlig form. Da er det også å koble media til demokrati.

Mathiesen kobler også media til demokrati og nevner flerveisretting av innflytelse på innholdet. "Utvikling fra enveisrettede spredning av mediebudskapet fra sendere til mottakere, til en situasjon der mottakerne selv blir mer aktive bidragsyttere i produksjonen av medieinnhold". (1993:102)

Arabiskspråklige ungdom peker senere i denne undersøkelsen mot frustrasjon over nettopp bidrag fra bloggere og kommentatoriske innlegg fra mottakere som virker innholdsmessig overdimensjonerte, og til en viss grad stigmatiserende, eller med usaklige innhold.

En av fremstillingene av media finnes i den norske forskeren *Jan Johnsen* og *Mathiesens* analyse av mediebehandlingen av Golfkrigen.

Mathiesen hevder at massemediene først og fremst er en arena for institusjonselitene, de som innehar de viktigste kommandoposisjonene innen det politiske og sosiale liv - i og utenfor staten. (1993:154)

Avisenes debattsider bidrar til å redusere elitens dominans. Men de som står svakest, i egne sosiale ressurser og i forhold til det politisk-administrative systemets kommandoposisjoner og nettverk, bruker ikke mediene til å kompensere manglende deltakelse og innflytelse på andre felt og i andre kanaler. (*Olsen og Sætren i Mathiesen.1993:154*)

Undersøkelser fra Sverige peker mot at såkalte autoritære representanter for partier, myndigheter og organisasjoner dominerer scenen i mediene. Dette er tilfellet i demokratiske stater. I tradisjonelle stater er bildet mye verre. *Mathisen 1993:155*.

Dette kan påvirke den enkelte araberens forhold til medier fra disse landene og setter han i en spesiell situasjon for hvordan han eller hun skal forholde seg til mediene fra disse to forskjellige samfunnene.

Noen deltakere ser en sammenheng mellom medieinnholdet og holdningene til folk de omgås i samfunnet. *Jan Otto Johansen* som en rikssynser mener at folk som jobber i norske medier er så autoritetsærbødige. De avspeiler stort sett offisielle norske holdninger. *Mathisen 1993:162*

"Mediene er i så fall delaktige i å skape den offentlige mening som den enkelte journalist senere innordner seg. For å beskrive sammenhengen mellom det som er en vekselvirkning mellom myndigheter, bred opinionsbølger og mediene selv". Mathisen 1993:163

Statlige og ulike privatorganiserte institusjoner får en tilnærmet monopol på definisjonen av virkeligheten. Sannheten om samfunnet og det som skjer kommer fra disse elitene.

De får også tilnærmet monopol på definisjonene av hva som er samfunnets problemer.

Vanskeligheter, konflikter, kriser blir definert ovenfra. Dette påvirker folkeopinionen.

Eliten får monopol til å forklare og bortforklare hendelser, vanskeligheter og konflikter lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

"Mediene forenkler, tilspisser, polariserer, intensiverer og konkretiserer innholdet og budskapet i media. Disse er blant teknikker mediene bruker i medievridning". Mathisen 1993:182

I behandling av aktuelle nyheter, gjenkjennes disse påstandene i dag. Islam-diskursen, polarisering i form av de og vi og konkretisering av enkelte nyheter hvor innvandre er innblandet. Kulturbakgrunn trekkes og kobles inn når den enkelte nyheten legges fram i media. Noen deltakere gir eksempler på dette senere i analysen.

"Mediene fokuserer oftest på innvandreres problemer snare enn deres ressurser, noe som gjør at selv velvillige reportasjer lett får en negativ valør". (Vaage 1981 i Mathisen 1993:326)

Mathisen mener uttrykket svake parter kan lett gi assosiasjoner til en slags iboende ressursmangel. Slike parter er innvandrere, flyktninger og asylsøkere, som kan ha store ressurser i sin bakgrunn og kultur men som ofte er svake parter i forhold til politikerne og forvaltningen som bestemmer. (1993:327)

Aalberg og Elvestad drøfter mediesosiologiske spørsmål om sosialisering og identitet, og media som konfliktskaper og som påvirkende faktor på identitetskonstruksjon. Dette er aktuelt å ha i bakgrunnen når deltakernes mediebruk drøftes i forhold til disse spørsmål.

Vi og de, stigmatisering av sosiale grupper og media i en globalisert tidsalder, media i demokratiske samfunn, makten media har til å påvirke publikum, og makt via media er sentrale spørsmål i denne sammenhengen.

Samhandling mellom personer, institusjoner og samfunn krever kommunikasjon, og i store, komplekse samfunn er medier viktige for kommunikasjonen.

Kommunikasjon kan forstås som formidling av et budskap fra en sender til en mottaker, og det er vanlig og skille personlig kommunikasjon og massekommunikasjon.

Medier har en viktig demokratisk oppgave på lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. De skal fungere som kanaler for opplysningsarbeid, og som forum for politisk debatt.

Media spiller en viktig rolle i sosiale felleskap og individuell identitetskonstruksjon.

Deltakernes mediebruk fra Norge og fra hjemmelandet kan spille en rolle i sosialiseringsprosessen. Det kan også påvirke deres normer og verdisyn.

Elvestad poengterer at media blir ikke bare regnet som formidler av reglene, normene og verdiene til fellesskapet, de blir også regnet som selvstendige aktører som utfordrer de tradisjonelle institusjonene for eksempel familie, kirke, politiske parti, lokalsamfunn, fagforening og lignende når det gjelder utforming av verdier normer og regler. *Aalberg & Elvestad 2005:12*

Mediesosiologiske spørsmål om identitet og sosial endring blir drøftet i denne sammenhengen. Media blir regnet som svært viktige for sosialisering i moderne samfunn.

Elvestad påpeker at sosialisering var en oppgave for familien og for utdanningsinstitusjoner i tradisjonelle samfunn. (2005:15). Deltakernes mediebruk og hvordan det kobles til dette spørsmålet, blir også presentert i denne oppgaven.

Kartlegging og drøfting av eventuelle sammenhenger mellom deltakernes mediebruk og integrering er også sentral i denne oppgaven.

Elvestad påpeker at mediesosiologien analyserer den integrerende og identitetsskapende rollen media har i samfunnet. "Gjennom kulturformidlingen kan media også medvirke til større sosialkontroll og konformitet". (2005:16)

Migrasjon er også aktuell å ta hensyn til i denne sammenhengen. Globalisering har ført til at folk flytter mer mellom nasjoner, og medieglobalisering er kjennetegnet ved at media er blitt globalt tilgjengelig.

Elvestad påpeker at ny medieteknologi har reist spørsmålet om vi har fått et nytt samfunn, nye samværsformer og nye identiteter. (2005:281-39)

Hun hevder også at flere har vært inne på at de fleste danner sitt bilde av innvandrere gjennom fremstillinger i media. Media vil kunne virke forsterkende på allerede etablerte holdninger.

(2005:102).

Medienes portrettering av innvandrere generelt og deltakerne spesielt blir aktuelt å drøfte i forhold til disse påstandene.

Elvestad hevder at media presenterer ofte skjevere framstillinger av enkelte grupper enn av andre. *"Slike forhold er med på å forme både oppfatningen vår av oss selv og oppfatningen vår av andre grupper i samfunnet". (2005:104)*

Hun påpeker også at enkelte studier peker på at media former og sosialiserer oss, andre studier hevder at publikum selv aktivt velger og tolker media og budskapet på måter som stemmer overens med deres identitet. *Aalberg & Elvestad 2005:105*

Media kan også virke stigmatiserende på enkeltindivid og enkelte grupper. Det blir ofte vist at til at media gir stereotype framstillinger av ulike grupper. Stereotypiene danner ofte grunnlag for å si hva som er normalt og hva som er avvik fra det normale.

"Media blir altså ofte, bevisst eller ubevisst, en målestokk for hvordan folk vurderer seg selv og andre i forhold til hva som er normalt. På en slik måte utøver media en betydelig normmakt. De stereotype framstillingene forenkler og overdriver gjerne ulikskap ved og presentere noen grupper som "oss" og andre som "de". Aalberg & Elvestad 2005:120

Medieforskere har påvist at særlig etniske minoriteter og ikke-vestlige nasjoner er blitt skjevt og negativt framstilt i media. Dette medvirker til større oppmerksomhet rundt spørsmål om hvordan etniske minoriteter og de ikke-vestlige landene blir marginaliserte og stigmatiserte i media. *Aalberg & Elvestad 2005:110*

Media kan bli brukt til å bevare tilknytning til steder vi kommer fra. *Tufte* peker på hvordan minoritetsungdom kan bruke media til identitetskonstruksjon gjennom å tilegne seg kunnskap om kulturene de er en del av. Som minoritetsungdommer er de del av kulturen både i det landet foreldrene kommer fra, og det landet de bor i nå.

"Gjennom bruk av lokale media blir ungdommene i stand til å ta til seg den lokale kulturen, og bruk av media fra hjemmelandet til foreldrene vil være med å gi dem tilknytning til dette landet". Aalberg & Elvestad 2005:115

Alle disse elementene virker overdimensjonert med tanke på begrensninger av oppgaven og problemstillingen, men de kan være hensiktsmessig og interessante å nevne for å ha en mest mulig bred og flervinklet forståelse av problemstillingen. De kan også være nyttige til å gi

leseren en helhetlig forståelse av hva deltakerne er mest opptatt av og hvordan de tolker sine mediebruk.

3.3. Modernitet- og globaliseringsteori

Globaliseringsteorier og perspektiver og hvilken relevans de har for denne problemstillingen kan kobles til kulturell flyt i en global sammenheng og hva det betyr for deltakernes mediebruk.

Beck definerer globalisering som ”tendens eller prosess hvor suverene nasjonalstater gjennomskjæres eller undermineres av overnasjonale aktører”. (2004:17)

Media kjører sitt eget løp uavhengig av geografiske og politiske avstander. *Ignacio Ramonet* nevner en global informasjonsinfrastruktur som omspinner jorda som et edderkoppnett. *Beck* 2004:191

Giddens legger til at globaliseringsbegrepet brukes her om måter landene i verden blir forent på. Han definerer det som en intensifisering av sosiale relasjoner over hele kloden, som knytter fjerntliggende lokalsamfunn sammen med hendelser som skjer mange mil borte. På denne måten kan praksiser fra ulike kulturer på forskjellige steder påvirke hverandre. *Nordhaug* 2000:400.

Det betyr midlertidig at ulike kulturer blir synlige i det offentlige rom, men ikke nødvendigvis mer harmonisk integrert i hverandre.

Individer med forskjellige kulturelle og etniske tilhørigheter har fått øyeblikkelig og kontinuerlig tilgang til media fra egen land, språk og kultur. Man snakker om ”glokalisering” istedenfor for globalisering i visse sammenhenger. Kulturell globalisering betyr ikke at verden kulturelt sett blir mer homogen. *Beck* mener at globalisering betyr snarere ”glokalisering”.

Beck 2004:162

Teknologien har opphevet geografiske og sosiale avstander. Fly, datamaskiner, satellitter og alle andre innovasjoner muliggjør at stadig flere mennesker, ideer, og goder raskere beseierer tid og rom. *Beck* 2004:172

Vanligvis er det vesten som anklages for å endre kulturer i ikke vestlige land.

”McDonaldisering, kulturimperialisme og vestliggjøring”, hører vi i arabisk media og i

arabiske miljøer. ”Kebabifisering, islamisering, snikislamisering og stopp islamisering”, hører vi i noen norske og europeiske medier og i noen miljøer.

Proessen er spesielt tydelig innrettet mot land i ”den tredje verden” ifølge kritikere.

Endringsprosessen går ut på å erstatte tradisjonelle verdier, tro og andre kulturelle attributter i landenes tradisjonelle livsstil. I sentrum for denne prosessen er massemediene som bringer nyhetene og underholdning til publikum i nær sagt alle deler av verden. Medieinnholdet er hentet fra en vestlig selvforståelse, og bringer vestens verdisyn og vestens materielle verdier til verden utenfor Europa og Nord-Amerika. *Bang 2004:210*

Denne kritikken virker å ha gått ut på dato. Vestlig media har ikke lenger monopolsk, eier- og kringkastings- selvtilegnede rettigheter i en globalisert medie verden.

Max Weber retter søkelyset mot kultur i et globalisert perspektiv når han hevder at store kulturproblemene lys forflytter seg, også forskerne tvinges til å tenke i nye baner, og begreplig nyorientere seg i det ikke-integrerte mangfoldet i en verden uten grenser. *Beck 2004:147*

Media som grensebrytende makt er ikke til å undervurdere. Media er uten tvil en faktor som spiller en avgjørende rolle i denne moderne globale tidsalderen. *Beck* bruker uttrykket refleksiv modernisering, eller remodernisering for klargjøre forskjellene mellom det første moderne, det refleksive moderne eller andre moderne, og det postmoderne. Den første modernens nasjonalstatlige samfunnsmodell rystes i dag av globalitet og globalisering, som i mange henseende har gjort nasjonalstatene avmektige. Individualisering har avløst mer kollektive samfunnsformer og gruppedannelser med en nasjonal fortid og global fremtid. *Beck 2004:14*

3.4. Migrasjonsteori og transnasjonalisme

Transnasjonale prosesser handler om sosiale nettverk på tvers av landegrenser og samfunnsgrenser. Utrykket transnasjonalisme brukes i mange sammenhenger. Særlig i den nye vokabularen i samfunnsvitenskapen der vi støter på uttrykk som transnasjonale samfunn, transnasjonale nettverk som organisasjonsformer, transnasjonale praksiser, transnasjonale relasjoner, transnasjonale bevegelser, transnasjonal identitet, transnasjonale rom, selskaper osv.

Totalt sett, er transnasjonalitet en tolkning av et solidaritetssamhold basert på nasjonal, religiøs, språklig eller regional identitet, utenfor og på tvers av landsgrenser og opprinnelsessted.

I dagens verden er vi avhengige av en konstant kommunikasjon eller samspill mellom mennesker som befinner seg på store geografiske avstander fra hverandre. I tradisjonelle kulturer består den viktigste kunnskapen av hva sosialantropologen *Clifford Geertz 1983* kalte lokal kunnskap. I dag lever vi i en krypende verden som vi oppfatter som en helhet på et sett som hadde vært utenkbart tidligere. *Giddens 1994:348*

Ulike elektroniske media gjør informasjon og kunnskap praktisk talt øyeblikkelig. Bedre kommunikasjonsinfrastruktur og den elektroniske utviklingen har økt og intensivert den globale spredningen av informasjon.

Transnasjonalisme gjenspeiler seg i moderne samfunnet gjennom mediebruk. Vi kan leve i et moderne samfunn og oppleve følelsen av å tilhøre et fellesskap uten å være fysisk tilknyttet.

"On peut vivre dans une société moderne et éprouver le sentiment d'appartenir à une même communauté sans qu'il y ait rencontre physique." *Gonzalez-Quijano & Guayabess. 2009:22*

Å se på nyheter fra det opprinnelige hjemlandet kan karakteriseres som en transnasjonal praksis. Transnasjonale praksiser kan også være i form av pengeoverføringer og gjentatte reiser frem og tilbake.

Transnasjonale praksisformer kan samtidig være et utfyllende tilleggstrykk for hva som skiller etniske minoritetsbefolkninger fra majoritetsbefolkningen. *Tufte 2003:159*

Ikke bare mat- og forbrukskonsumet er globalisert. Mediekonsumet er enda mer globalisert. Innvanderne i Norge, inkludert araberne har fått kontinuerlig og øyeblikkelig tilgang til alle typer medier fra deres respektive opprinnelige land, språk og kultur. *Giddens* bruker uttrykket, Tid-rom konvergens og nevner eksemplet om mange av de varer vi kjøper og mye av den mat vi spiser blir transportert over lange strekninger, i visse fall fra andre siden av jordkloden. Det har bidratt til større global avhengighet. Før tok det tid når man bestilte aviser, videoer eller bøker fra hjemlandet. Tidsfaktoren i denne konvergensen forsvinner i "medietransporten" og tilgjengeligheten er øyeblikkelig. *(1994:152)*

Det snakkes mye på skolene og flyktnings- og integrasjonsmiljøene om hvor viktig det er å bruke norske medier for å lære språk og fremme integrasjon. Men sjelden hører man at bruk av egne media også kan bidra til å fremme integrering og kunnskapstilegnelse.

Med utgangspunkt i både kvantitative og kvalitative undersøkelser av denne problematikken, peker *Christiansen* på, at benyttelse av transnasjonale tv-kanaler ikke nødvendigvis motarbeider sosial-, økonomisk- eller kulturell integrasjon. Under noen omstendigheter kan en sånn praksis kanskje likevel sies å det fremme integrasjonsprosesser, især hvis alternativet er tv på et språk, man ikke kan forstå. (*Christiansen i Tufte 2003:159*)

Transnasjonalitet kobles til migrasjon og noen av deltakerne i denne undersøkelsen har flyttet fra forskjellige arabiske land til Norge. Noen flyttet ikke direkte hit og hadde et opphold i et transitland før de endelig havnet her. Gjennom denne prosessen har de skaffet seg kontakter og bånd. Bånd til landet de kommer fra er fortsatt sterke. Transnasjonale tilnytningsmerker og føles. Å føle tilhørigheten og tilknytning til det landet man kommer fra eller har oppholdt seg i korte eller lengre perioder uten å bo der lenger.

Kontakten og bånd til hjemlandet opprettholdes på mange forskjellige måter, gjennom hyppige besøk, telefon, brev, økonomisk støtte til familiemedlemmer og andre ting. Medierevolusjonen og tilgangen til satellittkanaler, parabolantennener og internet har gitt transnasjonalisme en ny dimensjon. Mengder informasjon fra tv, nyheter, kulturelle programmer, underholdning, musikk og tilgang til morsmålet og eget språk, er en del av det. Tilgjengeligheten av aviser og nettsteder, og ikke minst billige og gratis kommunikasjonsprogrammer gjennom nettet har gitt deltakerne nye muligheter til å styrke sine transnasjonale nettverk. Enten om de blir værende her eller om de flytter hjem kan det oppleves at "en gang transnasjonal, alltid transnasjonal". Man fortsetter å ha tilknytning til Norge om man flytter tilbake til hjemlandet eller til et annet land også. Denne tilknytningen opprettholdes gjennom venner, velferdssystemet og kulturelle og språklige elementer.

Transnasjonalitet er i stor grad et resultat av utviklingen av media, migrasjon og kommunikasjonsteknologi, framveksten av store regionale grupperinger, og den økende betydningen av overnasjonale institusjoner. Institusjoner som ble til som et resultat av transnasjonalitetsfenomenet og som kan forenkle deres håndtering.

Transnasjonalitet er dermed en del av globaliseringsprosessen. Det innebærer etablering av nettverk som kanalisere og sirkulerer kunnskap og makt. Kunnskapen utveksles ved å intensivere kommunikasjonen. Makten utøves ved innflytelse og påvirkning av transnasjonale strukturer og aktører på nasjonal og internasjonal politikk. Behovet for kunnskap om andre kulturer og institusjonelle strukturer og makt til å handle utenfor territorielle grenser øker stadig. Transnasjonalitet innebærer dermed at stater må ta stilling til nye erklærte normer,

samt til felles politiske og juridiske rammer og til nye konvensjoner, som gjennom dem redefinerer interesser og identiteter, grenser og suverenitet. Transnasjonalisme tar ulike former som spenner fra enkle grenseoverskridende relasjoner, til en ny tolkning av nasjonalisme.

Faktisk skaper fenomenet nye uttrykk av tilhørighet og politisk "ikke-territorialisert" engasjement, som fører og leder til nye transnasjonale identifikasjoner.

Det hele gir ut et nytt sivilt samfunn uten grenser og skaper nye maktforhold mellom grupper og stater som begge er involvert i globaliseringsprosessen gjennom økonomi og kultur.

Denne utviklingen reiser spørsmål ved lojalitet og tilhørighet i og utenfor landegrensene. Et viktig spørsmål er å vite hvordan transnasjonalisme kan gi en fornyet kraft til det nasjonale spørsmålet.

Migrasjon handler til en viss grad om tilpassningsprosesser, og å være her eller reise hjem er ikke spørsmål om enten-eller, men ofte et spørsmål om både-og. Det er det som ligger i begrepet transnasjonalitet. De fleste deltakerne i dette studiet har, og opprettholder multiple forbindelser til sitt hjemland, ved blant annet brev, telefon, gaver, mer eller mindre hyppige hjemreiser eller delvis etablering med bolig. Dette transnasjonale kontaktmønstret gjør at de blir forbundet med og identifiseres med to eller flere samfunn samtidig. *Fuglerud 2004:134*

Transnasjonale liv finner sin form i spenningsfeltet mellom tilpassning til eksillandet og relasjoner til hjemlandet og til andre eksilsamfunn rundt i verden. Ulike minoritetsbefolkninger utformer sin eksiltilværelse på forskjellige måter, avhengig av kulturelle, sosiale, økonomiske og politiske faktorer i majoritetssamfunnet, og i egen gruppe. Det er i samspillet mellom disse faktorene vi kan forstå den enkeltes og den enkelte gruppes tilpassningsprofil. *Fuglerud 2004:142*

Ulike former for kapital kan kobles til migrasjon, mediebruk og transnasjonalitet. Sosiale nettverk gjennom media og tilknytning til andre er aktuelle i denne sammenhengen. *Bourdieu* skiller mellom symbolsk, kulturell, økonomisk og sosial kapital. Symbolsk kapital defineres som det som gjenkjennes og vurderes som verdifullt av ulike sosiale grupperinger. (*Mournier 2001*).

Kulturell kapital viser til den dominerende klassens smak. Den kan i korthet defineres som rasjonelle ressurser, og refererer til den totale mengde av faktiske eller potensielle ressurser et individ kan mobilisere gjennom vennskapsnettverk, etniske grupper, familienettverk eller som medlem av ulike organisasjoner. *Fuglerud 2004:125*

Media som maktfaktor nevnes ofte i mange sammenhenger. Hvordan denne makten vil benyttes og utnyttet i de mange kapitalene i *Bourdieu*s filosofi, er interessant å drøfte i denne sammenhengen.

For *Habermas* og de som deler hans tankegang, er det lagt vekt på rasjonelle autoriteter - på bekostning av religiøs eller arvelig makt - Noe som fører til ekskludering av det religiøse, eller i det minste dets marginalisering.

Et synspunkt som reflekterer den grunnleggende troen at religiøse autoriteter bare kan avta med modernisering, Et konsept som synes å være høyt debattert når man observerer utviklingen av den aktuelle arabiske verden, med en islamsk bevegelse som kommer særlig til uttrykk i form av politiske partier, eller politiske retningslinjer som refererer til islam som ideologi.

"Pour *Habermas* et ceux qui s'inscrivent dans sa ligne de pensée, l'accent mis sur l'autorité rationnelle – aux dépens de celle des hommes de religion ou du pouvoir héréditaire – produit de fait une **exclusion** du religieux, ou à tout le moins sa **marginalisation**.

Un point de vue qui reprend en fait l'idée reçue selon laquelle l'autorité religieuse ne peut que décliner avec la modernisation, conception qui semble être bien battue en brèche lorsque l'on observe l'évolution du monde arabe actuel avec en particulier une mobilisation islamique s'exprimant sous forme de partis politiques, ou encore avec des politiques utilisant le référent islamique comme **idéologie**."

Gonzalez & Guaaybess. 2009:22

Sosialkapital dreier seg i følge *Bourdieu* om sosiale nettverk og kontakter, og sirkulasjon av informasjon. *Danielsen, Hansen 1999*

Omfanget av denne sosiale kapitalen avhenger av mengder kontakten mann har i et eller flere nettverk. Digitale kommunikasjonsformer brukes av deltakerne i denne undersøkelsen for å delta i nettverk på familie-, skole-, eller vennenivå.

Bourdieu understreker viktigheten av sosial kapital som symbolsk kapital, at sosial kapital er helheten av sosiale nettverk, kontakter og bekjente som kan forbedre en persons livssjanser. Av rent utilitaristiske grunner vil det som regel være fordelaktige å befinne seg i et miljø der det er akkumulert mye sosial kapital. (*ibid.*)

Barn og ungdom med muslimsk- arabisk bakgrunn vil naturligvis finne ut at tilhørighet til et sosialt nettverk de identifiserer seg med etnisk, er av viktig betydning.

Oppfattelsen av identitet, subjektivt og objektivt varierer ganske ofte og er ofte komplisert og situasjonsbetinget. Hvordan majoriteten eller media tolker og fremmer hendelser knyttet til barn og ungdom med muslimsk-arabisk bakgrunn, er ofte avhengig av hva de selv mener er positivt eller negativt.

Etnisitet, kultur og religion nevnes stadig ofte som årsak til konflikt. Masseinnvandring til de fleste vestlige land fra kulturelt "fjerntliggende land" presser fram debatten om flerkulturelle problemstillinger. Islam, fundamentalisme og terrorisme blir koblet sammen og dratt inn i denne debatten. Dette har gitt minoritetene generelt, arabere og muslimer spesielt, og ikke minst systemet, nye utfordringer i hva det gjelder etnisk-identitet og kulturtilhørighet.

Denne truende kulturelle forskjellen ble styrket etter angrepene på USA i september 2001. En bølge av negative koblinger brøt ut og koblet islam til terror. De moderne, vestlige og demokratiske landene ble konfrontert med de tradisjonelle "fjernkulturene". Islamofobien vokste og følelsen av mistenkeliggjøring av alle som har tilknytning til islam måtte ha spilt en avgjørende rolle på forholdet mellom majoritetene og muslimske minoriteter i vesten generelt og i Norge spesielt.

Media har gitt totalitære regimer en forlanget arm til å nå frem med sine ideologier utenfor de tradisjonelle nasjonale grenser. Dette kan ha gjort det mulig å opprettholde og vedlikeholde tilknytning mellom en del minoriteter og disse organisasjoner, religiøse, politiske eller nasjonale.

Bang påpeker at deler av araberverden, i alle fall araberverdens myndigheter er skeptiske til internett og bruker blant annet rasjonering av telefontilgang for å regulere borgernes mulighet til å koble seg opp på nettet. I flere tilfeller er det bred praksis av sensur.

Internett er i disse regionene begrenset av politiske variabler og ikke økonomiske. (2004:200)

Bang mener også at arabiske regimer er autoritære regimer som utøver sensur, eller pålegger mediebedriftene å utøve selvsensur, og vil ikke godta systemkritikk. Den autoritære medieideologien betrakter massemediene som et verktøy for å opplyse om statens og makthavernes politikk. (2004:204)

Demonstrasjonene i alle europeiske hovedsteder og byer til støtte for, eller mot, den ene eller den andre parten i konflikter utenfor Europa er daglige hendelser. Palestina, Irak og Muhammed er eksempler på dette.

En relativt omdiskutert leder som fortsatt drømmer om en arabisk forent stat basert på en arabisk "felles" identitet. *Muammar Gaddafi* uttrykker ganske klart at hellig krig mot Sveits er legitimt. Dette gjorde ikke saken lettere for mange muslimskarabiske borgere i vesten.

Media brukes på en effektiv måte til å formidle sånne holdninger langt over nasjonale grenser¹³.

---

¹³ <http://www.tv2nyhetene.no/utenriks/gaddafi-vil-ha-hellig-krig-mot-sveits-3146001.html>
Gaddafi vil ha hellig krig mot Sveits

3.5. Kontakt, anerkjennelse og tverrkulturell kommunikasjon

Generell diskriminering og utestenging oppheves når *Fuglerud* påpeker at foreldregenerasjonen i begge grupper (Somali og Tamil), gir på forskjellige måter uttrykk at de ikke føler seg ønsket i Norge. Tamilene referer til vansker med å bli anerkjent som flyktning og med familiegjenforening. Somaliere referer til diskriminering på arbeids- og boligmarkedet. (2004:167)

Unge deltakere i den undersøkelsen ga inntrykk for mangel på anerkjennelse i norsk media i form av stigmatisering, eller usaklig og negativ fokusering på deres kulturelle verdier. Avsporing av debatten og mangel på fokus på det som er positivt. Særlig stigmatiserende innlegg på nettet og på bloggene, og kommentarer folk legger ved mediasaker om arabere og islam. Det snakkes også om presset på ytringsfriheten i Norge. Denne saken kobles til muslimer og illustreres på denne måten på Frps nettside¹⁴.

Libyas leder oppfordrer til Jihad mot Sveits på grunn av landets forbud mot bygging av minareter.

I en folkeavstemning i slutten av november vedtok et flertall av sveitserne å si nei til bygging av flere minareter i landet.

– Det er mot det vantro og frafalne Sveits som Jihad bør erklæres med alle midler, sa Gaddafi under en tale i kystbyen Benghazi ved Middelhavet der han skulle markere profeten Mohammeds fødselsdag.

– Jihad mot Sveits, mot sionismen og mot utenlandsk aggresjon er ikke terrorisme, sa den libyske lederen. (NTB)

¹⁴ <http://www.frp.no/filestore/01-10.pdf>

Fuglerud underbygger påstanden på mangel på anerkjennelse i norsk media ved å hevde at de fleste innvandrere opplever deklassering og diskriminering i de første fasene av tilpasningsprosessen til et nytt samfunn, og for mange varer den ved. I en slik situasjon kan verdighet og selvspekt ofte bare bekrefte og vedlikeholdes gjennom å styrke relasjoner og normer som bidrar til å avkjære en fra storsamfunnet rundt. (2004:171)

Den kulturelle tilhørigheten må kommuniseres. Anerkjennelse gjør oss avhengige av andre fordi den ikke kommuniseres i isolasjon, men i kontakt med andre. Media er avgjørende i kommunikasjonsprosessene og bidrar til å bryte isolasjonen og fremme anerkjennelse.

For å oppnå sosial stabilitet og orden, er både personer og grupper avhengig av anerkjennelse. Marginalisering og mangel på sosialintegrasjon kan hindre anerkjennelse.

Norge hadde nasjonale minoriteter bestående av tatere, romani, jøder, kvener og skogfinner. Samene ble anerkjent som urbefolkning. Både nasjonale minoriteter og urbefolkningen har fått gjensidig anerkjennelse i Norge.

Mediemakten er betydelig. Makt kan for mange enkelte individer eller grupper være et middel til å oppnå anerkjennelse.

Det er et idealistisk mål at alle bør være anerkjent og integrert gjennom en gjensidig anerkjennelsesrelasjon. Det må handles for å oppnå anerkjennelse. Denne handlingen bør skje i en fri kontekst. Det er ikke gunstig å oppnå anerkjennelse gjennom utøvelse av maktmidler, vold eller overmakt. Spørsmålet er hvordan få til et flerkulturelt samfunn hvor alle anerkjenner alle på frie premisser basert på demokratiske og universelle menneskerettighetsverdier.

På bakgrunn av kultur og etnisitet, skal man få lov til å være forskjellig, men forholde seg til det rettslige og det solidariske anerkjennelsesaspektet. Alle skal ha rett til personlig valg i en kontekst der rett og frihet betyr også ansvar og plikt.

Lojalitet, tilknytning og anerkjennelsesteorien skaper dilemmaer. Paradokset om mål og ønske om å behandle flest mulig likt, og samtidig bevare forskjellen, er en del av denne diskursen. Anerkjennelsen fra et sted, fra en etnisk posisjon eller fra en kulturposisjon gir kulturrelativistene og etnosentristene nye utfordringer.

Begrepene "nordmann" og "norsk", eller "statsborger" har så langt ikke samme mening i språklig, faglig og sosial kontekst. Representanter for majoritetskulturen i Norge har en nærmest selvpåttatt makt til å definere hvem som er norsk og hvem som er utlending. Media er eksempel på denne makten. De kan også definere i hvilken grad en person kan være norsk

eller mindre norsk. Anerkjennelsen enkelte norske borgere med minoritetsbakgrunn får fra majoriteten er av avgjørende betydning. Det er slik de kan oppfatte seg selv som fullverdig norskborgere, eller norske borgere med utenlandsk opphav og bakgrunn.

Fordelen med å ha tilgang til minoritetsmiljøene av etnisk, religiøs, kulturell, eller med felles tilknytning til en annen nasjonalstat, må være meget viktig for å kunne forstå og studere identitets-, tilhørighets- og lojalitetsspørsmålet. Denne tilgangen må være basert på gjensidig tillit for å lykkes med å tilnærme de faktiske forholdene og holdningene på en best mulig måte.

Brochmann mener at kultur, tilhørighet og lojalitet er flytende og ustabile størrelser som ikke nødvendigvis tilpasser seg administrative skapte grenser. (2003:5)

Hva bør gjøres for å styrke tilhørigheten til Norge på den kulturelle planen er også en stor utfordring. Troen på normalisering bare ved hjelp av tilgang til velferdsordningene og tildeling av norsk statsborgerskap er ikke tilstrekkelig til full normalisering og full medborgerskap. Medienes bidrag til felles bånd, forståelse, empati og respekt er ønskelig for de fleste. Men er det tilfellet i dag?

Kommunikasjon mellom individer og grupper, mellom majoriteten og minoritetene og generasjonene seg imellom, er kanskje det viktigste middelet mot misforståelser som kan danne grunnlaget for konflikter. Konflikter kan utløse raseri.

Dahl mener at nøkkelen til mellommenneskelig forståelse ligger i evnen og viljen til å komme hverandre i møte, til å lære hverandre å kjenne og godta at vi har forskjellige premisser for tale og handling."¹⁵

Kommunikasjon mellom alle mennesker i alle sammenhenger er ikke bare å snakke sammen. Det er også å forstå hverandre, å være tydelig og ikke la kulturforskjeller, klær og utseende sette grenser eller være et påskudd for å slippe å kommunisere.

Det kan være en utfordring å kommunisere på tvers av kulturer. Stereotypier og fordommer kan være et grunnlag til misforståelse og et påskudd til fordommer.

God og tydelig kommunikasjon i et flerkulturelt samfunn ligger i evnen til å ikke generalisere, ikke marginalisere, ikke stigmatisere og ikke diskriminere eller ekskludere andre.

---

¹⁵ Dahl 2001, i Vi og De. En håndbok om kommunikasjon. IMDI. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. Mars 2007

Disse utfordringene gjelder i grunn alle institusjonene i samfunnet som kontrollerer media, og forvalter ressursene og tiltakene som settes i gang for folk og grupper tilhørende en bestemt organisasjon, eller som er rettet mot den enkelte individ.

Utfordringen gjelder i like stor grad minoritetsbarn og ungdom, familier og enkelte individer.

Det gjelder å vise vilje til samarbeid, hjelp, forståelse, engasjement og deltakelse.

4. BESKRIVENDE DEL AV MEDIA-MEDIEBRUK

Arabere i Norge

Det er kanskje ikke så lurt å studere et samfunnsfenomen ved å isolere det fra sine regionale og globale omgivelser. Derfor vil det være hensiktsmessig å se på arabisk og arabere i en vestlig kontekst når søkelyset rettes mot arabisk og arabere i Norge. Det er også viktig i denne sammenhengen å ikke studere arabere som en egen gruppe, men se på fenomenet om kulturell identitet, tilhørighet og integrering i et større perspektiv. Et perspektiv som omhandler arabere som en del av minoritetene i Norge.

Nordmennenes og europeernes syn på arabere, muslimer og innvandrere fra østlige og u-land har forandret seg generelt. Økning av antall arabere, muslimer, og innvandrere i Norge og Europa har gjort dem mer synlige og skapte en debatt rundt kultur og religion. Før ble innvandrere sett på som utlendinger hørende til forskjellige nasjonale stater. Tyrkere, arabere, irakere, iranere, somaliere, osv. Etter 11. september har dette synet blitt forandret. I dag blir de sett på som muslimer uansett nasjonal bakgrunn. En generaliserende kategorisering er blitt et faktum.

Deltakerne i denne oppgaven er arabiske immigranter, flyktninger og deres etterkommere fra Palestina, Irak og Libanon. Samtlige definerer seg som muslimskarabere.

Eriksen påstår at allerede vel ti år før 11. september hadde den nye ideologiske todelingen av verden tatt form. Da Golfkrigen brøt ut i januar 91, var det som en bekreftelse av at "islam" nå, definitivt hadde avløst "kommunismen" som den angivelig fremste trussel mot "den frie verden". (2003:38). Det kan være vanskelig å underbygge denne påstanden vitenskapelig, men slike påstander selger fint i arabiske-, muslimske-, media-, akademiske- og folkelige miljøer.

Før var det også snakk om at innvandrere tar jobbene, boligene, og annet. I dag er det snakk om trussel mot kulturelle verdier som de opprinnelig i vertslandet mener har ofret mye for å oppnå.

Renessansen, den franske revolusjonen, kriger, sekularisering, kvinnefrigjøringen er nærværende i den europeiske felles hukommelsen og regnes som verdier som er verdt å beskytte!

Tendenser til en markant bekymring i media, og særlig i bloggene, for at økning i antall muslimske innvandrere truer grunnleggende norske kulturelle verdier, er å merke. Konkurransen på arbeidsmarkedet ser ikke til å være noe problem lenger p. g. a. globaliseringen av handel og tilstrømning av varer og tjenester globalt. Økning i antall velgere som støtter partier som

har som mål å begrense eller stoppe innvandringen merkes i hele Europa. En omdreining av partiprogrammer fra venstre og sentrum mot en mer restriktiv innvandringspolitikk er også å merke.

Arbeidsinnvandring kan ikke lenger styres av den enkelte nasjonalstatlige regjeringen. Bekymringen om "demografisk kulturell" ubalanse kan tenkes å være en logisk årsak til å argumentere for begrensnig av innvandringen fra "fjerntliggende" kulturer. Dette hører man fra tid til annen i partipolitiske debatter og andre form for samfunnsdebatter som kringkastes og publiseres i norsk og europeisk media.

Medievaner kan undersøkes med fokus på språk, kultur, religion og politikk. Alle disse prosessene krever kommunikasjon.

Alle mennesker tar daglig del i kommunikasjon av varierende art gjennom kontinuerlige korte og lange samtaler med sine nærmeste og med folk rundt om i samfunnet, om dagliglivets ulike detaljer. *Waldahl* legger vekt på kommunikasjon i behandlingen av mediespørsmålet. Kommunikasjonen foregår daglig gjennom muntlig og skriftlig kontakt med kjente og ukjente. Kommunikasjon foregår også gjennom jevnlig bruk av massemedier for informasjon og underholdning. Kommunikasjon er i det hele tatt grunnlaget for all sosial samhandling. Det er ikke lenger tvil i overbevisningen om mediepåvirkning, men et spørsmål om Hvordan vi påvirkes av mediekommunikasjonen, hvilke innhold påvirker oss og i hvor stor grad vi påvirkes.

Media, kommunikasjon og samfunnsdannelse er blitt uløselig knyttet sammen.

Kommunikasjonsprosessene vedlikeholder og videreutvikler samfunns fellesskap.

Tilgjengeligheten av ulike kommunikasjonsformer bestemmer folks muligheter til å orientere seg i sine omgivelser for å etablere fellesskap med andre mennesker og for å delta i gjensidig meningsutveksling og påvirkning. Det er viktig i denne sammenhengen å ta hensyn til tradisjonelle samfunn som er basert på personlig kommunikasjon, og moderne samfunn som benytter seg i stor grad av allmennbrukt moderne teknologisk kommunikasjon som f. eks: internett, teletjenester. m.m. *Waldahl 1989:11*

I moderne samfunn har nærmest alle, tilgang til moderne kommunikasjonsmidler. Men i tradisjonelle samfunn kan politisk makt eller økonomiske ressurser bestemme individenes adgang til mediene.

Politisk makt kombinert med religiøs makt og eller økonomisk makt er ikke så uvanlig i tradisjonelle samfunn. Tv- og nettkanaler, og aviser i de fleste arabiske land, eies av makthavere eller av folk med nære forbindelser til dem.

Tidligere barrierer knyttet til tid og rom hindret spredning av ideer, kunnskaper og nyheter. Nye erfaringer bryter ned de gamle. Massemedia og kommunikasjon skaper kontakt og påvirkning mellom enkelte personer, grupper og institusjoner.

Det snakkes om mediesamfunnet og at alle må forholde seg til det. Dette skaper et tilbud og en utfordring til det moderne menneske.

Variert medietilbud er tilgjengelig og er til alles disposisjon. En av utfordringene er evnen til å bruke det på en hensynsfull måte i dagliglivet. Evnen til å forstå og anvende relevant informasjon er blitt en forutsetning for å ivareta egne interesser på en tilfredsstillende måte. Det betyr at kunnskap om mediepåvirkning er nødvendig for å forstå hvordan det moderne samfunn fungerer.

Få betviler mediens betydning i dagens samfunn, og det er nyttig å nevne mediens innflytelse på ulike samfunnsnivåer. *Waldhal* nevner tre samfunnsnivåer i denne sammenhengen.

På individnivå blir kunnskaper, holdninger og handlinger påvirket av mediens fremstilling av nære og fjerne hendelser. På gruppenivå endrer mellommenneskelige kontaktformer seg i takt med medieutviklingen, og både organisasjoner og institusjoner tilpasser sitt arbeid til mediens virksomhet. Og på samfunnsnivå griper mediene inn i sosiale, kulturelle og politiske utviklingsprosesser på en helt annen måte enn tidligere. (1989:12)

Kommunikasjon

Kommunikasjonsprosesser i mediesamfunnet forekommer ved at noe blir fordelt og budskap blir overført mellom deltakerne i kommunikasjonsprosessen slik at budskapet blir felles. Dette aspektet beskriver hvordan deltakerne får tilgang til noe som gir mening. Enkelt sagt, har derfor kommunikasjon med meningsdannede kontakt mellom mennesker å gjøre.

Grunnlaget for meningsdannelse kan basere seg på tre temaer. Kommunikasjonsformer i tradisjonelle samfunn, preget av stedbundhet og tette sosiale nettverk. Moderne samfunn preget av høy mobilitet og differensierte kontaktformer, og kommunikasjon ved hjelp av tegn og koder.

Forholdet mellom kommunikasjon og sosialt felleskap har to sider. Kommunikasjon finner enklest og mest naturlig sted mellom mennesker med sammenfallende interesser i form av felles kulturbakgrunn, livssituasjon, verdigrunnlag og fremtidsmål.

Sammenheng mellom felleskap og nærhet er stor i tradisjonelle samfunn. Kommunikasjon skaper og utvikler felleskap mellom mennesker som i utgangspunktet er forskjellige. Den virker altså som bindemiddel i etablerte sosiale nettverk og som kilder til nye fellesskap når materielle og fysiske forhold bringer ukjente sammen. *Waldhal 1989:22*

Moderne massemedier har en plass i alle hjem, de har inntatt en dominerende rolle i samfunnets kommunikasjonsprosesser, og har radikalt endret betingelsene for menneskers orientering til verden rundt seg. Dette har konsekvenser både for formen og på innholdet i mellommenneskelig kommunikasjon. *Waldhal 1989:23*

Media kan også være dagsaktuelle, som for eksempel radio, direkte tv-sendinger og aviser. Men media kan også være tidløs som for eksempel bøker og film.

Enkelte barrierer skaper forskjeller mellom ulike publikumsgrupper, dels av utilsiktede begrensninger i form av kulturvariasjoner, språkproblemer, og utdanningsforskjeller. *Waldhal 1989:26*

Det er ikke lenger vanskelig å finne en norsk borger med arabisk bakgrunn som ikke bruker nærradio, tv eller avis i Norge, men som har daglig kontakt med radio, tv, avis i hjemlandet. Den samme personen kan ha lite kontakt med naboer i Norge, men har daglig kontakt med tidligere familiemedlemmer, naboer og bekjente i hjemlandet.

Dette må ses på i lys av kommunikasjon i tradisjonelle samfunn, kontra kommunikasjon i moderne samfunn.

Bruk av moderne kommunikasjonsteknologi for å videreføre gamle kommunikasjonsformer, d.v.s. nærkontakt i kollektivistiske samfunnsformer. Slik kan individenes valgmuligheter i et bredt og variert informasjons- og underholdningstilbud svekke deres avhengighet til bestemte medier.

4.1. Media, norsk, arabisk og internasjonalt

Konkurransen i media foregår på alle nivåer. Det gjelder private eller statlige kanaler, lokale, nasjonale eller internasjonale, religiøse, politiske eller kulturelle. På denne måten er mediene blitt mer avhengige av publikum og ikke omvendt.

Waldhal bruker begrepet ”demassifisering” som en betegnelse på en utvikling i retning av et mer heterogent mediemarked. De fleste medier møter i dag konkurranse om sine publikumsgrupper fra andre medier som kan dekke omtrent samme interesser og behov.

Via satellitter og datalinjer er det i dag mulig å få tilgang til medier fra alle deler av kloden. Publikum har med andre ord bedre tilgang til informasjon enn tidligere. Og det skjer både i deres nærmeste omgivelser og i fjerntliggende områder. (1989:27)

For å finne mer ut av dette tok jeg en samtale med en representant for Nrk¹⁶ som er en nasjonalt riksdekkende medieinstitusjon og allmenn kringkaster. Jeg ville finne ut om Nrks retningslinjer, visjon og politikk for å nå frem til innvandrere generelt, muslimer og arabere spesielt, voksne, unge, kvinner og menn i en globalisert flerkulturell mediehverdag.

Media og innvandrere

Redaksjonssjefen i Nrk Østafjells mener at Nrk er en allmennkringkaster som har tatt på seg et ganske stort ansvar i forhold til også å kunne gi et programtilbud til flerkulturelle. Derfor startet Nrk for en del år tilbake Migrapolis, som er et tv-program som går en gang i uka og som lages av innvandrere. Programmet går både på radio og tv.

I Nrk-plakaten sies det at kringkasteren skal nedfelle kunnskap om å speile mangfoldet i det norske samfunnet, og skape arena for debatt og informasjon om Norge som et flerkulturelt samfunn. Dette har ført til at Nrk har satt i gang flere prosjekter. Nrk har et prosjekt som heter Nrk Flere, der man tar imot egne stipendiater, som man på en måte utdanner og lærer opp for å få dem inn som journalister i Nrk eller andre mediebedrifter.

"Når det gjelder situasjonen her lokalt, så er jo vi også veldig klar over etter hvert en høy grad av innvandring i hele regionen. Ikke minst i Drammen som også er en del av det vi dekker, for vi lager noen sendinger for Telemark. Vi lager også noe for Østafjells, hele regionen.

Drammen er i høyeste grad et sånt sted, der vi ser på hvordan vi skal kunne få rekruttert medarbeidere fra det flerkulturelle miljøet, eller at vi er veldig oppmerksomme på at vi lager saker for å skaffe kildeverk, henter kilder fra det miljøet.

Det som er vanskelig er å få et omfattende kildenettverk. Vi har få kilder fra det flerkulturelle miljøet, og å rekruttere journalister med den type bakgrunn er ikke lett."

Ved å bruke min egen erfaring og meg selv som deltaker og eksempel la jeg til at det å flytte fra et land til et annet gjelder ikke bare å lære et språk, men også å lære et helt nytt sett av verdier, av måter å strukturere og organisere samfunnet på. I denne sammenhengen spurte jeg vedkommende om Nrk er bevisst på disse punkter.

"Vi tar ikke det ansvaret på oss. Vi tar på oss ansvaret i forhold til å lære opp journalister gjennom flere prosjekter som Nrk har. Vi lærer opp journalister til å jobbe som journalist i Norge i forhold til vår måte å jobbe på. Det ligger en del problemstillinger som du var inne på som de må lære seg."

---

¹⁶ Intervjuet med redaksjonssjef i NRK østafjells ble gjennomført 16.nov.2009 på NRKs lokaler i Porsgrunn.

Videre la jeg til at det har blitt lettvent med tilgang til alle mulige kanaler på alle mulige språk. Da jeg flyttet til Norge for 24 år siden, var det kun NrK og Svensk tv. Det var naturlig for meg å bruke det som var tilgjengelig da. Tilgang og bruk av norsk media hjalp meg mye med å lære norsk og ga mye kunnskap om det norske samfunnet og hvordan samfunnet fungerer. Jeg ville finne ut av hva NrK synes om "konkurransen" og den massive tilgjengeligheten av arabisk media.

"Ja, den er jo tosidig kanskje. Det er også en fordel at folk som kommer til Norge også får tilgang til nyheter og programmer fra sitt opprinnelsesland. Konkurransen mellom NrK og andre er bare fint. Men jeg ser også det poenget med at i forhold til at det var nyttig for deg å se på norsk tv, og norske program, lære språk og kulturen i Norge. Men jeg tenker at man får prøve å få til det på andre måter, enn at tv-en har det som sin hovedoppgave. Det var kanskje lettere før, i dag i en konkurransesituasjon er det mye vanskeligere."

Aljazeera dominerer media og nyhetsbilde i den arabiske verden i dag. Ifølge en del profilerte arabiske skribenter og samfunnsdebattanter, så flyter denne kanalen med på meningsstrømmen og folkeopinionen, uten å stille seg kritisk til en del samfunnsutfordringer f. eks kvinneundertrykkelse i arabiske land. Hvordan er det med NrK i den sammenhengen?

"Vi prøver som mediebedrift å stille kritiske spørsmål, det er derfor vi er her. Journalistisk tankegang i Norge er basert på at vi skal være en vaktbikkje for det etablerte og for staten. Vi skal følge med på de beslutninger som gjøres, ta opp kritiske spørsmål som makthavere har gjort opp. Hele den journalistiske idé i Norge, og i store deler av Europa er basert på denne tankegangen. Det er utgangspunktet vårt. Vi prøver ikke å være et medium for staten."

4.2. Mediediskurs om arabisk media

Man kan jo lure på hva dette har med arabisk-språklige i Grenland og deres mediebruk å gjøre. Funnene i denne undersøkelsen og hva deltakerne legger vekt på baserer seg mye på referanser til Aljazeera, med ambivalente og motstridende meninger og syn. Ikke minst den store forskjellen på hvordan vestlig eller norsk media og arabisk media bruker begreper og definisjoner som for eksempel terror eller frihetskamp. Derfor ble det hensiktsmessig å drøfte denne saken nærmere ved å legge vekt på Aljazeera.

Forfatter *Bader Ibrahim*¹⁷ er en intellektuell profil, med samfunnsengasjement og mange aktive bidrag til Watan, en samfunnskritisk arabisk nettavis fra USA. Han legger ganske interessante syn og vurdering av det han kaller "ekstraordinært varemerke" når han refererer til Aljazeera.

Han stiller et interessant spørsmål om Aljazeera allierer seg med folkeopinionen eller skaper den.

---

¹⁷ <http://www.watan.com/feature/16581-lr-----.html>

Det er en viss uenighet blant de som evaluerer Aljazeera. Men de er i hvert fall enige om at den var en tidlig bekreftelse på informasjonsrevolusjonen. Den har vært et kvalitativt organ i form og i innhold i den arabiske verden.

Aljazeera fikk se dagslys i en tid hvor den offisielle medieparolen dominerte hele mediebildet som var preget av full kontroll av hva som formidles.

Mye ble sagt om Aljazeera. At den er Baathist¹⁸, islamist og terroristenes talerør. Men dette kan være upresise påstander.

Aljazeera representerer folkeopinionen, ikke den offisielle opinionen. Hemmelighetskoden i dette er fiendeligheten til Israel og USA. Arabere engasjerer seg i en parole som stiller seg fiendtlig til Israel og USA, og Aljazeera reflekterer dette populistiske synet i sine programmer og nyheter. Selv om kanalen gir israelske representanter tilgang til, og muligheten til å legge fram sine syn og meninger. Likevel betraktes kanalen som folkets medietalerør.

Kanalen flyter på og seiler med opinionsstrømmen. Kanalen er på ingen måte nøytral og objektiv. Finnes i det hele tatt en slik media i hele verden?

Aljazeera allierer seg med folkeopinionen. Deres konkurrenter i det offisielle media måtte "pynte" på sine medier for i det hele tatt å skaffe seg en viss verdighet.

Tross disse fordelene, gikk Aljazeera kanskje glipp av en gylden anledning til å skape og forme en arabisk folkeopinion og veilede den. Isteden nøyde den seg med en linje som er i tråd med folkets emosjonelle følelser og på denne måten ga dem en anledning til å ventilere sine undertykte meninger.

I løpet av de siste 13 år som var preget med krig og store internasjonale hendelser, sto denne kanalen fra Qatar imot okkupasjonspolitikken og israelske overgrep på folket i regionen. Den har lyktes med å avsløre det tragiske menneskelige bildet som skapes av krigsmaskinen.

Korrespondent kontorer ble stengt og representanter for kanalen ble nektet innreise og restreksjoner mot kanalen ble innført i mange arabiske land. I Palestina (bare på vestbredden, ikke i Gaza), i Egypt, Jemen og Tunisia. Likevel fortsatte Aljazeera og støtte folkeopinionen som naturligvis er i konflikt med den offisielle politikken og parolen. Den avslørte på et vis den svake måten arabiske offisielle makthavere håndterer store saker på. Den avslørte også hvordan makteliten i alle arabiske land ignorerer arabiske felles interesser, og deres avhengighet av store verdensmakter, isteden for å skaffe intern legitimitet fra folket gjennom demokratisk valg. Denne lakeiholdningen til vestlige makter må opprettholdes av makthavere

---

¹⁸ Baathist: tilhenger av Baath partiet til Saddam Hussein.

i arabiske land eller vil alternativet bli katastrofalt for dem. Saddams henrettelse er et eksempel på det.

Kanalen har lyktes med å invitere mange opposisjonelle i den arabiske verden, men den gikk ikke i dybden for fundamentale menneskerettighetsspørsmål, fravær av demokratiet og saker som har å gjøre med sosialutvikling og renovasjon i den arabiske verden. Isteden var den mest opptatt med å forfølge daglige saker.

Kvinnesaken og prekære sosiale problemer i den arabiske verden er også forsømt i kanalen.

Aljazeera går inn i sitt fjortende år som den kanalen med størst innflytelse på den arabiske borgeren. Likevel sliter den med mangler og utlistrekkelighet og ulemper her og der. Det foregår omstruktureringer i kanalen for å oppdatere innholdet og kvaliteten. Samtidig som den ser ut til å bevare samme linje. Suksessen fortsetter. Men også misnøye.

Deltakeren *Majid* som vil bli presentert seinere i empiri delen mener Al-Arabiya ikke er selvstendig. Han tror ikke Aljazeera er det heller. Men det er forskjell der, fordi Aljazeera sender nyhetene slik han vil ha dem og slik han kobler dem til virkeligheten, sier han.

5. DELTAKERNES MEDIEBRUK

I dette kapittelet vil deltakernes mediebruk drøftes i forhold til fem hovedelementer.

Kulturell identitet med fokus på religion, språk og innholdet i medieprogrammer.

Tilhørighet med fokus på kontakt med hjemmelandet, kontakt med Norge og kontakt med transnasjonale nettverk.

Integrering med fokus på skole, nærmiljøet, jobb og organisasjons- og politisk liv.

Sosialisering med tanke på familie, venner og andre sosiale nettverk av betydning.

Meningsdannelse med fokus på religion, politikk og andre elementer av betydning.

5.1. Kulturell identitet

Min bevissthet over kompleksiteten av emnet identitet, kultur og etnisitet er hele tida til stede under arbeidet med dette spørsmålet. Min kontakt med, tilknytning til, og observasjoner av minoritets elever på ungdomskolene i Skien, gjennom mange år, har gitt meg anledningen til å fundere på en del atferdsmønster og uttrykksbruk som er aktuelle i denne sammenhengen.

"Muslim" som transnasjonal identitetsfaktor uttrykkes ofte hos deltakerne. Hijab er ikke bare en kvinne-/jentesak. Det er i minst like stor grad en mannlig sak i det muslimske og arabiske miljøet. Det stilles spørsmål om det er tradisjoner og vaner, eller bevisste religiøse og politiske holdninger.

Diskursen knyttet til denne saken er blitt en samfunnssak på alle nivåer. Handler det om symbolikk, om kleskoder, om religiøse symboler, eller er det snakk om å gripe inn i privatlivet til folk? Handler det om barnerettigheter eller om overformynderi, og hvordan tolkes dette spørsmålet på alle samfunnsnivåer av politikere, lærere og barnehagepersonell, av organisasjoner og av religiøse ledere.

Spenningsfeltet fra det ytre venstre til det ytre høyre reflekterer også forskjellige syn og meninger om dette spørsmålet.

Fremheving av muslimskhet som kulturell identitet var tydelig synlig hos mange deltakerne i denne oppgaven. Da deltakeren *Karim*, en 19-årig gutt som er født i Norge og med arabiske innvandrereforeldre ble stilt spørsmålet om hvordan han vurderte sitt mediebruk generelt, uttrykte han seg på følgende måte:

- Ja, for meg som muslim da, jeg vil ikke høre på noe som er liksom mot islam. Skjøner du hva jeg mener? Noe som representerer islam som noe negativt. Jeg vil heller høre på noe som er fornuftig om islam. Det er mye i islam som er fornuftig, ikke sant. Så finnes det dårlig muslimer og gode muslimer. Du finner også dårlig kristne og gode kristne. Det finner du over alt i hele verden.

Utrykket "muslim" er i ferd å dominere diskursen om kulturell identitet og erstatte uttrykket "fremmedkultur".

Eriksen er tydelig i sin formulering når han sier at i Norge, har Frp og deres medløpere satset maksimalt på et verdensbilde av kulturalistisk type. Han mener at de ser på "kultur" som årsak til handlinger og kollektive karaktertrekk. Det var dem som innførte begrepet "fremmedkulturell" i sitt snakk om etniske minoriteter i Norge legger han til. (2003:41)

Karim utpekte ikke til å begynne med, norsk, arabisk, eller palestinsk identitet som første valg. I hans tilfelle, er det en tverrnasjonal felles identitet som kommer tydeligere fram, nemlig islam.

Eriksen nevner nostalgien som en viktig element i enhver eksiltilstand. Tidligere var tilknytningen til nasjonalstaten eller etnisk gruppe tydelig å merke hos innvandreres egen definisjon på kulturell identitet når de lengter hjem og romantiserer hjemstedet. Han nevnte tyrkere i Oslo som eksempel på hvordan de oppdager at de ikke bare er tyrkere, men at de er muslimer også. (2003:129)

Denne påstanden gjelder så vidt ikke bare tyrkere, men mange arabere fra forskjellige arabiske land. Det kan også gjelde andre minoriteter med muslimsk bakgrunn.

I norsk media, fremstilles forskjellige aktører fra majoritetssamfunnet minoritetene med forskjellige nasjonale opphav, ofte som en felles etnisk gruppe. For bare noen få år siden var det i Tyskland snakk om tyrkere, i Frankrike var det snakk om arabere og i Norge var det snakk om pakistanere. I dag er det en tendens i disse landene til å gi disse folkegruppene en felles nevner; "Muslimer".

Tufte underbygger dette ved å mene at det er en tendens i Danmark, at danskene, med blant annet pakistansk, tyrkisk, marokkansk herkomst, fremstilles som en etnisk gruppe, hvis etnisk uttrykk assosieres med islam. Gruppene har i utgangspunktet forskjellige nasjonale opphav. Men etnifiseringen tillegger de forskjellige grupper samme "panetniske" egenskaper og behandler dem derved som en etnisk gruppe. (2003:34)

Stereotypisk mediefremstilling av muslimer fremkommer ikke bare i vestlig media. Det forekommer også i arabisk kristelig media. Visse programmer fra kristelige arabiske tv-kanaler oppfattes som islamkritiske og med en negativ fremstilling av muslimer.

Karim legger til:

- Kritiske programmer mot islam er synd. Så det får vi ikke lov å se på. Sat7¹⁹ er en sånn kanal. De sender masse dritt om muslimer.

Dikotomisering²⁰ forekommer i media og *Eriksen* kobler det til forsøk fra representanter for både vesten og islam om å overtrumfe hverandre i gjensidige avskyerklæringer.

Dikotomisering i forskning om etnisitet er å definere den andre som det motsatte av seg selv og som det en selv ikke ønsker å være.

Fiendebilder er alltid avhengige av en slik overforenkende, stereotyp fremstilling av den andre. (2003:58)

Til å begynne med, stilte *Karim* seg automatisk til forsvar for islam. Men senere i intervjuene forandret han holdninger og kom med en del kritiske påstander rettet mot muslimer.

Karim definerer seg som muslim, sannsynligvis, fordi foreldrene oppfordret han gjennom et moderat syn på islam kombinert med en viss mulighet for valg.

Han føler seg mobbet som muslim. Majoriteten stadige fremstillingen av muslimer i media kan ha påvirket han til å ta et standpunkt ved å velge å tilhøre en kategori. *Karim* er født i Norge og gir uttrykk for at han føler seg som norsk borger og vil gjerne være det. Samtidig vil han finne et tilknytningspunkt til muslimer med forskjellig etnisitet og bakgrunn. Disse gruppene danner et nettverk basert på en felles nevner, "muslim". De er fra mange land, Somalia, Balkan, Tyrkia, Pakistan, Afrika.

Karim poengterer at det er forskjell mellom offentlige media, som er bundet av etiske og lovmessige konsesjoner og konvensjoner, og mellom, det han kaller, "Back Stage"-media. Det som foregår på internett i blogger og diskusjonsforum, der deltakere kan være anonyme og si det de mener, uten å bli gjenkjent. Han mener at det er der de rette og virkelige meningene til nordmenn ligger.

De er imot oss, mot utlendinger, de hater islam, muslimene og utlendinger sier han.

Han har kategorisert seg selv som muslim uten å tenke noe særlig på det i utgangspunktet.

Han er jo tross alt ikke praktiserende muslim og lever ellers et "vanlig" norsk liv.

---

¹⁹ **Sat7** er kristelig tv kanal fra midt-Østen som sender på arabisk, persisk og tyrkisk. Ifølge websiden til kanalen så er deres oppgave å belyse landene i midt- Østen og Nord-Afrika med Guds lover.
"For nearly 15 years SAT-7 has been working to illuminate countries in the Middle East and North Africa with God's love."
<http://www.sat7.org/sat7>

²⁰ **Dikotomisering:** fremmedfrykt og fremmedgjøring blir drøftet opp mot dikotomisering, stereotypisering og fordommer, diskriminering, rasisme og konflikt.
I en dualistisk verdensbilde er skillet mellom "oss" og "dem" uoverkommelig. Ved å dikotomisere i forhold til "den andre", forsøker muslimer og vesterlendinger å få oppslutning og støtte om sin sak.

Den tause majoriteten er ikke taus egentlig. Bruk av media, blogging og direkte verbale og gestikulerte uttrykk og handlinger er å høre, lese og føle i deltakernes tilbakemeldinger. *Eriksen* mener at mye som tyder på at en stor del av den norske befolkningen med glede skulle ha skrudd klokka tilbake og gjort Norge til et hvitt og kristent land. Dette antydes gjennom meningsmålinger, og kan nesten skimtes i de folkeligste avisenes leserbrevspalter. De som ytrer seg på disse stedene langt fra maktens sentrum utgjør for en stor del "en taus majoritet". (2003:82)

Farid er en 26 årig palestinsk mann fra Syria med 19 års opphold i Norge. Han er delvis ferdig med utdanning og er arbeidsledig for øyeblikket. Han beskriver sin mediebruk som en kombinasjon mellom norsk og arabisk.

- Jeg ser på tv i stor grad. Både norsk og arabisk. På norsk ser jeg mest på dokumentar egentlig. Jeg ser på nyheter også, og mesteparten av nyhetene er fra norske tv-kanaler.

Farid viser til at det er tendenser til negative koblinger til islam.

- Internasjonale nyheter er viktig å få med seg. Innenriksnyheter er viktig å få med seg med tanke på at jeg bor i Norge. Jeg fokuserer mye på nyheter om "krigen mot terrorisme" fordi det kobles alltid mot muslimer og fremstiller dem på en negativ måte. Jeg synes at muslimer presenteres på en stygg måte i stor grad. De forestilles alltid som aggressive og voldelig mennesker, spesielt i bilder. Når de skal vises i bilder, så vises de alltid skrikende og hylende med plakater, gjerne skjeggete. Du ser aldri de som er rolig, velutdannet, velkledd og som snakker godt for seg. Du ser de som ser farlig ut på en måte.

Stereotype bilder av muslimer og innvandrere generelt forekommer i media. *Bang* påpeker også at i spektakulære voldssaker syns det å være en lav terskel til offentliggjøring av bilder og identifikasjonstegn av medlemmer av etniske minoriteter. En etnisk norsk forbryter blir gjerne presentert som en mann i førtiårene, mens en ikke-norsk ofte er vietnameser eller marokkaner.

Stereotypisering av minoriteter og utgrupper foregår på mange måter, ikke bare i mediene, men også i kommunikasjon i privatsfæren, for eksempel på arbeidsplass eller skole. (2004:187)

Massemedienes dekning av islam og muslimer viser også tydelig hvor dagsorden settes. Som den britiske journalisten *Masood Sadiq* uttrykte det i en kommentar til Rusdie-saken²¹:

"Dersom tjue personer utenfor en moské ble spurt hva de mener om Fatwaen og to svarte at de gjerne skulle se forfatteren dø - gjett hvem som ble sitert på TV!". *Eriksen*, 2003:95

---

²¹ **Rusdie-saken:** I en erklæring, en → fatwa, 14.2.1989, erklærte den iranske Ayatollah Khomeini dødsdom over Salman Rushdie og alle delaktige i utgivelsen av Sataniske vers. ²¹Den ble etterfulgt av opptøyer i en rekke muslimske land og tre alvorlige attentater i utgiverlandene: mot den italienske oversetteren Ettore Capriolo 3.7.1991, den japanske oversetteren Hitoshi Igarashi (drept) 11.7.1991 og den norske forleggeren William Nygaard 10.10.1993. Sterke reaksjoner, også i FN, og økende krav om sanksjoner mot regimet i Iran for omfattende brudd på folkeretten (suvereniteten og non-intervensjonsprinsippet) og menneskerettighetskonvensjoner. <http://www.caplex.no/Web/Print.aspx?id=9401253>

Forbilder i media kan ha positiv påvirkning på det enkelte individ. *Farid* svarer slik når han ble spurt om hvilke programmer interesserer deg i norsk media.

- Debatter om islam som foregår i norsk media. For eksempel i Holmgang og de andre debattprogrammene så er *Abid Raja*²² mye presentert og han er veltalende og snakker godt for seg om islam. Jeg savner andre mennesker enn han. Han er blitt som en hovedtalsmann for moderate og opplyste muslimer i Norge sies det, selv om han egentlig er politiker.

En annen deltaker, *Kalid*, en etablert 40 åring, legger vekt på språk som den viktigste faktoren for å begrunne sitt mediebruk. Det er språket som han først og fremst tenker på når han svarer og begrunner hvorfor han bruker arabiske tv-kanaler.

- Vi er heldige her som har barne tv-kanaler som Aljazeera Children og en ny kanal som kalles *Baraem*²³ for barn. Jeg har to små barn under 6 år. Kanalene underholder dem, samtidig avlastar oss litt. Barna lærer mye arabisk ved å se på disse kanalene. De snakker til og med "korrekt" arabisk. Det er vi veldig glade for. Du vet at vi reiser på ferie til Jordan hver sommer. Da kan jentene prate med folk der. Dessuten prater de også med familien gjennom Skype. Så, bruk av arabisk tv og kommunikasjon via internett bidrar til at våre barn lærer og utvikler sitt morsmål.
- Vi leser arabiske aviser gjennom internett. Vi leser Al-Quds Al-Arabi, og Aljazeera.net. Men ærlig talt så har vi ikke tid til å lese bøker.

Sønnen til *Kalid*, *Sami*, en 18-årig gutt, født i Norge, svarer på hvordan han beskriver sin tilgang til media på denne måten.

- Lett tilgjengelig overalt. Hjem og på skole. Jeg ser på arabisk tv når jeg sitter med familien, men ikke når jeg er alene. Da ser jeg amerikanske og norske programmer.

Han begrunner valget av arabisk media med familien med vaner i hjemmet. Det er ikke språklige, religiøse eller kulturelle innhold i programmene som er avgjørende for *Sami* sitt medievalg. Det er sosio-familiære hensyn som ligger til grunn.

- Jeg er ikke med den kulturen på en måte, vi lever i 2010. Du vet arabisk blir ensformig. Den er lukket på en måte. Mens engelsk og norske tv-kanaler er mer åpne og mer utbredt enn arabiske tv-kanaler. Når jeg sitter med familien og de foretrekker arabisk, så ser jeg med dem. Ikke fordi jeg liker det de ser på, men fordi det er blitt sånn.

Sami begrunner hvorfor han ikke leser arabiske bøker slik.

- Det er ikke noe som interesserer meg rett og slett. Språkproblemer i form av lese- og skriveferdigheter gjør det litt vanskelig å lese bøker på arabisk. Jeg leser heller norsk og engelsk.

Språket kan ha en viktig rolle i valg av tv-programmer innad familien. *Karim* og familien ser på arabisk tv. Nyheter, tv-serier og arabiske muslimske saker er viktige i dette valget.

- Det er fritt valg. Alle kan skifte kanal men det går mest på arabisk. Mye nyheter, tv-serier på arabisk, debatter om Irak, Palestina, Sudan, Somalia, Jemen, Afghanistan, Pakistan og alle muslimske land.

---

²² **Abid Raja** er en norsk advokat, samfunnsdebattant og politiker for Venstre med røtter fra Pakistan.

²³ **Baraem** er den første førskole arabisk tv for barn mellom 3 og 6 år. Kanalen tilbyr pedagogiske og underholdnings tilrettelagte programmer for denne aldersgruppen. <http://www.baraem.tv/>

David er en 50-årig mann fra Irak med 8 års opphold i Norge. Han jobber i Norge. Han har høy utdanning fra Irak og hadde en høy stilling der også.

Hans kone *Warda* er arbeidsledig. Hun bodde i Norge siden 2001 og studerte 300 timer norsk på voksenopplæring. Hun mener selv at hun snakker litt norsk og klarer seg i enkle situasjoner og samtaler.

På spørsmålet til *Warda* om hun forstår hva som formidles i norsk tv, svarer hun slik:

- Jeg forstår noe. Men jeg ser mest på arabisk TV. Hadde jeg kunnet mer norsk så ville jeg følt mer med på norsk tv. Jeg liker det jeg ser og det jeg forstår. Det er språkvansker som hindrer meg å følge med norsk media. Jeg har på nettet Norsk Voice, en norsk nettavis på arabisk som formidler norske nyheter på arabisk. Nyhetene de formidler er varierte. De oppdaterer meg på en måte. Nye lover og forskrifter om utlendinger generelt blir også formidlet i denne avisen. Kulturelle begivenheter også. Det er på en måte en arabisk avis med norsk innhold rettet mot arabiskspråklige i Norge.

Språk kan stå til hindring for valget mellom norsk eller arabisk media.

- Jeg ønsker gjerne å få en norsk tv-kanal på arabisk. Det er jo mange ikke-arabiske land i verden som sender døgnet rundt på arabisk. Russia today²⁴, France24²⁵, DW²⁶, Rai²⁷, Iran Al-Alam²⁸, BBC²⁹, CNN³⁰, etc. Så Norsk Voice er en begynnelse som er bedre enn ingenting.

Warda legger vekt på irakisk media når hun beskriver sin mediebruk.

- Irakiske kanaler selvfølgelig. Du vet tilstander i Irak, krig og masse vold. Jeg må følge med hele tiden.
- Jeg ser sjelden på underholdningsprogrammer på tv. En tyrkisk serie dubbet til arabisk liker jeg. Det er et sosial drama som jeg finner interessant. Jeg ser lite på de andre arabiske kanalene fordi de sender ærlig talt løgn og hykleri. Jeg konsentrerer meg i denne mediejungelen om irakiske kanaler for å få med mest mulig informasjon om hva som foregår der.
- Jeg ser på irakiske kanaler alene eller når barna og familien er samlet. Jeg hører også på irakiske radiosendinger på parabolen. Jeg bruker internett mye og leser mye forskjellige kulturelle sider om forskjellige kulturer. Jeg er mest interessert i historie og vitenskap.
- Jeg blar noen ganger i norske aviser og blader som jeg finner liggende i bussen eller på legekantoret og prøver å forstå gjennom bildene. Jeg spør barna mine om innholdet når de er til stede. Noen ganger hender det at jeg hadde lest eller hørt om hendelsen på arabisk. Da forstår jeg innholdet i de norske bladene eller avisene.

David ser på norske tv-kanaler for å styrke sine norskspråklige kunnskaper.

- Jeg ser på norsk tv p.g.a. nysgjerrighet og ønske om å styrke mine norskspråklige ferdigheter og kunnskaper. Jeg leser sjelden norske aviser. Kun når jeg får tilfeldigvis tak i det på jobb eller på et kontor. Aviser er liksom stive mens tv er bevegelig. Det er lettere å forstå på en måte.

Han benytter seg av norske nyheter på arabisk.

- Jeg leser arabiske aviser på nettet. Jeg leser "Sawt al Narwidj" (The Norway Voice) på arabisk. Den skriver om norske nyheter på arabisk.

---

²⁴ **Russia today**: Døgn åpent Russisk satellitt tv-kanal på arabisk <http://www.rtarabic.com/>

²⁵ **France24**: Fransk satellitt tv-kanal på arabisk. <http://www.france24.com/ar/>

²⁶ **DW**: Deutsche Welle. Tysk satellitt tv-kanal på arabisk. <http://www.dw-world.de/dw/0,,613.00.html>

²⁷ **Rai international**: Italiensk internasjonal flerspråklig satellitt og nett tv- kanal. Bl.a. på arabisk. <http://www.international.rai.it/eng/radio/multilingual/presentations/arabic.shtml>

²⁸ **Al-Alam**: Iransk satellitt og nett tv- kanal på arabisk. <http://www.alalam.ir/>

²⁹ **BBC-arabic**: Britisk satellitt og nett tv- kanal på arabisk. <http://www.bbc.co.uk/arabic/>

³⁰ **CNN-arabic**: <http://arabic.cnn.com/>

The Norway Voice er en norsk nettavis³¹ på arabisk. Ansvarlig redaktør *Ashraf Al-Khadra* har gjennomført ideen om å lansere en arabiskspråklig avis om norske forhold.

Det finnes ca. 50.000 personer som har arabisk som morsmål i Norge, og den palestinske journalisten har som mål å gi dem en god oversikt over hva som skjer i landet.

"Dette er ikke en innvandrervis der vi skriver om det som skjer hjemme i den arabiske verden. Veldig mange arabiske nettaviser dekker det. Vi skriver bare om det som skjer i Norge, internasjonale saker med tilknytning til landet, og litt fra resten av Skandinavia. *Norway Voice* er en norsk avis om norske forhold, men på arabisk, sier han"³².

Majid, er en 32 årig palestiner fra Gaza. Han har vært i Norge i 9 år, ugift, bor alene og har ingen barn. Han beskriver sin tilgang til media på denne måten.

- Jeg ser kun på arabisk tv, jeg har ingen norske tv-kanaler. Jeg har en bestemt kanal jeg bruker ofte. Aljazeera arabisk og engelsk

Han begrunner sitt valg på hvorfor han velger kun Aljazeera når det er flere andre arabiske kanaler å velge mellom.

- Jeg ser på Aljazeera som en uavhengig, selvstendig og ærlig kanal. Den sender også sannheten slik den er. Jeg tror ikke de har skjulte motiver, for eksempel politiske. Jeg ser at det de sender fra for eksempel Gaza, gjenspeiler den fulle virkeligheten der. Jeg tror også at den er mer knyttet til den arabiske og den muslimske virkeligheten og situasjonen. Noen kan være uenige med meg men det er slik jeg oppfatter det.
- Det er en annen stor arabisk tv-kanal, Al-Arabiya. For meg er det en sionistisk amerikansk kanal. Jeg begrunner det med deres måte å sende nyheter på. De gjør det med en amerikansk synsvinkel. Akkurat på samme måte som amerikanerne og israelere vil organisere Midt-Østen regionen på. For meg er det en kanal som sprøyter gift i media og mellom linjene.

Majid legger mest vekt på arabiske nettsider.

- Jeg er mye på de arabiske nettsidene. Jeg ser også norske aviser daglig. VG, Dagbladet, TA, men på en overfladisk måte. Jeg går ikke i dybden på nyhetene eller på det jeg leser i disse norske nettstedene på samme måte som på de arabiske. På de norske sidene velger jeg det jeg finner interessant.

Han er mest interessert i saker om Midtøsten.

- Saker om Midtøsten, Palestina, Libanon. Resten interesserer meg ikke.
- Jeg leser egyptiske aviser hver dag. Den beste jeg liker er Al-Dostor³³ fordi den er i opposisjon til systemet og regjeringen i Egypt. De dekker virkeligheten med transparens. Jeg stoler på den selv om den er en sekulær avis. Grunnleggerne av denne avisen er sosialister og venstreorienterte. De dekker virkeligheten og tilstanden i regionen slik den er. Jeg tror ikke de er hyklerske. Mange mener Aljazeera har islamske holdinger. Og mange mener Al-Dostor har sekulære retninger. Jeg har ikke noe problem med det. For meg det viktigste er å få nyheter som dekker sannheten. Det er også aviser som Al-Ahram³⁴, Al-Gomhuria³⁵ som er kjente egyptiske aviser. Men jeg gidder ikke å kikke på dem engang, fordi de er hyklere. De serverer bare løgn og spiller trommer for myndighetene i Egypt. Så jeg holder meg unna tv-kanaler og nettsteder som taler myndighetens sak. De respekterer oss ikke, og utnytter det lave intellektuelle nivået til mange arabere.

---

³¹ <http://www.norwayvoice.com>

³² <http://www.journalisten.no/story/52773>

³³ **Al-Dostor**: "Grunnloven". Egyptisk nett avis som stiller seg kritisk til maktøverne i Egypt og andre arabiske land. Den er venstre orientert og taler palestineres sak, tar opp sosiale problemer i de arabiske landene og har en kritisk holdning til USAs politikk i Midtøsten regionen. <http://dostor.org/ar/>

³⁴ **Al-Ahram**: "Pyramidene". Velkjent egyptisk avis. <http://www.ahram.org.eg/>

³⁵ **Al-Gomhuria**: "Republikken". Daglig egyptisk avis. <http://www.algomhuria.net.eg/algomhuria/today/fpage/>

Giddens mener at de fleste sosiologer mener at det faktisk finnes en langsiktig trend.

Sekularisering, som beskriver den prosess hvoretter religion mister sitt grep over alt flere deler av samfunnslivet. (1994:391)

Dette er ikke tilfellet i arabiske medier. Religion er sterkt representert i disse medier og preger innholdet i alle programmer, til og med væremeldinger. Det er ikke tilfeldig at væremeldinger avsluttes som regel med, "om Gud vil" og med "Guds vilje" blir det regn eller sol.

Motsetningene i måten det frie, sekulære, norske media og det tradisjonelle, religionspregede arabiske media kan ha spilt en viktig rolle i deltakernes medievalg.

Rasmussen påpeker at teoriene om medievalg har vært under konstant utvikling de siste 20-årene. Stadig nye medier utvikles, og endrer våre oppfatninger om hvordan vi velger og bruker de ulike mediene. (2007:124)

Majid videre begrunner sitt medievalg og understreker mediernes motiver.

- Al-Manar³⁶ ser jeg ikke på. Det er liksom ikke noe vits. Du vet hvem står bak den og hva slags ideologi de har. Det er Hizbullah³⁷. De serverer styrte nyheter og de har en organisasjon og en regional makt bak, Iran nemlig. Den er ikke selvstendig. Det er en mobiliserende kanal.
- Det er også mange arabiske kanaler som eies av utenlandske stater. BBC, DW, France24, Rai, Al Alam, Russia Today, m. flere. Disse sender på arabisk, men de er ikke nøytrale eller upartiske. De tjener sine lands interesser og har som mål å markedsføre disse lands økonomi og kulturelle verdier til arabere og på arabisk.

Mida er en 40 årig kvinne fra Irak med 8-års opphold i Norge. Hun er arbeidsledig og har høy utdanning fra Bagdad. Ved besøk og observasjon ble det konstatert bruk av arabisk tv selv om kabel-tv er installert og tilgang til norske tv-kanaler er tilgjengelig.

Mida begrunner sin mediebruk og kobler det til språkkunnskaper.

- Jeg tok norsk kurs, men jeg føler at jeg ikke behersker norsk på en skikkelig måte. Jeg har vært på voksenopplæring og deltok på introduksjonsprogrammet. Likevel føler jeg at jeg ikke klarer meg på egen hånd og er fortsatt avhengig av tolk. Derfor ser jeg alltid på arabisk tv.

Mida viser interesse for kulturelle programmer og samfunnsdebatter.

- Jeg velger mest mbc³⁸. Fordi jeg synes det er en balansert kanal som presenterer nyhetene, kulturelle programmene og debattene og dokumentarene på en nøytral måte. Jeg føler også at det er en kanal som ikke tar side med verken en stat, en folkegruppe eller et politisk parti. Jeg ser også på det jeg finner interessant uansett om det er irakisk eller fra andre arabiske media. Jeg liker mest nyheter og samfunnsdebatter. Internasjonale og irakiske nyheter interesserer meg også.

---

³⁶ **Al-Manar:** Hizbullah eid kanal fra Libanon. Kanelen kaller seg selv the "station of resistance" (*qanat al-muqawama*), al-Manar has become an integral part of Hizbullah's plan to reach the entire Arab and Muslim worlds. <http://www.meforum.org/583/al-manar-hizbullah-tv-24-7>

³⁷ **Hizbullah** er en libanesisk, sjiamuslimsk gruppe med en militær og en politisk gren. Den er mye omtalt i norsk og internasjonal media og velkjent for sin motstand mot Israel.

³⁸ mbc: Arabisk kanal fra London med en liberal kulturell profil. <http://www.mbc.net/portal/site/mbc>

Datteren til *Mida, Ida*, er ei 20-årig jente og student fra Irak. Hun velger arabisk media og begrunner det med innholdet i disse kanalene og ikke med språkvansker.

- Arabisk, kun arabisk. Jeg har norske kanaler men jeg liker ikke deres programmer. Jeg prøvde, men likevel likte jeg ikke det.
- Jeg gjør ikke det fordi min mor gjør det, eller fordi jeg ikke forstår norsk, men fordi jeg synes arabiske tv-kanaler er mer interessante enn norske kanaler. Jeg ser på serier på mbc. Det er serier og dramaer som jeg finner mer interessante enn det som sendes på norsk tv. Disse seriene handler om hvordan den arabiske kulturen er, og disse dramaseriene viser hvordan livet er i den arabiske verden. Særlig drama fra Syria som dekker alle de forskjellige arabiske landene og som alle arabere kan identifisere seg med. Jeg finner ikke noe interessant i norske serier. Jeg føler liksom ikke noe for det.

Murad er en 38 årig mann fra Irak, gift og har tre barn. Han vært i Norge siden 97, jobber og har barn som går i barnehagen og på skolen. Han har videregående utdanning fra Irak og yrkesutdanning i Norge.

Murad er ikke etnisk araber. Han velger arabisk media for sine barn for at de skal lære arabisk. Ikke fordi de er etnisk arabere men for å forstå den islamske religionen.

- Barna ser på norsk barne-tv på Nrk, ellers har vi en digital tv-pakke med fem barnekanaler. Disse sender på engelsk og norsk. Om morgen ser barna mine på Baraem tv på arabisk for å lære riktig klassisk arabisk. Dette gjør jeg fordi jeg ønsker at de skal forstå Koranen.
- Jeg er egentlig interessert i vitenskapelige, kulturelle og historiske programmer. Jeg liker tekniske og teknologiske programmer.

Murad bruker norske tv-kanaler sjeldent.

- For å være ærlig. Nei eller veldig sjeldent.

Han forklarer videre sin mediebruk og begrunner den med andre ”moralske” verdier.

- Jeg er iraker, men jeg ser ikke på irakiske kanaler. For meg er ikke de verdt noen ting noen av de. Disse kanalene har ikke opphav fra Irak. Det er kanaler om dans, sang, fremmed musikk, nakenhet. Jeg føler at dette er fremmed for den irakiske kulturen. Politiske debatter er preget av sekteriske og etniske grupperinger som bare bidrar til å splitte Irak mer og mer. Ingen kanal gir meg det rette bildet av den opprinnelig irakiske sivilisasjonen og kultur, eller formidler sannheten slik den er. Disse kanalene tilhører forskjellige partier, forskjellige folkegrupper eller utenlandske makter som er interessert i irakisk rikdom og innflytelse der. Disse kanaler er ikke verdt og se på engang og vi har slettet dem alle sammen. Jeg sverger ved Allah at jeg ikke har en eneste irakisk kanal hjemme. Du kan være så god å sjekke det selv.

Bøker er en tryggere kilde til informasjon for *Murad*. Grunnen er pålitelighet i religiøse spørsmål.

- Jeg bruker bøker til å holde meg oppdatert i religion. Jeg har mange bøker hjemme og jeg har mine reservasjoner mot å bruke internett til å skaffe religiøse tolkinger. Derfor holder jeg meg til gode kjente bøker jeg stoler på. Jeg vil ikke påvirkes av feiltolkinger eller ekstreme tolkinger. *Yusuf al-Qaradawi*³⁹ nettstedet stoler jeg på. Det er offisiell og pålitelig. Han er medlem i det europeiske Fatwa-rådet.

Ida opplever å se på norske tv-kanaler sammen med familien som sjenerende hvis innholdet er av en viss karakter som kan oppfattes som støtende.

---

³⁹ **Yusuf Al-Qaradawi:** <http://www.qaradawi.net> Er medlem i det europeiske Fatwa rådet som leverer fatwaer (domsavsigelser) om hva muslimer skal mene om ulike saker over hele Europa. Al-Qaradawi er populær i den muslimske verden, og er presentert i Aljazeera gjennom programmet ”Sharia og liv”. Han har opprettet nettstedet <http://www.islamonline.com/> og har gitt ut flere bøker.

- Jeg synes norske kanaler er for liberale og frigjorte særlig når vi sitter sammen. Det er mye scener som virker sjenerende å se på. Mange ting gjør meg flau når jeg sitter med familien.

Hun vil heller ikke se på disse norske programmene om hun hadde sittet alene.

- Nei det vil jeg ikke heller. Det er noe med identiteten min på en måte. Jeg tør ikke å se på sånt. Arabiske kanaler er mer forsiktige med nakenhet. Da er jeg trygg når jeg sitter med familien, for da er ting forutsigbare og vi kan ikke bli overrasket av en scene som kan være "upassende". Slik er ikke tilfellet når jeg er sammen med familien og ser på norsk tv. Ikke bare norske, men europeiske generelt.

Hennes mor *Mida* avbryter.

- Nei, jeg ville sett på norske programmer om jeg hadde kunnet bedre norsk. Jeg har ingenting imot det de sender. Jeg vil vite det meste om alt mulig. Det er slik man får seg et helhetlig bilde av det nye landet vi lever i. Men om det er noe som er veldig upassende, så ville jeg ikke sett på det samme med barna. Jeg ville sett på det alene. For eksempel nakenhet og scener som kan virke sjenerende for barna. Det avhenger av hvem i familien som er til stede. Det er avgjørende for hva jeg velger å se på fra norsk media. Arabisk er ingen problem, fordi alle programmer ligger under det "normale".

Lojalitet og tilhørighets- og identitetsoppfattelse er også aktuelt og se nærmere på i denne sammenhengen. Hvor mange minoritetsbarn og ungdom kan den norske nasjonale sangen?

Og i så fall identifiserer de seg med dets innhold?

"Man må elske fosterlandet mer enn sjelens salighet" sier *Machiavelli* i *Brochmann 2003:5*.

Den norske nasjonalsangen begynner med "*Ja vi elsker dette landet*". Det er slik i mange nasjonale sanger. Fedrelandet og nasjonen blir hedret og hevet over alt. I mange sanger sverger man ofte å ofre sitt blod og sin sjel for fedrelandet. Er det slik i dag? Og hva mener en ungdommelig guttdeltaker, ungdomskoleelev og norsk statsborger, med muslimskarabisk bakgrunn. Han svarer slik når han ble spurt om han er norsk.

- Nei!
- Men du er født her og er norsk statsborger.
- Nei, jeg føler meg ikke som mine norske venner. De bare sitter hjemme de, uten å gidde å hjelpe foreldrene med noen ting.
- Hvem ville du heie på hvis Norge spiller en fotball kamp mot det landet dine foreldre kommer fra?
- Selvfølgelig (landet foreldrene kommer fra).
- Og hva om det blir krig mellom Norge og (landet foreldrene kommer fra), og du må velge side?
- Jeg vil krige for (landet foreldrene kommer fra).

Denne samtalen kan føre til umiddelbar reflektering på omfanget av integrerings- og tilhørighetsspørsmålet og oppgaven i det flerkulturelle Norge.

5.2. Tilhørighet

Tilhørighet til familien i arabiske miljøer er verdt å se nærmere på i denne sammenhengen. *Rasmussen* mener at det idealiserte bildet av storfamilien med flere generasjoner i samme bolig eller på samme gård, ikke virkelighet lenger. Det betyr ikke at de er isolerte familiemedlemmer. De er ofte flinke til å holde kontakt med slekten. (2007:124)

Dette bildet er i ferd med å forandre seg i mange arabiske miljøer.

Media er sannsynligvis en viktig faktor i verdensomspennende forandringer i familiemønster. *Kalid* og familien hans i Grenlandsområdet bruker moderne mediekommunikasjonsmidler til daglige og ofte lange samtaler med slektninger og familiemedlemmer i Gaza som er nærmest hermetisk lukket av israelsk og egyptisk blokada.

Kalid beskriver tilgangen til media før og nå på denne måten:

- Før hadde vi ingen mulighet til å få nyheter på arabisk. Det skaper skikkelig brudd med hjemlandet. Vi ringte ikke så ofte heller p.g.a. kostnadene og tilgjengeligheten av telefon. Min familie, slektninger og venner hadde ikke heller tilgang til tlf.
- I dag er nyhetene oppdatert kontinuerlig. Kontakten med familie, slektninger og venner er kontinuerlig. Barne-tv programmer med gode pedagogiske og språklige innhold er tilgjengelig døgnet rundt. Barn lærer og utvikler morsmålet på en god måte. De lærer mye annet også. Aljazeera Children og Baraem sender barneprogram med høy kvalitet. For noen få år siden var det mye amerikansk og Disney barneprogram. I dag har våre barn fått et skikkelig alternativ til sånne programmer, og det er vi glade for.
- Jeg er fra Gaza. Det er umulig å sende vanlig brev eller holde en vanlig telefon samtale p.g.a. den israelske og egyptiske blokaden. Internett holder oss i kontakt og vi vet alt om hvordan min familie der lever og hva de gjør hver dag. Jeg føler mange ganger selv at jeg lever der. Jeg ser hva de spiser med alle familiemedlemmene her og der ser på hverandre. Vi diskuterer forskjellige familiesaker. Jeg kan ikke sammenligne situasjon før og nå. Det går bare ikke an.

Andre deltakere bruker ikt-baserte kommunikasjonsmidler til å opprettholde kontakten med familiemedlemmer i hjemlandet og andre deler av verden, på tvers av geografiske og nasjonalstatlige grenser. Omfanget varierer, men det er en tendens til bruk flere ganger i uken, noen perioder daglig.

Kona til *Kalid*, som er hjemmevarende mor, har kontakt med søstrene i Jordan og England flere ganger daglig. Daglige samtaler foregår med enkelte familiemedlemmer, mens ukentlig samtaler med mange slektninger samlet rundt en dataskjerm i Gaza eller i Jordan.

Murad bruker internett og telekommunikasjon til å opprettholde kontakten med familie og kjente i Irak.

- Jeg bruker fasttelefonlinje til å kontakte mine slektninger i Irak. Jeg har ikke tid til å bruke internett og sånne lydprogrammer og bildeprogrammer som Skype og Msn. Jeg kommer ofte sent hjem og da blir det vanskelig og treffe de. Derfor ringer jeg om dagen. Dessuten har ikke alle internett hjemme p.g.a. strømmangel og dårlig infrastruktur i Irak.

Warda viderebegrunner at hun velger irakiske tv-kanaler med behovet for kontakt med Irak.

- At jeg ser på irakiske tv-kanaler holder meg i konstant kontakt med Irak, mitt land. Jeg er iraker og jeg kommer alltid til å være selv om jeg får alle mulige statsborgerskap.

Hun utrykker også sterk tilknytning til Norge.

- Jeg fornekter ikke min kjærlighet til Norge som jeg regner som mitt andre land. Da jeg kom til Norge regnet jeg det som min andre fødsel i mitt andre land. Norge ga meg trygghet og ro, alt det gode. Avstanden til Irak plager meg ikke. Jeg føler ikke at jeg er for langt unna Irak. Irak lever i meg.

Farid bruker media til kommunikasjon og kontakt med familie og slektninger i hjemmelandet og andre steder.

- Jeg bruker mye MSN og Skype for å opprettholde kontakt med slektninger i Syria og i Jordan. Vi prater ubegrenset. Internett har gjort avstandene korte. Nærmest fjernet dem. Uten internett føler jeg meg handikappet. I går hadde jeg problemer med internett, da følte jeg meg vennløs.

Farid er tydelig på hvordan han definerer sin tilhørighet ved å koble det til norsk og arabisk media.

- For å beskrive mitt forhold til media vil jeg si det slik at språkmessig og følelsesmessig så føler jeg meg norsk, i samfunnet generelt så er jeg norsk. Hjemme så er jeg arabisk.

Han beskriver videre sin tilhørighet til Norge og til hjemlandet. Han mener at media har bidratt til å gi et bilde av Norge i hjemmelandet også.

- I Syria, når jeg er på besøk. Der føler jeg meg fremmed hos mine slektninger. Da savner jeg Norge etter to uker. Måten folk behandler meg på og måten de ser på meg. De ser på meg som "kroner", "penger" ikke noe annet. Kun det. Jeg blir vel tatt imot, men oppdager fort at det er penger folk er ute etter. Ikke noe annet. Det gjelder nære slektninger, tanter, kusiner, fettere. De liker ikke meg for hvem jeg er. De liker meg for hva jeg har i lomma mi. Alle vet gjennom media at Norge er et rikt land og dermed tror de at jeg rik.

Karim legger til at kulturen hans er norsk også, men at han blir avvist i den sosiale sfæren.

Ved å velge å søke tilbake til arabisk kultur så føler jeg meg velkommen. Men at jeg trives hundre prosent der, stemmer ikke helt. Jeg føler meg norsk selv om jeg er i et arabisk miljø sier han.

Karim medievalg kobles til hans norskspråklige kunnskaper. Han velger norsk når han er alene.

- Jeg leser på norsk. Jeg regner norsk som morsmålet mitt. Det er det språket jeg behersker best. Jeg prøver å lese litt arabisk. Men det blir litt komplisert, da skifter jeg til norsk. Arabisk er liksom mitt andre språk. Kanskje mitt tredje språk etter engelsk. Jeg leser VG, Dagbladet og ser på norske tv-kanaler, jeg leser bøker og Illustrert Vitenskap. Jeg er interessert i vitenskap og natur.

Karim bruker internett i skolen.

- Jeg bruker mest internett til skole for å søke etter informasjon om samfunnet. Jeg bruker det også til nyheter. Mest norsk, noen ganger engelsk.

Han bruker private personlige digitale medier, mobilen, med norske kontakter, på jobb, med venner, og på skolen.

Karim beskriver hvordan det er å ha venner fra forskjellige kulturer og å ha tilknytning til flere land og folk.

- Jeg prøver å være meg selv. Jeg merker forskjell når jeg er i utlandet. Jeg føler at Norge er der jeg hører til. Jeg reiste til Jordan, til Algerie, men med en gang jeg er der så savner jeg Norge.

Han understreker sin tilknytning til Norge.

- Det er Norge som er best. De stresser altfor mye i Jordan. I Jordan føler jeg meg norsk. I Norge føler jeg meg norsk, jeg er født og oppvokst i Norge, jeg følger norske lover, jeg går på norsk skole, jeg er norsk.

Rasmussen tar opp medieutviklingens betydning for personlig relasjoner, på hvilke måter har personlige medier forandret livene våre, og hva skjer med samspillet mellom individ og samfunn når skillet mellom det private og det offentlige blir mer utvasket.

Utbredelsen av kommunikasjonsformer som mobil, sms, mms, e-post, chat, Msn, Skype, lydmeldingstjenester, filutveksling, blogger, pratefora og andre nettverkstjenester innebærer at vi må forholde oss til omverdenen på nye måter. I tillegg, forskyves personlige, sosiale og etiske grenser. (*Rasmussen m.fl.2007*)

Rasmussen setter utvikling av personlige medier i en større sosiologisk diskusjon om sosial integrasjon, han går inn for det han kaller nettverksintegrasjon. En form for integrasjon som blir stadig viktigere i avanserte, komplekse samfunn, ikke minst i kjølvannet av digitale personlige medier. (2007:8)

Diab er en 25 årig mann fra Libanon med 5 års opphold i Norge. Han har videregående utdanning og føler at han snakker godt norsk. Han jobber, gift med en arabisk dame og har to små barn.

Han er bevist på mediernes holdninger når han beskriver sin mediebruk.

- Jeg ser mest på nyheter. Hva som foregår i Midtøsten interesserer meg. Aljazeera, Al-Arabiya, LBC⁴⁰, Al-Mustaqbel⁴¹ som er en håpløs kanal, men som jeg ser jeg på likevel, fordi de sender noen ganger nyheter som andre kanaler ikke sender. Jeg tviler personlig på alle kanaler uansett om de er arabiske eller utenlandske. Til og med religiøse kanaler er politifisert. Jeg blar ofte gjennom alle kanalene. Det jeg ser der gjør meg sinnssyk. Jeg blir så forbannet. Jeg ser på hvor dypt nivået har sunket i den arabiske verden. Det er mange fiendtlige kanaler som sender døgnet rundt. Deres hovedmål er å fremme negative holdninger om andre religioner og trosretninger de ikke er enige med. Sat7 sender masse dritt om islam og Al-Zahra⁴² gjør det motsatte. Alle hisser opp stemninger mot alle. Til syvende og sist ligger politiske motiver bak det.

Diab benytter seg av media til å opprettholde kontakt med familie og venner.

- Internett bruker jeg til mail og til å ha kontakt med venner gjennom Msn og Skype.

Han bruker norsk media, men på en annen måte.

- Jeg ser på norsk tv og jeg leser norske aviser, men på en overfladisk måte.

Sami beskriver hvordan han opplever det å leve i to eller flere kulturer.

- Som sagt så er det veldig flott. Men det kan være veldig forvirrende også. Det kan bli mye krasj noen ganger. Jeg som prater arabisk og norsk her og der og treffer forskjellige mennesker. Jeg ser forskjellene mellom kulturer. Noen gang kan det føre til positive sammenhenger men noen ganger også

---

⁴⁰ LBC: Libanesisk satellitt- og nett tv- kanal. <http://www.lbcgroup.tv/LBC/Templates/Index.aspx>

⁴¹ Al Mustaqbel: Future television: Libanesisk satellitt- og nett tv-kanal. <http://www.future.com.lb/>

⁴² Al-Zahra: Shia muslimsk privat eid satellitt tv-kanal. <http://www.alzahra.tv/>

til negative. Det kan være kranglinger, misforståelser, at noen mener at deres kultur er litt bedre og litt overlegen. Du må være diplomatisk for å komme ut av sånne kniper.

Han må forhandle med faren noen ganger i spørsmål knyttet til arabisk og norsk kultur.

- Jeg krangler noen ganger med far om den norske kulturen. Noen ganger må jeg også forsvare den norske kulturen.

David vurderer sitt behov for å ta kontakt med folk fra samme kultur og etnisitet i Norge.

- Norsk språk dekker ikke alle mine indre emosjonelle behov. Jeg klarer ikke å uttrykke meg og beskrive alt jeg brenner for på norsk. Jeg leter noen ganger etter arabisktalende for å "tømme meg" på en måte. Samtaler på norsk er liksom begrenset til det offisielle, det praktiske. Samtalen med arabiskspråklige og med arabere er til å føle med og føle friheten på. Jeg føler når jeg snakker med en nordmann at ord jeg bruker er tørre og uttrykker ikke helt det jeg ønsker å formidle slik jeg ønsker det. Nordmenn på den andre siden er ikke interessert å forstå meg slik jeg ønsker det. Jeg tror det er et språklig problem. Arabisk gir meg en større frihet til å beskrive det jeg ønsker å formidle og uttrykke bedre enn norsk. Jeg kan velge og kan leke med begrepene på arabisk. Det kan jeg ikke på norsk. Jeg må bruke det jeg har og ikke det jeg ønsker. Jeg føler meg bundet når jeg snakker norsk.

David kombinerer likevel norsk og arabisk media på en måte han finner tilfredsstillende.

- Jeg hører i hvert fall ikke på radio, verken norsk eller arabisk. Jeg ser mye på tv. Ca 30 % norsk og 70 % arabisk. Jeg foretrekker Nrk fordi den er riksdekkende. Jeg liker å oppdatere meg på nyhetene og ikke minst været. Jeg har egentlig ikke noe favoritt arabisk kanal men jeg blar gjennom dem for å sammenligne troverdighet av nyhetene. Jeg ser også på politiske emner, særlig internasjonalt. Det interesserer meg. Jeg liker intervju om kjente personer som norske politikere og kjente forfattere. Jeg ser på alt mulig av dokumentar.
- Arabiske religiøse programmer ser jeg på bare for å holde meg oppdatert og ikke fordi jeg har spesiell interesse for en bestemt trosretning eller religion.
- Jeg ser også på norske religiøse programmer for å øke mine kunnskaper om den norske kulturen.

David benytter seg av media for å opprettholde sine transnasjonale nettverk.

- Jeg har internett og jeg bruker det mye til kontakt med familie og venner overalt i verden. Jeg bruker e-post, Skype, og chatteprogrammer. Det kommer an på hvem det gjelder og hva det gjelder. Venner i Nederland, London, USA. De er irakere og arabere.
- Jeg bruker telefon med billige kort til utenlandske samtaler for å få oversikt over situasjonene til alle mine nære slektninger i Irak. Da roer jeg meg ned.

David legger ikke skjul på sine meninger om medierollen i integrasjon og tilhørighets-spørsmålet.

- Jeg mener at integrering skjer gjennom bolig, gjennom deltakelse, forståelse av kulturen og gjennom relasjoner med alle borgere i Norge. I tillegg til arabiske relasjoner. Det er foreninger i Norge som har rasistiske holdninger og benytter media til å fremføre sine holdninger og budskap. Det å bruke det som er konstruktivt er positivt av norsk media. Sånne holdninger finnes også i arabisk media og i mange land. Det jeg mener er media som reflekterer siviliserte samfunn som strekker seg over sine grenser og ser på budskapet i media som en menneskelig dimensjon. Medias mangfold skaper et samfunn uten kompleksitet og fordommer og som kan påvirke neste generasjon i hele verden på en positiv måte. Skape positiv interaksjon mellom sivilisasjonene.

Warda sier at irakisk media er hyklersk og full av løgn, og at den bidrar til å splitte det irakiske folket og øker avstanden mellom dem. Likevel insisterer hun å følge med irakisk media, selv om det er massevis av andre arabiske kanaler, radio og nettsider.

Hun begrunner hvorfor hun velger irakisk.

- Det er mitt land og det interesserer meg. Jeg kan danne meg et bilde av situasjonen der ved å se på løgnene og galskapen. Jeg håper en dag, at det kommer ærlige irakere som virkelig vil jobbe for å redde landet. Allah ga oss olje, men det var ikke en gode, det var en forbannelse.

Warda er tydelig på måten hun ønsker at sine barn skal bruke media på.

- Jeg ønsker at mine barn skal fortsette å bruke arabisk media. De må vite sannheten. Men om jeg tenker en dag at de skal reise tilbake? Aldri!
- Det er mest norsk de ser på. Tv, radio, aviser. Jeg liker det og de oversetter nyhetene til meg slik at jeg holder meg oppdatert i norske nyheter.

Warda får hjelp av barna til å tilegne seg norske nyheter. Hun ønsker også mer norsk media på arabisk.

- Jeg kjenner mange med arabisk bakgrunn som sliter med å forstå det som formidles i norsk media og jeg håper vi en dag får en arabisk radio på norsk slik at vi forstår hva som foregår i samfunnet på en tydelig og bedre måte. Jeg tror ikke det er en umulig eller vanskelig oppgave. Tvert imot vil det oppmuntre oss til å velge norsk og ser mindre på arabisk media.

Warda tar et oppgjør med arabisk media og kobler det til demokratiet og ytringsfrihet.

- Ærlig talt, deres medier er mer sann enn arabisk media. De lyver ikke. Norsk media lyver ikke. Det er det jeg har konstatert. De er ikke redde for noen og de sier det de mener uten å være sjenert. De har jo demokrati og ytringsfriheten som sikrer dem disse rettighetene. Derfor vil jeg at mine barn skal fortsette å bruke norsk media.

Ida bruker internett til kontakt i Norge, i hjemlandet og i andre steder i verden.

- Msn, Yahoo, Youtube. Jeg opprettholder kontakt med mange av mine norske og arabiske venner i Norge, Europa, Irak og i hele verden. Internett har gjort avstandene korte. Jeg har mye kontakt med mine slektninger. Jeg ser dem og de ser meg gjennom pc-en.

Ida viser stor tilknytning til arabisk media i identitetsspørsmålet. Hun ønsker også å være en aktiv deltaker i det norske samfunnet gjennom utdanning og arbeid.

- Jeg trives best med arabisk media. Jeg føler meg som araber og vil være det. Samtidig vil jeg gjøre mitt beste for å være en del av det norske samfunnet og bidra og delta i det vanlige samfunnslivet med rettigheter og plikter.

5.3. Deltakelse og integrering

David kobler media til opplæring og skole.

- Jeg bruker også nettet til å lære norsk. Jeg bruker nettet til å oversette norske ord jeg ikke forstår. Jeg oversetter fra norsk til arabisk men ikke fra arabisk til norsk fordi jeg forstår jo arabisk. Jeg oversetter det språket jeg ikke forstår. Jeg er interessert i dikt. Jeg søker i nettet og oversetter til arabisk. Norsk for meg er som et kamerablits. Det gir meg lyset og forsvinner fort.

David kobler også medieunderholdning til norsk opplæring.

- Jeg går ikke på kino eller teater. Kanal digital dekker mine behov. Lyd og bilde og gestikulering og bevegelsene i tv-bildet hjelper meg mye til å forstå det meste av filmene på tv. De er teksten på norsk og det lærer jeg mye av. Jeg snakker ikke engelsk og det meste av filmene foregår på engelsk. Jeg leier heller ikke DVD-er og jeg har ikke tid til det.

For å beskrive hvordan det er å leve med forskjellige medier, stiller han følgende spørsmål.

- Da vil jeg spørre deg om hvordan personer som ikke har vokst opp her, kan integrere seg i det norske samfunnet uten å ha oversikt over hva som foregår og formidles i norsk media.

Rasmussen påpeker at det er naturlig å spørre om integrasjon skjer på nye måter, blant annet som følge av at stadig flere i den vestlige verden sitter med sosiale integrasjonsapparater på fanget og bærer dem i lommen. (2007:247)

Han mener at sosialintegrasjon handler om mye annet enn medier. Men medier blir ikke mindre viktig som element i slike diskusjoner. Mediene kan betraktes som infrastruktur av voksende viktighet, fordi sosialt samkvem overskrider tid og rom.

Rasmussen skiller mellom mediert og umediert kommunikasjon. På primært nivå og sekundært nivå gis eksempler på hvor og hvordan denne kommunikasjonen foregår.

	Umediert	Mediert
Primær	Over kjøkkenbordet	SMS fra pappa
Sekundær	Møte på jobben	Jobb samtale via mobil

(2007:251)

Berry mener at diskriminering og fordommer er viktige forklaringsfaktorer for den høyere arbeidsledighet blant innvandrere, men også mangel på ferdigheter i norsk. lavt utdanningsnivå, problemer i å vurdere utenlandske grader og eksamener, og mangel på erfaring med norsk arbeidsliv og sosiale nettverk.

"Discrimination and prejudice are important explanatory factors of the higher unemployment rates among the migrants, but also are lack of proficiency in Norwegian. low educational levels, problems in evaluating foreign degrees and exams, and lack of experience of Norwegian working life and social networks." *Berry 2006:375*

Ville det være enklere å integrere arabere i dag hvis mediebildet hadde vært annerledes, med få kanaler og uten tilgang til arabiske tv-kanaler? Eller er det andre personlig egenskaper og faktorer som jobb, venner, nettverk og forskjellige interesser som kan være vel så viktige i integreringsprosessen?

Det må være andre ting enn media som skal ha hovedoppgaven å integrere arabisktalende i Grenland og i det norske samfunnet. Men i hvor stor grad spiller media sin rolle i integrasjonsprosessen?

Connie Carøe Christiansen lurer på om tv-nyheter fra hjemlandet fremmer integrasjon eller skaper ghettifisering.

Hun hevder at i en tid hvor satellitt-tv blir stadig mer utbredt og tilgjengelig, ser etniske minoriteter i Europa i mer eller mindre grad tv-nyheter fra deres opprinnelig hjemland, isteden for de nasjonale kanaler i deres nåværende samfunn. Reaksjoner på dette valget i Danmark, så vel som i nabolandene har antydnet at denne praksisen blir ansett for å være et problem. Det antas at det fører til manglende informasjon, og dermed også manglende integrasjon i det samfunn, hvor disse innvandrene nå bor. *Tufte 2003:157*

Tormod Øia og Leila Torgersen tar opp spørsmålet knyttet til innvandrerungdom og marginalisering. De peker på at ungdom med innvandrerbakgrunn har i media og på andre måter pådratt seg betydelig oppmerksomhet i form av bekymring og negativ omtale. Utvikling i ungdomsmiljøene, spesielt i Oslo, peker mot økende etnisk pluralitet, men også mot mulig vekst når det gjelder ulike former problematferd, utstøting og marginalisering. De mener også at årsakene til at enkelt ungdommer kommer på kant med samfunnet og utvikler former for antisosial atferd er sammensatte. De hevder også at sosiale utstøtingsmekanismer, marginalisering eller prosesser som generer asosial atferd, er virksomme i alle ungdomsmiljøene. *Fuglerud 2004:175*

Eriksen påpeker at i Europa er det derimot etablert en kobling mellom "islam", innvandring og sosiale problemer. (2003:84)

Han mener også at vertslandene har bare delvis innfridd løftene om at innvandrere skulle få like rettigheter og like muligheter. Diskriminering på arbeidsmarkedet og på boligmarkedet, manglende vennlighet fra vertsbefolkningen er karakteristisk for store grupper av muslimer i Europa. (2003:129)

Arabiske miljøer, inkludert de i Grenland peker mot medierollen i denne sammenhengen. Deltakerne fikk noen konkrete spørsmål for å finne ut hvordan mediebruk kobles til deltagelse i nærmiljøet, på skolen, på byen, i politikken, i organisasjoner, på jobb og i samfunnet generelt. De mest nyttige funn kom via løse samtaler og observasjoner.

Karim opplever kritikk mot religion på skolen.

- På skolen er det mye som kommer fra media. Jeg møter kritikk mot min religion, mot min kultur, mot hijab, mot Sharia-lover. Det irriterer meg fordi det sies mye som er usant. Det er ubehagelig fordi jeg føler at jeg sitter der som en liten dumming. Skal jeg bare sitte og høre på?
- Med min bakgrunn er det mye som ikke rimer i deres øyne. Jeg må absolutt forsvare meg selv. Saken er at det er ikke lett å forsvare seg så lenge, fordi folk ødelegger så mye. Det er for mange rundt meg som jeg skal motbevise. Alle hører på media og hva som skjer i verden. De bruker oss som "syndebukker" på skolen og på media.

Han legger ikke skjul på at dette påvirker hans tilknytning til skolen.

- Jeg liker ikke i det hele tatt at sånne ting blir tatt på skolen. Jeg gruer ikke meg til å gå på skolen men jeg liker ikke å bli tråkket på i skolen gjennom disse temaene om arabere, muslimer og innvandrere generelt, og om kvinner og hijab.

Sami sier også at saker fra media blir tatt opp og diskutert på skolen. Men ikke alltid på en negativ måte.

- Ja, hvis det er en stor sak, for eksempel om islam. Vi er tre, fire muslimer i klassen, læreren kan spørre og vi kan ha en intern debatt i klassen om det. Da får jeg en god anledning til å legge fram mine meninger og gi et riktig bilde av islam for på denne måten å avklare en del misforståelser og feil bilde av islam som distribueres på media.

Han mener det gir han et ansvar og han må derfor delta aktivt.

- På noen måter føler jeg et stort ansvar, for når noen spør om min religion eller mitt folk så får jeg en tendens til å forsvare det, selvfølgelig hvis det er noe galt så forsvarer jeg ikke noe som er galt.

Han peker også på at fordommer forekommer også på skolen.

- Mye er usaklig, det blir mye fordommer, generalisering, stereotyper osv. Ja, generelt mener de mye negativt.

Sami nevner ansvaret han pålegges og beskriver sine følelser.

- Ja, det blir på en måte også et ansvar på meg også, det skader min identitet. Det gjelder altså saker om islam, men det gjelder også saker om arabere og palestinere. Ja, det gjør det, Gaza-krigen for eksempel, der er jeg veldig politisk engasjert. Mine norske klassekamerater er ikke så nyanserte, de ser gjerne bare på norsk media. Norsk media dekker ikke alle saker, og de har ikke nok informasjon til å drøfte det med meg.

Farid mener at norsk media dekker noen saker på en mangelfull måte. Han sier at han ofte må skaffe seg tilleggsinformasjon.

- Arabiske nyhetskanaler, for eksempel Aljazeera dekker Palestina og Midtøstkonflikten på en bedre måte enn norske mediekkanaler.
Jeg har også foreldrene mine og arabiske venner som holder seg oppdatert av sine familier der borte.

Farid legger til at han bruker facebook til kontakt med venner, og for å finne ut hvordan det går med folk han kjenner. Han chatter og spiller og finner gamle venner som han ikke har sett på flere år.

Han videre beskriver sin tilgang til facebook.

- Hvis du er veldig engasjert i facebook, så har du sånne grupper med spesielle interesser. Da kan du legge fram dine meninger om alle samfunns, religiøse og politiske saker.

Farid presiserer også at masse informasjon fra norsk media og brosjyrer dekker sykdom, prevensjon, helse, svineinfluensa, kriminalitet osv. Derfor følger han med slike råd, alt fra næringsråd til vaksiner, medisiner, plager og behandling.

Aviser leser han på nettet. De ligger ofte på busser, på kafeer og på offentlige kontorer, sier han.

Farid kobler mediebruk til skolen. Han ser en sammenheng mellom det han ser og leser i media og sine prestasjoner på skolen.

- Media hjalp meg mye til å bli en bedre elev. Som sagt lærer vi ting på skolen, men det er mange ting som jeg lærer av media og av verden rundt meg som jeg tar med inn på skolen. Vi har mye kjemi og naturfag, jeg følger mye med på Animal Planet og National Geographic, som er veldig lærerike.

Han kobler også media til samfunnskunnskaper.

- Jeg følger med på debatter fordi jeg synes politikk er veldig interessant, så når det kommer til samfunnsdebatter på TV2, er jeg ganske oppdatert på skolen fordi jeg følger alltid med på sånne debatter og vet hva det handler om.
Jeg bruker først og fremst norsk, også engelsk og vestlig media, ikke arabisk, fordi Jeg føler at arabisk media ikke er oppdatert nok av en eller annen grunn.

Sami ser også på norske programmer om andre kulturer, blant annet arabisk kultur.

- Jeg har sett et par av de programmene, og de tar med både negative og positive sider, de angriper ingen kulturer, men de viser realiteten med dem. Jeg ønsker mye mer av sånne programmer.

Han savner flere programmer med flerkulturelt innhold og sier videre.

- NRK er veldig flinke, de bruker mye av tiden til å informere om hverdagslige saker, svenske tv-kanaler er jeg veldig forbauset over. De sender veldig mye med sånt innhold. Svenskene har kommet litt lenger synes jeg.

Sami bruker også nettmedia til å lese mye blogger.

- Du har jo folk som blogger veldig mye og skriver sine egne meninger. Det som er bra med det er jo at du får se forskjellige uttrykk fra forskjellige personer. Det blir ikke etter boka, det blir fritt. Når man ser hundretusen som har snakket om en sak, så får du et bilde. I det skjulte media, "bak kulissene"-media, er det mange fordommer. Folk kan ha fått feilinformasjon, og det deler de med andre. Jeg leste engang en homofilidebatt, hvor folk skriver masse ting om de homofiles hverdag som bare omtaler dem i negativ form. Eller terrorisme, 11. september, der har det vært masse rykter og da begynner de å tenke og snakke fritt, du må jo vite bakgrunnen til disse tingene.

David Brake legger en typologi for å forstå hvordan bloggere forholder seg til sitt publikum. Han påpeker at de ikke alltid er interessert i et størst mulig publikum. Hans analyse av bloggere viser at det finnes svært forskjellige forståelser av hva som foregår mellom aktørene i kommunikasjonsprosessen. (*Brake i Rasmussen m.fl.2007:7*)

Sami referer til saker om kvinner, islam, kultur, og vold. Han finner disse sakene interessante i media.

- Det skrives mye om arabiske og muslimske kvinner i media. Det skaper mye snakk og diskusjoner, at arabiske kvinner ikke har frihet, at det er mye vold og sånt. Det er ikke sant. Hvis noen med arabisk kultur og med islamsk tro gjør noe galt, så må man ikke tro at det er islam som er problemet. Islam betyr fred, det er kulturen som er sånn. Man må skille mellom kultur og tro. Mange folk misbruker islam til å rettferdiggjøre sine handlinger. Det er feil. Islam har blitt veldig omtalt i media, at det er snikislamisering og alle har koner under bordet med slør, og at de ikke får lov til å gå ut.

Han legger ikke skjul på sine følelser når han snakker om islam og media.

- Det skrives også mye om islam i media. Det er sårende. Jeg er muslim og jeg blir veldig sint når folk skriver usakelige ting og tolker min religion feil. Spesielt nettmedia, men også offentlig media. Noen folk har ikke engang lest noen ting om islam, men bare skriver det de hører og ser.

Sami opplever ikke direkte mobbing, men uttrykker tendenser til fordommer.

- Jeg opplever ikke direkte mobbing, men mye skjult eller indirekte fordommer. Folk tenker ikke på hva de sier, de tenker ikke over at et ord kan skape mye problemer. Jeg tror det er årsaken til mye problemer, slåssing og tull.

Sami ser på fordeler og ulemper med ha tilgang til flere medier. Han svarer på hvordan det er å ha arabisk bakgrunn og leve med både norsk media og arabisk media.

- Jeg er født i Norge, men jeg er ikke etnisk norsk. Så mye som media er utbredt i dag, har det veldig mye å si. Jeg lærer hele tida mye om kultur, sivilisasjoner og tradisjoner ved hjelp av norsk media. Det er en utfordring, men også en fordel. Jeg har et mer åpent syn på ting. Jeg tar det beste fra begge kulturer og har et mer åpent syn på saker. Jeg synes det er veldig bra å se ting fra flere vinkler. Alle kulturer har kunnskap. Norge har kunnskap som arabiske land ikke har. Men arabiske land har også masse kunnskap som nordmenn ikke har. Når en person som meg, som har tilgang til mer kunnskap fra begge kulturene, så gir det meg en fordel.

Farid savner tosidighet i nordmenns mediekilder.

- Jeg ser mye på arabiske tv-kanaler. De har et annet innblikk. Jeg ser på Aljazeera, Al-Arabiya, mbc, og diverse andre kanaler. De gir en helt annen vinkling av nyhetene enn det man ser eller får av norsk media. Jeg ønsker og savner at nordmenn bruker andre medier enn bare norske. Det finnes sikkert noen som gjør det, men jeg savner at ungdom også gjør det. Det er mest ungdom som blir styrt av dette her. De er unge og de leser mye på nettet og på tv, og når de får all sin informasjon kun fra norsk tv og media, så blir det feil.

Han beskriver å ha tilgang til både norsk og arabisk media.

- Jeg har mulighet til å kunne utforske og sammenligne. Det hender at jeg leser en nyhet på norsk, så går jeg videre og finne mer ut av det på arabiske medier. Jeg fordyper meg i det. I hvert fall internasjonale nyheter.

Farid legger til at det er andre kilder enn nettet som han vurderer som interessante.

- Mine venner og min far er også viktige kilder. Jeg får mye informasjon fra dem.

Han beskriver sin mediebruk og underholdning og musikk på denne måten.

- Jeg er ikke interessert i arabiske underholdningsprogrammer. Jeg forstår meningene og hva de sikter til, men det interesserer meg ikke. Jeg ser mye på engelske og norske filmer. Det er mange bra norske filmer også. Jeg leier DVD-er. Jeg laster ikke noe filmer, men musikk laster jeg ned fra nettet. Jeg hører fifty-fifty arabisk og amerikansk. Jeg hører mest på klassiske arabiske låter og sang. Jeg hører på radio i Norge, særlig musikk.

Farid legger til at det hender at det oppstår diskusjoner som referer til media i forskjellige miljøer.

- For eksempel da jeg var i militæret ble jeg kalt Mulla Krekar, nei Mulla (Etternavn) av en eller annen grunn. Men etter hvert kjente jeg at det var på grunn av mine synspunkter om islam og min defensiv holdning til islam at jeg ble kalt for Mulla. Det var kanskje litt humor i det, men det reflekterer jo en holdning.
- De hadde andre synspunkter om islam som jeg kaller "fiendtlig holding til islam". De var veldig imot islam, uansett hva man argumenterte for islam på en rettferdig måte, så ble det ikke akseptert. De har lagt seg en formening. "islam er en stygg sak". Deres meninger er preget av media. Det var veldig fast og firekantet.

Han liker sånne debattsamtaler og finner dem interessante fordi de gir mulighet til engasjement og til å treffe andre med forskjellige meninger.

- Tvert imot. Jeg oppsøkte bevisst sånne samtaler. Jeg la et par ganger dokumenter fra arabiske mediekilder som beviser det motsatte av det de sier. Det var om hijab. Jeg la fram bevis på at Hijab er en personlig sak og ikke er påbudt i islam og at det er vaner og kulturer, ikke bare religion.

Warda legger til at hun har også andre kilder og andre måter å skaffe informasjon om Norge og om hva som foregår her.

- Jeg spør alle rundt meg, barna og venninner, noen ganger min norske nabo. Det er ikke noe skam å ikke kunne lese norsk, men det hindrer ikke meg å vite. Norsk er et vanskelig språk for meg, jeg er ikke dum og jeg har slitt mye gjennom livet p.g.a. bruddet med min familie i Irak. Jeg tenker ofte å begynne igjen på skole for lære mer norsk. Jeg må lære for å bli selvstendig. Jeg bor her, da må jeg beherske språket. Jeg skal lære det. Jeg er sikker på at jeg skal klare å lære.

Warda sier videre at hun har kontakt med familie, slektninger, venner og kjente i Irak og i andre land.

- Jeg bruker billige telefonkort når jeg ringer. Det gjør jeg ofte og følger med hva som foregår der. Svært sjelden bruker jeg nettet. Nettet er ikke så utviklet i Irak og strømmen forsvinner ofte. Jeg bruker nettet til kontakt med slektninger i USA, Emiratene og England. Internett har hjulpet meg mye med å opprettholde kontakt med slektningene mine i hele verden. Jeg håper ting ordner seg i Irak slik at også nettet utvikler seg der og kontakten blir bedre, billigere og oftere.

Religion ser ut til å være sentral i *Diabs* beskrivelse av innholdet i samtaleemnene på jobb. Han kobler media til jobb på denne måten.

- På jobb, diskuteres daglig de samme emnene. Nemlig religion, muslimer og islam. Da jeg begynte på jobb så tenkte jeg bare å overleve, helt ærlig. Jeg ville være en av alle de andre. Jeg er sliten av å bli stilt de samme spørsmålene. Alle spør om de samme tingene. Hvor kommer du fra, hva er din religion, islam, hijab, de samme spørsmålene.
- Til å begynne med svarte jeg at jeg ikke har noe med religion å gjøre. Men så var en på jobb som var på Unifil-opdrag i Libanon. Han hadde sine ferdige synspunkter og meninger om Libanon. Jeg prøvde tidlig å unngå sånne spørsmål, men etter hvert gikk det ikke an. Jeg føler at nordmenn har også sine ferdige konstruerte tanker om andre og de vil heller ikke forandre på det. Til slutt hadde jeg ikke noe valg. Da ble jeg dratt inn i debatten om islam. Og måtte ofte stilles de samme spørsmål om flerkoneri og kvinneundertrykkelse.

Han gir uttrykk for eksklusjon når han prøver å bli en del av helheten i det norske samfunnet.

- Da jeg kom til Norge, ville jeg virkelig integrere meg. Jeg prøvde bevisst å unngå sånne spørsmål. Jeg har fått barn her som jeg ikke vil at skal oppleve det samme som meg. Jeg prøvde å gi et positivt og bra inntrykk av meg. Jeg ville forstå kodene i Norge slik at jeg senere kan forstå min sønn og oppdra han som en borger med tilhørighet til dette landet. Dessverre hver gang jeg prøver å skli inn i det norske samfunnet så møter jeg en blindvei. Jeg møter norske som er ferdig programmert. Jeg mener norsk media har spilt en avgjørende rolle for å konstruere deres holdinger. Det står i avisa at en araber eller muslim eller utlending mishandler sin kone. Da hjelper det ikke å motbevise dette.

Innvandrere mobbes mest på jobb. "Dobbelt så mange innvandrere som nordmenn føler seg mobbet på jobben", viser en fersk undersøkelse.

Innvandrere fra Afrika og Midtøsten er enda mer utsatt. 22,2 prosent av dem føler seg mobbet. 8,3 prosent av dem som kommer fra Asia sier det samme.

Mangel på inkludering er den formen for mobbing som utenlandske arbeidstakere først og fremst opplever. I den grad dette skjer, er det fordi de har en annen etnisk bakgrunn, og de blir utsatt for rasisme, sier *Mathiesen*⁴³, som er professor i psykologi og arbeidslivsforsker.

Diab forklarer videre hvordan han forholder seg til sånne situasjoner.

- Jeg har ikke gitt opp ennå. Jeg skal fortsette å være deltaker i denne debatten for å prøve å forandre disse ferdige holdningene. Ikke mest p.g.a. meg, men p.g.a. min sønn som skal tross alt leve her og vokse opp her.

Han legger ikke skjul på at han skal være selektiv og nøye på hvordan sønnen skal eksponeres for arabisk media.

- Jeg vil lære min sønn begge språkene men jeg skal unngå å utsette han for mye for arabisk media. Jeg vil lære han arabisk, men ikke hvordan en Saudiaraber tenker. Derfor skal jeg være nøye med hvilke arabiske kanaler han ser på og unngå sånne medier og passe nøye på hva han ser.

---

⁴³ <http://e24.no/jobb/article3385740.ece?service=print>

NTB Publisert: 22.11.09 11:39, Oppdatert: 22.11.09 14:07 Aftenposten

Diab legger vekt på innholdet i media og hvordan det blir presentert og ikke hvem som presenterer det.

- For meg er ikke nok at norsk media stiller opp med en farget reporter, journalist eller programleder, for at jeg skal identifisere meg med innholdet i denne kanalen. Det er innholdet som teller for meg. Innholdet er langt fra å tilfredsstille mine intensjoner om nøytral media som kun forteller sannheten.

Her vil det være interessant å trekke inn Nrks mening om hvordan de ser på bruken av journalister og programledere med innvandrerbakgrunn. Ansvarlig redaktør i intervjuet tidligere i kapittel 4.1 sier at Nrk tar på seg ansvaret i forhold til å lære opp journalister gjennom flere prosjekter som Nrk har. Hun sier også at Nrk lærer opp journalister til å jobbe som journalister i Norge i forhold til vår måte å jobbe på. Hun ga også eksempler på hvordan hun mener Nrk oppfyller intensjonen om å være en flerkulturell kanal. Migrapolis eller programmer om innvandrere ble bruk som eksempler i denne sammenheng.

Deltakerne leser norske aviser i papirformat på sporadiske og tilfeldige måter. Dette mønsteret er registrert hos alle deltakere.

Ida beskriver tilgangen til aviser slik.

- Når det gjelder aviser, hver gang jeg finner en avis eller et blad, så blar jeg gjennom det i bussen eller på forskjellige kontorer. Jeg leser horoskopet og forskjellige nyheter. Før timen på skolen så diskuterer vi ofte forskjellige nyheter. Vi diskuterer det også med læreren.

Hun sier videre at det er mye fra media som tas opp og diskuteres på skolen.

- Men mye er uinteressant for meg, for eksempel sport. Jeg bare trekker meg. Jeg deltar kun på det som jeg finner interessant.

Ida understreker saker om kvinner, islam og innvandring i media.

- Det snakkes mye om kvinner, islam, karikatur og innvandring generelt i media. Jeg velger å trekke meg når sånne emner blir diskutert. De kommer noen ganger med uriktige påstander, likevel velger jeg å holde meg unna for å unngå konfrontasjon. Jeg unngår å diskutere islam og sånne saker. De kommer aldri til å forstå. Jeg mener ikke de ikke forstår, men de kan reagere på en rar måte hvis jeg prøver å komme med meninger som ikke er like deres. Derfor vil jeg unngå å ha alle mot meg. Islam, hijab, tradisjon og religion vil jeg helst ikke snakke om. Jeg trekker meg alltid når det er kritikk og sånne emner.

Murad sier også at det er en kobling mellom samtaleemnene på jobb og det media tar opp av aktuelle samfunnsdebatter og nyheter.

- På jobb diskuteres det ofte om emner som relaterer til media. Ærlig talt ja. Jeg jobber jo med 30 ansatte og jeg hører noen ganger sånne samtaler. Alle saker som nevnes på tv eller avisen diskuteres på jobben. Jeg er tolerant og det gjør meg ingenting hva folk snakker om, så lenge de ikke trækker på min religion, mitt privatliv eller mitt land. Hvis det er noe sant så støtter jeg det og hvis det er noe galt så står jeg imot. Men det skjer heldigvis sjeldent.

5.4. Sosialisering

Sosialisering kan defineres på mange måter. Den svenske samfunnsdebattanten *Angela Olsson* sier at sosialisering er den perioden da vi gir videre de verktøy som barna trenger for å kunne lære seg i det sosiale fellesskapet som et samfunn innebærer.

Hver kultur har sine vurderinger og normer som styrer hvordan denne prosessen skal foregå.

Det er skrevet mye om hvordan medier generelt, og fjernsyn spesielt, opptrer som sosialiseringsagent. *Bang 2004:181*

Sosialisering er også læring av normer og verdier og innføring i de forventninger, kunnskaper, ferdigheter og verdier som gjelder i samfunnet.

Læring kan her forstås som endring av atferd. Dette skjer mer eller mindre kontinuerlig.

Dermed blir læringen en prosess som varer livet igjennom. Man merker behovet for, og spørsmål om sosialiseringen, særlig den første tiden man blir medlem av et nytt samfunn.

For voksne deltakere i denne oppgaven, med relativt dårlig norsk språkkunnskaper og mangel på deltagelse i lokalmiljøet, i arbeidslivet og med dårlig digitale og IKT-ferdigheter, er naturligvis, det enkleste og letteste, er å bruke arabiske tv-kanaler og arabisk media. Det vil også være lettere å konsumere noe som er lett fordøyelig, språk-, underholdnings-, religiøs-, politisk-, kulturelt- og holdningsmessig. Med holdninger vil jeg tilbake til både artikkelen om Aljazeera, "Skape opinion og holdning eller seile i medvind med folkeopinionen", og Nrk-intervjuet der ansvarlig redaktør sier at media ikke er talerør for systemet men en vaktbikkje for systemet og samfunnet.

Tönnies kobler opp bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler til fellesskap *Gemeinschaft*, og konsum av media i form av nyheter og informasjon av nyttig karakter for å orientere seg i samfunnet (*Gesellschaft*). (*Tönnies i Beck 2004*)

Karim og bruker sosiale medier med familien og venner.

- Jeg bruker mobilen med far og mor på alt om hvordan de har det og private familiesamtaler. Noen ganger hvis det er møter eller konferanser om saker og temaer om Palestina og Midtøsten, bruker jeg telefonen med mine arabiske kontakter. Det går på alt mulig samtaler.

Karim bruker også media til underholdning. Det flerkulturelle innholdet i media er viktig for han.

- Jeg går noen ganger på kino. Men det er ikke så veldig ofte. Nå har ikke jeg vært på kino på lenge. Jeg har kino hjemme da, sånn "kino" vet du. Jeg pleier å se på videoer på nettet på PC-en. Jeg laster ned filmer. Alt fra action, thriller, komedie, alt mulig egentlig. Film på alle mulige språk, men de er selvfølgelig tekstet til norsk.
- Jeg liker altså filmer produsert i Norge, Skandinavia og Europa som handler om etniske minoriteter. På samme måte som jeg leser stoff som innvandrere og etniske minoriteter, liker jeg også å se på filmer om dem. Underholdningsprogrammer. Det er morsomt. De tar med kultur fra hjemlandet. De tar med den morsomme kulturen fra hjemlandet. Filmer som *Cops* for eksempel. Det er jo en film om arabere.

Flerkulturell musikk og film danner grunnlaget for samtalene mellom *Karim* og vennene.

- Jeg kan nevne mange. *Outlandish*, *Karpediem*, nye rappegrupper. Jeg hører denne musikken med mange av mine utenlandske venner fra alle land. Vi prater mye om denne type musikk. Film og musikk er en del av samtaleemnene våre. Filmer som er skapt av etniske minoriteter kan også omhandle religion også. Det skaper mye diskusjon. Ting som formidles av media skaper samtaleemne hos meg og mine venner.

Sami benytter seg i stor grad av media til underholdning og for å opprettholde sine kontakter.

- Internett bruker jeg fordi den er mest brukt og den er oppdatert. Siste nytt ligger der og jeg får tilgang til kilder fra hele verden.
- Skype og Msn bruker jeg til å prate med folk, familie i andre land, i Europa, i Palestina og hvor hen jeg har venner.
- Kino går jeg på for å se ny filmer som jeg ser reklame om. Jeg bruker ikke DVD, men jeg laster ned mye fra nettet. Jeg ser det på PC, actionfilmer og komedie, amerikanske filmer.
- Underholdning. Mest amerikansk og litt norsk. Jeg har ingen interesse for arabiske underholdningsprogrammer. Jeg forstår hva de sier men det er kulturmessig tror jeg. Jeg vokste opp i Norge og jeg kjenner ikke så veldig mye av kodene i den arabiske humoren. Jeg vokste ikke opp med denne kulturen.

Han hører ikke på radio.

- Radio er ikke så interessant for meg og jeg føler den ikke gir meg nok informasjon. Musikk laster jeg ned på nett.

Sami påpeker at det kan oppstå uenighet om mediebruk innen familien.

- Hvis vi er uenige om en sak så går vi faktisk på nettet for å sjekke. Mine foreldre bruker mye arabisk media. De er ikke så flinke når det gjelder norske og internasjonale medier. De må lære seg å bruke nettet og lese norske aviser. Ikke bare høre på media fra sin egen kultur. Det blir feil.

Sami svarer på spørsmålet om det er noe fra media som skaper enighet eller uenighet mellom han og sine foreldre slik.

- Mine foreldre bruker jo arabisk media mest, mens jeg bruker mest norsk. Da er det helt naturlig at det oppstår misforståelser. Vi har forskjellige kilder. Spesielt ved krig. Vi krangler mye om Midtøsten. De følger med kun på arabisk tv. Det blir veldig ensformig fordi de ser det kun fra deres side. Jeg som får med meg litt av begge to, føler at jeg har et bredere perspektiv på saken enn dem. Så når vi diskuterer, er de ikke veldig enige med meg fordi de ikke ser hele bildet.

Han beskriver sine følelser om denne uenigheten på denne måten.

- Det er leit og dumt at de ikke får med seg like mye som meg. Det er dumt at det blir sendt ut media som er så mangelfull og ensidig, for det påvirker veldig mange folk, og kan føre til veldig masse problemer.

Mine foreldre gjør ikke noen for å påvirke min mediebruk sier *Sami*.

- De gir meg noen råd, men har aldri nektet meg, på noen som helst måte, tilgangen til media, uansett type.

Sami viser mangel for interesse til den arabiske kulturen, heller ikke interesse for religion.

Likevel viser han fleksibilitet og tilpasning ved å se på arabisk med familie, og ”norsk” og ”vestlig” alene eller med venner.

Ida setter mediebruk i en annen sosial kontekst.

- Det nevnes også ofte, blant mine norske venninner, at arabere undertrykker sine søstere, døtre og koner. Nordmenn setter også sine grenser og de kan nekte sine barn og døtre og være ute etter et bestemt klokkeslett, uten at dette kobles til undertrykkelse.

Ida kobler media til mobbing som forekommer på skole.

- Det flerkulturelle programmet som sendes nå på TV2, Ali Reza, er blitt veldig populært, men for meg virker det som om de fremstiller innvandrere og muslimer på en latterlig måte. Det bekrefter det synet mange nordmenn har fra før om oss som folkegruppe med en bestemt religion og kultur. Skulle gjerne sett en serie som viser de virkelige forholdene som denne folkegruppen lever under. Det sosiale, familie og samfunnsutfordringen trengs virkelig å belyses. Jeg har opplevd nesten mobbing og stygge etterligninger av enkelte episoder fra denne serien på skolen. Jeg valgte også å trekke meg unna for å unngå konfrontasjon.

Giddens lurer på om tv påvirker våre sosiale attityder og innebærer også til sammen med andre faktorer en viktig referanseramme for våre erfaringer. (1994:354)

Hvilket innhold og hvilke medier velger vi, har med personlig identitet å gjøre. Det forsterker våre egne verdistandpunkt og hjelper oss å finne modeller for adferd. Det gir også identifikasjon med fremstående personer og hjelper oss få bedre selvinnsett.

Medievalg kobles også til sosialt fellesskap bl.a. for å få innsikt i andres situasjon, for identifisering med et fellesskap, for å finne samtaleemner, for å få en imaginær kontakt med andre, for å få hjelp til å fylle sosiale roller og for å få hjelp til kontakt med venner og samfunnet.

I den arabiske kulturen som kan defineres som en tradisjonell kultur, skjer en stor del av både den direkte innlæringen og den mer formelle undervisningen innen familiensrom. I et moderne samfunn tilbringer derimot barna mange år i spesielle utdanningsinstitusjoner utenfor familien, dvs. i barnehager, skoler og på universitet.

Farid bruker fortsatt far som kilde til informasjon, mens *Sami* bruker kilder fra internett til å korrigere foreldrenes misoppfatninger i enkelte tilfeller.

Media er en faktor som er med å bryte disse tradisjonelle formene for informasjon og utdanningsformer og rollene likestilles eller byttes. *Giddens 1994:328*

Bourdieu opererer med begrepet habitus. Mennesker har også habitus, som er sammensatt av nedarvede verdier og sosial bakgrunn, utdanning og oppnådd sosioøkonomisk status. I kultur- og mediekonsumet er distinksjonene også tydelig: Skal man overvære en premiere på Nasjonalteateret eller leie *The Terminator* på video?

Bang viser til at folk med liten utdanning og lav status ofte har et ensidig, lite informativt og fjernsynspreget medieforbruk. Folk med utdanning ofte viser liten interesse for samfunnsinformasjon, noe som igjen muligens skyldes at de føler de har liten innflytelse ovenfor politikken. (2004:192)

Samtlige deltakere har gitt uttrykk for at norsk media fremhever, overdimensjonerer og overproporsjonerer islam-diskursen på en måte som føles som stigmatiserende og til dels, skremmende.

Of the four acculturative attitudes in *Berry's* model it appears that integration was by far the most functional and adaptive in the nordic data. Assimilation and marginalization received very low mean values for all categories and thus do not appear as viable alternatives.

The tendency in Norway to stress an assimilative acculturation and incorporation of second-generation migrant youth, an approach that also has its advocates in Sweden and the other Nordic countries, needs to be reconsidered.

Av de fire akkulturerende holdninger i *Berrys* modell, ser det ut til at integrering var den klart mest funksjonelle og adaptive i nordiske data. Assimilasjon og marginalisering, fikk svært lave gjennomsnittsverdier for alle kategorier, og dermed vises ikke som levedyktige alternativer.

Berry hevder at tendensen i Norge er å understreke en assimilerende akkulturasjon og inkorporering av andregenerasjons innvandrerungdom, en tilnærming som også har sine støttespillere og talsmenn i Sverige og de andre nordiske landene, og som må revideres. (2006:382)

I tilfellet til *Sami* og faren *Kalid*, eller *Ida* og hennes mor *Mida*, er likhet og forskjell mellom jenter og gutter merkbare. *Sami* identifiserer seg ikke med innholdet til arabiske mediekanaler. Mens *Ida* som er gjenværende har motsatte holdninger. Hun liker ikke norske medieprogrammer og velger kun arabisk.

Engebrigsten viser til at selvstendigjøring og ungdomsopprør i ”norsk-norske familier” må forstås som en redefinering av posisjoner innenfor de figurasjonene som en familie utgjør. Generasjonsrelasjonene i de fleste minoritetsfamilier inneholder også ambivalente trekk mener hun. (2009:145)

Noen konklusjoner kan trekkes etter mange observasjoner hos deltakerne. Tv-en og nettet kan splitte det fysiske samværet mellom barn og voksne mellom enkelte primærfamilie medlemmer, samtidig kan den knytte dem til sine store familier og slektninger over lengre grenser. Internett bidrar til oftere og tettere kontakt med familie, slektninger og venner og tv-en bidrar til nærmere tilknytning til kulturen og språket.

Engebrigsten hevder at majoriteten av unge ser ut til å lete etter måter å være lojale mot foreldrenes og minoritetssamfunnenes grunnleggende verdier på, og samtidig få tilgang til ønskede posisjoner i det norske samfunnet. (2009:151)

Sami ser på arabiske tv-programmer med foreldrene, men går over til norske og vestlige programmer med en gang han forlater familiestua.

Karim poengterer at han må følge med på nettet for å få innsikt i de virkelige sosiale holdningene til nordmennene.

- På internett ligger sannheten om norske meninger og holdninger. Det er der det skjer. De virkelige holdningene ligger på nettet. Derfor må jeg følge med på media for å få med meg saker om religion og Midtøsten. Jeg må føle med på media for å kunne være med på det som blir tatt og diskutert på skolen. Jeg er fornøyd med mitt engasjement og mediebruk.

Han kobler sitt medievalg til samfunn og deltakelse.

- Jeg bruker norsk media bevisst for å holde oppdatert slik at jeg kan delta i debatter og motbevisse påstander folk kommer med og som ikke er sanne eller helt pålitelige.

En kombinasjon og kildevariasjon fra arabisk, norsk og vestlig media virker å gi *Karim* styrke og fordeler i samfunnsdebatter.

- Jeg velger arabisk media fordi det tar saker om Midtøsten og ting som skjer i den arabiske og den muslimske verden, på en måte som jeg liker. Vestlig media gjør ikke det. De forstår ikke helt kulturen og samfunnet vårt. Jeg velger arabisk media til arabiske saker. Midtøsten, Palestina, Irak og islam.
- I norsk media er det mye bra om norske saker men de roter seg bort når de tar arabiske og muslimske saker. De legger til mye enn det virkelig er. De er ikke objektive. De er ikke ærlige nok. Hensikten kan være at de tenker på islamisering i Norge. Redsel for islam, for innvandring og for andre fremmede kulturer. Dette gjenspeiler seg i norsk media. Jeg tror det er en bevist handling fra norsk media. Frp snakker om stopp islamisering og snikislamisering.

Sami mener at media kan splitte eller forsterke et vennskap.

- Jeg har opplevd at israelere og palestinere som egentlig ikke er gode venner i media, har jobbet sammen et sted og vært venner og sittet sammen. Det er litt rart og tenke hvordan de takler å se på en tv-kanal sammen som omhandler deres situasjon. Media kan også splitte opp et vennskap eller forsterke det. Det gjør faktisk arabisk media og norsk media.

Farid sier også at han går på kino og ser på det som kilde til informasjon. Likevel fremhever han emnene i filmene. Interessen for det utenlandske opptar han også i tv-sammenheng.

- Jeg går på kino i hvert fall en gang i måneden. Det er mest amerikanske filmer jeg ser på, men det hender det kommer norske filmer som handlet i stor grad om Oslomiljøet og det utenlandske miljøet der. Man ser fortsatt en liten tone fra Oslo miljøet da. Jeg har sett tre, fire filmer om Oslomiljøet og det pakistanske miljøet der. Nå kommer det noe som heter Taxi på NrK. Denne serien skal forestille den taxiskandalen og den store svindelsaken rundt det. Det har også opphav i det pakistanske miljøet.

Farid har blandede innstillinger til det flerkulturelle innholdet i disse underholdningsprogrammene som dekker det flerkulturelle miljøet i Norge.

- Norske tv kanaler viser disse programmene på en komisk måte. Jeg synes det er egentlig både negativt og positivt. Det positive er at de viser at det utenlandske miljøet har humor, og er morsomt, men samtidig viser det at de er intetanende og at det er mangel på integrering. Det viser også at de kan ingenting, at de er dumme og at de har ikke forandret seg.

Arabere i amerikanske filmer fremstilles på en negativ måte. *Farid* savner en positiv vinkling fra norske medieprodusenter som snur på denne negative fremstillingen.

- Jeg savner filmer om det er arabiske miljøet. Jeg har sett bare filmer om det pakistanske eller iranske miljøet. Jeg har sett filmer om arabere laget av amerikaner men de ble forestilt som terrorister. Det er kun det jeg har sett hittil. Og du vet nordmennene ser mye amerikansk film. Det setter sine spor på dem. Svenske filmer som Kopps er morsomme og er ikke negative.

Nrk har bl.a. journalister med arabisk og utenlandsk bakgrunn. *Farid* er positiv til at de store tv-kanalene i Norge rekrutterer journalister og programledere med utenlandsk bakgrunn.

- Det er veldig positivt spør du meg. Det viser jo at NrK reflekterer at Norge er et flerkulturelt land og de må få med seg mest mulig mennesker og seere i hvert fall. For å få med seg seere, må de også forandre på vertene. Jeg mener at det holder at en journalist eller programleder har arabisk bakgrunn for å få arabiske seere. Jeg ser på Migrapolis for eksempel. Jeg ser flere kulturer i samme program og ikke bare en.

Dette støttes av Nrks synspunkt om hvordan de tenker å dekke det flerkulturelle perspektivet i og treffe flest mulig borgere i Norge. Se intervjuet med Nrks sjefredaktør i kapittel 4.1.

David ser en sammenheng mellom norsk media og jobb. Mye av samtaleene på jobb refererer til media.

- Jeg ser bl.a. på væremeldingene. Det hjelper meg å velge riktige klar på vei til jobben. Det foregår ofte samtaler på jobb om emner som opptar arbeiderne. Mye av samtaleene referer til avisen og tv. Jeg sliter å være med i disse samtaleene fordi jeg har ikke full oversikt over innholdet i disse aviser. Men det er nyttig å følge med norsk media for å være deltaker i disse samtaleene. Jeg sliter med språket men prøver så godt jeg kan å være med.

David kobler også media og skolen sammen. Han mener bruk av norsk media og kontakt med norske borgere er viktig i sosialiseringssprosessen.

- Lærere formidler jo kunnskap, holdninger og informasjon. På voksenopplæringen oppmuntret lærerne oss til å lese aviser og se på norsk tv. Dette er i seg selv et bidrag i riktig retning. Det jeg fikk med meg fra norsk media hjalp meg mye da jeg gikk på skole for å lære norsk. Det hjalp mine barn også. Jeg oppmuntret mine barn til å følge med norsk media. Også å ha en norsk venn eller venninne på skolen er på en måte en mediekanal som kan formidle mye av det norske samfunnet og norske holdninger. De formidler det som foregår i deres norske familier og venner. Å ha en norsk venn for meg er på en måte en komplett mediekanal. Tradisjoner, lek, besøk, vitser, diskusjoner, og tull formidles på denne måten. Det er media på sitt beste.

David legger ikke skjul på at språkvansker er hovedårsak som hindrer han å få med seg det meste av det som formidles gjennom norsk media. Han bruker sine private nettverk for å supplere sine kunnskaper og for å få oversikt over hva som formidles av informasjon i Norge.

- På venterom hos legen, blar jeg gjennom heftene og leser en del ting. Men det meste av info får jeg gjennom mine arabiske nettverk i Norge. For eksempel svineinfluens-kampanjene og vaksinasjon. Jeg snakket jeg med mine venner i Norge. De ringte meg og sa at de tok vaksinen i Lillehammer. Informasjon formidles vi oss i mellom. Ikke nødvendigvis gjennom de offisielle media.

David opplever misforståelser og dårlige språkferdigheter som en belastning. Det gjelder også informasjon som formidles av media.

- På en måte føler jeg litt skam og sjenanse ved å ikke strekke til og ikke forstå noe etter å ha bodd så mange år i Norge. Jeg føler meg svak. At jeg bor i et land og ikke har full kontroll på språket og på noen ord og begrep. Det gjør meg uvel og skaper indre strid i meg. Jeg får de samme følelsene når jeg ikke forstår noe og når jeg uttrykker meg feil.

Murad beskriver hvordan han opplever å være iraker i Norge.

- Jeg føler meg som både iraker, muslim og norsk. Religion er en privatsak. Men min måte å leve på og måten jeg oppfører meg på, så føler jeg at det tilfredsstillende og passer med det man kan kalle "normal" norsk væremåte.

Murad er tydelig på hvordan han definerer tilknytning til Irak og til Norge. Han uttrykker det på følgende måte.

- Jeg har ikke lenger noe særlig tilknytning til Irak. Jeg eier ingenting der. Jeg skapte min familie her og mine barn er født her. Mitt liv er på en måte startet og bygd opp her. Mine barn snakker norsk sammen og det er slik jeg vil at det skal være. Jeg bruker arabisk media p.g.a. målene jeg nevnte tidligere. Jeg oppfordrer mine barn til å være på alle aktiviteter på skolen og feire jul, påske, og bursdager på en norsk måte med sine skolekamerater. Jeg sier til dem at de er norske med irakiske foreldre

Han understreker hvor viktig for han å være en fullverdig deltakende borger i Norge.

- Jeg prøver å gjøre jobben min på en best mulig måte og tilpasse det norske samfunnet. Loven, regler, normer, punktlighet, trafikken og alt i det daglige livet. Skole, skatter, helse, språk, folkeskikk, høflighet, alt liksom. Jeg har tilegnet meg det som er korrekt, riktig og passende. Ærlig talt, med tiden har jeg tilpasser meg samfunnet og jeg føler en sterk tilknytning til Norge. Barna lærer sitt morsmål, men jeg tenker aldri at de skal flytte til Irak en dag. De lærer arabisk, norsk, engelsk. Arabisk lærer de kun for å lese og forstå Koranen og islam, eller hvis vi reiser på ferie en gang, så får de mulighet til å kommunisere med slektninger, og klare seg på egen hånd i Irak.

Ved å bevisstgjøre barna om tilknytning til Norge og deres bakgrunn, mener *Murad* at det hjelper dem med å være inkludert og integrert i Norge på en bra og positiv måte. Han uttrykker det på denne måten.

- Jeg vil at mine barn skal ha sitt særpreg og at forholdet mellom dem og norske barn skal bygges på gjensidig forståelse og respekt. Dette skaper harmoni hos barna, ikke konflikt i oppveksten og i personligheten og identiteten. Jeg tror at mine barn ikke kommer til å ha noen konflikt senere i det norske samfunnet fordi vi oppdrar dem til å være beviste på hvem de er og på deres bakgrunn

Tilknytning til andre irakere skjer gjennom internett. *Murad* gjør det ved å være med i et nettverk.

- Jeg er med i et nettverk av irakere som bor i hele verden hvor vi utveksler morsomme interessante videoklipp på internett. Det kan være alt fra film, videoklipp, musikk, karikatur, vitser og dikt. Vi bruker nettet som et kommunikasjonsmiddel til å maile til hverandre det vi finner interessant. Jeg har ikke tid til å sitte på Msn eller Skype.

Murad bruker internett til religiøse spørsmål i tillegg til sin religiøsorganisasjon.

- Blant annet bruker jeg internett til å verifisere informasjon eller eventuelle uenigheter som kan oppstå mellom meg og mine venner angående religiøse spørsmål i menigheten. Vi ringer også til det islamske rådet i Oslo for å bekrefte eller avbekrefte det vi blir uenige om.

Eriksen påpeker at med IKT blir det mulig å skape et tett "gemeinschaft" av likesinnede som aldri ville ha funnet sammen på noen annen måte, ettersom de er fysisk fragmentert. *Eriksen*, (2003:22)

5.5. Meningsdannelse

Mediene presenterer et meningsinnhold som publikum etter eget initiativ forholder seg til og bruker som grunnlag for konstruksjon av sine egne meninger.

Mediepåvirkning kan i dette perspektivet verken forstås ut fra innholdet alene eller ut fra publikum alene, bare ut fra den samhandling som finner sted mellom partene. *Waldhal 1989:18*

Mediene kan være et bindeledd mellom individ og samfunn. De formidler imidlertid ikke bare virkeligheten, men de definerer, strukturerer og forklarer den også. De virker videre som målestokk for folks egne verdier og tanker, og danner et viktig vurderingsgrunnlag som

forteller hvordan folkets egne forestillinger forholder seg til samfunnet rundt dem. *Waldahl* 1989:231

Giddens mener når han skriver om utviklingen av den islamske troen at Koranen⁴⁴ er full med instruksjoner for de troende om hvordan de skal kjempe på Guds side og i hans mål. Kampen skal rettes mot de ikke-troende og mot dem som korrupperer det muslimske samfunnet. (1994:382)

Siste medieoppslag med Larvik-mannen, *Mohyeldeen Mohammed*⁴⁵ som har arabisk bakgrunn, og hans uttalelser mot hvordan homofile skal behandles kan være et godt dekkende eksempel på hvordan denne påstanden kunne forstås på en enklere måte.

Så vidt man vet er ikke Norge et muslimsk, land likevel går noen for langt når de tolker Guds mål.

Noen av deltakerne ga uttrykk i løse samtaler på en måte som kan tolkes som om de mener at Norge er et "kristelig land" på samme måte som de oppfatter deres arabiske land som "muslimske land".

Rasmussen kommer med en nærmest relativist kobling mellom medier, innhold og tolkninger. Mediene utfolder seg altså ikke bare som en rekke tekniske operasjoner, men også som en rekke anskuelser. Ethvert medialt uttrykk ledsages av en måte å betrakte verden på, og dermed også et utsyn mot andre systemer og deres måte å betrakte verden på. (2007:97)

Deltakerne er oppsiktsvekkende opptatt av politikk og religion. Det kan ha noe med deres historier og grunn til at de måtte flykte fra deres respektive land. Palestina, Irak, Libanon og Syria og heles Midtøsten regionen preges av krig, konflikter og uroligheter. Deltakerne kobler en del av disse interesser til media.

Deltakeren *Diab* legger fram sine meninger og standpunkt på en tydelig måte når han beskriver forholdet til noen arabiske mediekanaler.

- Dessverre er det ungdom og folk, som selv om de bor i Norge, så er ikke de i stand til å skille mellom det som er rent og det som er skittent. De bor her, men de konsumerer media som dekker og representerer holdinger som er langt, fjernt og fremmed fra det norske samfunnet og de norske verdiene. Det er folk som vil forstå kun det de vil. De vil ikke oppdatere seg. De er liksom ferdig lukket. Det er som en kopp som er ferdig fylt. Du kan ikke helle noe opp i.

---

⁴⁴ Muslimene hellig bok. På tilsvarende måte er for kristne.

⁴⁵ <http://www.nettavisen.no/nyheter/article2832875.ece>

Warda ser en kobling mellom media, religion og politikk. Hun uttrykker sine meninger om irakisk media.

- Irakiske tv-kanaler synger på sine egne strenger. Statlig, religiøse og politiske kanaler. Jeg mener at politikk og religion ikke kan slåss sammen. Jeg vet at irakiske kanaler er splittet og har forskjellige tilknytninger, men jeg følger med likevel for å få med meg mest mulig nyheter og oversikt.

Mida kobler hijab-diskursen til media.

- Jeg mener at hijab er en privatsak enten her eller i arabiske land. Men jeg er uenig med mange arabere her som sier at nordmenn er spesielt imot hijab. Jeg bruker det selv og har ikke merket noen spesielle reaksjoner fra nordmenn. Min datter bruker det uten at jeg har presset henne til det. Det er hennes eget valg. Jeg er sikker på at om hun fullfører utdanningen og får den nødvendige kompetansen, så ville hun ha en jobb uten at hijab skal stå i veien. Men alt har sine grenser. Når jeg kommer fra et muslimsk land til et europeisk land så må jeg vite kodene og kulturen i det nye landet. Vi ville nektet en lettkledd dame å jobbe i et arabisk land som har en bestemt kleskode. Det kan også nordmennene gjøre om en helt tildekket kvinne ville jobbet her. Det gjelder å være litt moderat i klesvalget også, for å ikke skape motstand blant majoriteten. Jeg mener at alt som skrider sine grenser skaper oppmerksomhet og skepsis og kan snus til det motsatte.

Farid synes at norske aviser ikke gir han nok dybde og bred informasjon i saken om

Midtøsten.

- Jeg finner ikke alltid det jeg leter etter. Artikkene om Midtøsten er overfladiske. De går ikke i dybden i sakene. For eksempel når det gjelder Midtøsten, så blir nyhetene presentert uten å gå i dybden, bakgrunnen og årsakene. De bruker vestlige kilder, men ikke arabiske. I hvert fall sjelden.

Han mener at media er med på å påvirke vår oppfattelse av verden og vår forståelse og tolkninger av forskjellige hendelser.

- Da jeg gikk på videregående skole så var det mye snakk om 11. september og krigen i Irak. Da ble det mye diskusjoner om hva som er riktig og hva som er galt. Mye snakk om islam. Folk sine egne meninger og diskusjonene var preget av media. Det var veldig ensidig og det var lett å se at det kom fra VG og Dagbladet. Mest fra norske medier. Jeg kom aldri i mål når jeg prøvde å forklare andre sider av sakene. De bare sa at dette er ikke sant. Det ble firekantet. Mye fokus på kvinneomskjæring og hijab. Debatten ble firekantet hele veien. Jeg kom ikke fram med min mening. Jeg synes at norsk media preger deres meninger i stor grad.

David ser ingen forskjell mellom norsk eller arabisk media om innhold som egner seg best til voksne og barn, og til kvinner og menn.

- Jeg ser ingen forskjell og mener barn og ungdom ikke bør nektes tilgang til det de ønsker å se eller høre. Nekter jeg dem å se, lese eller høre det de vil, så vil de gå ut et annet sted å gjøre det hos venner. Jeg har ingen begrensninger. Nett, bøker, blader, tv. Mine barn har fritt tilgang til alt. De må vite alt synes jeg.

Han videre beskriver norsk media og mener at det former våre meninger på en usynlig måte.

- Jeg legger merke til at norsk media disponerer en høy teknologi på en nøye og godt studert måte. Du kan ikke si den er lukket liksom. Hadde vi hatt denne norske mediemodellen i et arabisk land eller i Irak så vil folk si at dette er diktatorisk media. Men jeg tror ikke norske borgere føler det slik. Media tillater ikke andre å blande seg i sine saker. De er mektige på en positiv måte. Det er liksom de har et ansvar, å forme en mening. De gjør det på denne måten uten at borgere legger merke til det. Borgeren har lite mulighet til fundere på dette fordi media ligger et hakk foran. Det er media som skaper tankene til borgeren.

Rasmussen mener at mediebegrepet synes å behøve en dobbel belysning. Hvorvidt kommunikasjonen er sann eller usann, god eller dårlig, er uvesentlig i et slikt første ordens perspektiv. Systemet fungerer i den grad det kommuniserer og reproducerer seg selv. Det innebærer at hva et gitt medium formidler, ikke er uavhengig informasjon, men mediets eget og materialets betingede virkelighet. (2007:98)

Den "anakroniserte" timingen for publisering av karikaturene om profet Muhammed ble tolket av noen som et bidrag til en vestlig kulturell krig mot arabere og muslimer.

Personlig digitale medier blir brukt til å spre holdninger og opprette kontakt med folk fra egen kultur. Denne meldingen fikk jeg av en mannlig deltaker etter fullført intervju og observasjon.

"Kjære brødre og søstre. Hvis du er glad i profeten Muhamed (fvmh) må du unngå å kjøpe dagbladet og la være å lese avisen på nettet. For å øke salg av avisen de har gjort dette. Muslimer i Norge må stå sammen for å ramme avisens økonomisk og journalistisk. Allerede har over 400 butikker nektet å selge avisen. Det er en kamp for islam. Send videre til 5 personer hvis du er glad i profeten. Allahu Akbar". 17. 02. 2010. kl.23.41

Deltaker *Karim* fikk den samme meldingen. Det ble en liten diskusjon ut av det. Senere sendte han meg denne sms'en.

"Neste dag når de tegnet Mohamed karikaturen. Så tegnet de Jesus som en gris. Hvorfor reagerte ikke muslimer da? Jesus i Koranen er jo hellig profet. Det står jo i Koranen at vi løftet Jesus til et høyere nivå! (Send denne til) muslimer da har de noe å tenke på." 20.02.2010 kl. 17.22

46

Mobiltelefon som medium til å spre holdninger og skape dem, brukes til å utveksle informasjon og skape samhold i en "vi" og "de" kontekst.

Karim tar selvkritikk av visse holdninger i de muslimske arabiske miljøer på en positiv måte.

⁴⁶ Disse karikaturene av Morten M. ble publisert i VG rundt 18.feb.2010 like etter oppstyret om Dagbladet og karikaturene om Muhammed

Eriksen mener at kritikken av muslimsk intoleranse i synet på "Vesten" gjennomføres mer effektivt av modige muslimske systemkritikere, enn av europeiske bedrevitere. Det gjelder også at det er bedre at en nordmann gjør narr av norskheten, enn å høre utlendinger gjøre det. (2003:10)

Fiendebildet av innvandrere, og spesielt muslimske innvandrere, passer som hånd i handske i en allmenn kosmologi⁴⁷ som mennesker i de rike landene tar for gitt, ettersom den sjeldent har vært utfordret. *Eriksen, 2003:82*

Antropologen *Anne Knudsen*, har omtalt denne typen ideologi som en hvit diskurs.

Det omvendte fiendebildet, altså de vrengebildene av "Vesten" som finnes over store deler av den tredje verden (og slett ikke bare i muslimske land), er basert på både viktige og gale oppfatninger om vestens utbytting av resten. *Eriksen, 2003:83*

Ylva Brune hevder at mediene bestemmer hva som kommer på dagsorden og fremstiller innvandrere på en bestemt måte og bestemmer hvilket bilde det gis ut til folket. Hun legger til:

"Bevakingen av de primære nyhetshandelserne och deres forløp, från brott til straff, er bara en del av mediernas bearbetning av en tematikk som de själva fomulerar. Brotten har kommit att stå for en generell problematikk, som på olika sätt associeras med "muslimer", "hederskultur" och "Mellanøsten" och mer allmänt med invandrare". (*Brune i Tufte 2003:49*)

Eriksen tar opp dikotomiseringsspørsmålet som en toveisfenomen. Polarisering, generalisering, vi, de forekommer i minst like stor grad i arabisk media og blant arabiske miljøer. Han sier at det er også nødvendig å minne om at begrepet "vesten" er like uansvarlig i sine fordummende, grenseskapende, overforenklende konsekvenser som begrepet "islam". (2003:97)

Skeptikere vil spontant innvende at det er unødvendig selvpisking å kritisere europeiske vrengebilder av "islam", uten å ta opp muslimske vrengebilder av Europa. *Eriksen, 2003:9*

Fiendebildet av de andre bør bekjempes, mener *Eriksen*. "En drittsekk er en drittsekk uansett hudfarge" står det i en av antirasistisk-senter sine kampanjer.

---

⁴⁷ **kosmologi**, i moderne astronomi læren om universet sett som et hele, slik det var i fortiden, hvordan det er nå, og hvordan det vil utvikle seg i fremtiden.
<http://www.snl.no/kosmologi>

Dersom dette utgangspunktet ble gjort til norm, ville det være umulig å skape et fiendebilde av "islam" og "muslimene" mener *Eriksen*. (2003:97)

Muslimere både i Nord-Afrika og Vest-Asia har kommet haukene i Pentagon og de xenofobe i Europa til unnsetning: De har selv utviklet en ideologi som er så autoritær og uforsonlig, så tradisjonalistisk og middelaldersk, at den er en perfekt målskive for paranoide vestlendinger. Skal vi forstå hatet mot "islam" og "vesten", er det nødvendig å forstå islamismen, altså, den moderne politiserte utgaven av islam. *Eriksen*, 2003:114

Forskjellige fremstillinger om hverandre

Stikkordet er etnosentrisme, og betegnende nok var middelalderens oversettelser av islam like bevisst upresise som vår tids oversettelser av muslimske skikker og oppfatninger. *Eriksen*, 2003:76

I dag skjelver mange for "det fanatiske islam", og ser bort fra at store deler av verdens muslimske befolkning står like langt fra islamisten som mange kristne står fra bokstavtro tolkninger av Johannes' Åpenbaring. *Eriksen*, 2003:39

Noen ganger opplever jeg det som mobbing, vold eller direkte angrep på meg, på min kultur, på min identitet og mine verdier sier *Karim*.

Deltaker *Farid* mener at det handler ikke lenger om vold i media, men om medie vold. Symbolsk eller indirekte vold. Kall det hva du vil! Uansett, er det en type vold, jeg utsettes for, uten å ha mulighet eller sjanse til å forsvare meg, holde meg unna, eller komme med motargument.

Meningsdannelse preges av media og har opphav i kulturforskjeller eller maktutøvelse mener *Eriksen*. Sett nordvest fra, kan muslimene, eller "islam", følgelig fremstå som udemokratiske, kvinnediskriminerende, illiberale, underutviklede, brutale og religiøst stagnerte. Sett sydøst fra, kan europeere, eller "vesten" fremstilles som menneskefiendtlige, individualistisk, normløst, umoralsk, arrogant, brutalt og dekadent.

Disse dikotomiseringene har ingenting med religiøse forskjeller å gjøre, men med andre kulturelle forskjeller. En krysslesing av Bibelen og Koranen viser tydelig at de hellige skriftene i seg selv har lite med saken å gjøre, til syvende og sist dreier det seg om rå maktpolitikk. (2003:58)

Media påvirker meningene som igjen legger sine syn i form av kommentarer og blogger på nettet. Disse meningene representerer de sanne holdningene til "nordmenn" mener *Karim*.

- Jeg mener at det er ikke samsvar mellom det som formidles i offentlig media og det som formidles bak skjermen, bak kulissene. Det er helt klart og tydelig. Det er der de riktige holdningene til det norske folket. Bak kulissene er man fri og usynlig. Grunnen kan være at det er noe med redsel å gjøre tror jeg. Redsel for folk som kan ta igjen. Folk kan havne i søla hvis de uttrykker seg på feil måte. De kan havne i konflikt, blir utsatt for vold og alle mulige trusler.

Karim legger en del av ansvaret i denne kritikken og i disse holdningene til innvandrere selv.

Han mener at de må gjøre noe for å bli bedre kjent med den norske kulturen og det norske samfunnet.

- Jeg tror også at utlendinger gjør at det blir litt rasisme i Norge. Vi kjenner ikke hverandre godt nok. Det gjør heller ikke innvandrere. Så det er en gjensidig utfordring eller problem. Vi kjenner ikke hverandres kulturer ordentlig. Vi innvandrere har ikke vært her så lenge liksom. Vi har ikke vært her i to-tre hundre år. Vi har ikke skapt nok generasjoner som gjør at vi kommer ordentlig i det norske samfunnet.

Karim mener også at barn vokser opp med vridde bilder av muslimer.

- Norsk media henger ut muslimer og innvandrere. Derfor mener jeg at norsk media ikke egner seg for barn i det hele tatt. De vokser med et feil bilde av muslimer og innvandrere.

Han er opptatt av det negative bilde av innvandrere som vises i statistikken

- Statistikken⁴⁸ viser at innvandrere er overrepresentert i voldtektssaker. Dette kommer stadig i media. Jeg synes Norge er for fritt og lovene er for milde. Men både norske myndigheter og arabiske, muslimske og innvandrer miljøer må gjøre noe for å hindre at statistikken ser slik ut. Jeg synes de legger mye i media om denne saken istedenfor å gjøre noe med den.

Karim har også sine meninger på årsakene til disse holdningene og hva bør gjøres for å forebygge dem.

- Mange muslimske arabere har et annerledes kvinnesyn enn nordmenn. De burde heller prøve å justere og forandre måten mange arabere og muslimer ser på kvinner istedenfor å bare slenge dette i media og skape dårlig inntrykk. De er ikke vant til å se kvinner så frie. De misforstår signaler norske jenter gir. I arabiske land så er det jenter sin plikt å beskytte seg og ikke utlevere seg tror jeg.

Han synes at media kan bidra i denne forebyggende prosessen.

- Media kan bidra med noe. Kanskje info med et språk folk forstår. Det blir ikke enkelt å gi nyheter på arabisk og på mange andre språk. Kanskje gjennom nettet og brosjyrer. Men hvem gidder å gå på nettet for å unngå å fullbyrde en voldtekt.

Motsetningen i innhold og meninger i både norsk media og arabisk media kan bli så store at det skaper sinne og frustrasjon. *Karim* uttrykker det på følgende måte.

- Rasisme kan skapes av media. Religiøse holdninger også. Jeg bryr meg ikke egentlig. Det er mye surr, de snakker så forskjellig, kristne kanaler, muslimske kanaler, det blir for mye for meg. Jeg gidder ikke lenge å høre på det. Det er for mye. Jeg begynner å bli lei av alt som serveres på media. Det er så mye konflikt, så mye vold, så mye kritisering, så mye krig. Jeg blir sliten, irritert. Jeg blir presset i hodet mitt. Noen drar meg ditt, andre drar med datt. Jeg føler meg psykisk sliten, nedpresset og syk.

---

⁴⁸ <http://www1.sv.no/oslo/artikler/Innkrim.htm>

En undersøkelse utført av Statistisk sentralbyrå i 1999 viste at 48% av den voksne befolkningen i Norge mente at innvandrere var mer kriminelle enn nordmenn, noe som var en økning fra året før på 5%. Hvordan er det så i virkeligheten, er innvandrere mer kriminelle enn nordmenn?

Sami leger vekt på rollen norsk media kan ha i integrering av arabere i Norge. Han synes at bruk av norsk media kan ha en forebyggende positiv effekt i samfunnet.

- Arabere som ikke ser på og ikke bruker norsk media må tenke seg om. De burde finne ut av norsk kultur og samfunn fordi hvis de skal bo her så må de prøve å klare seg på en best mulig måte. De burde bidra til å forbedre samfunnet. Det gjør de best bl.a. ved å føle med norsk media for å forstå samfunnet bedre. For å unngå ting som kan skape konflikter i samfunnet. De lever jo her, de er borgere i Norge. For de som er nye så er tilgang til norsk media en viktig vei å gå og en god start på integrering.

Han forstår sine foreldres bruk av bare arabisk media og forklarer det på denne måten.

- For de som er allerede etablert her og er norske borgere kan det være vanskelig å bare venne seg til noe annet. Media gjenspeiler kultur, humor, samfunnskoder, alt.

Karim sier at norsk media kan bidra til at ungdom blir slik de blir fremstilt.

- Generalisering av saker som kobles til arabere, muslimer og innvandrere kan føre til en hjelpeløs og desperat tilstand som er vanskelig å takle. Man kan i verste fall bli slik hvordan media fremstiller han. Må bare innfinne seg i at kanskje de er bare sånn.

Han uttrykker sin frustrasjon i denne sammenhengen.

- Min hverdag består av å bestå en ny prøve. Det er liksom å gå gjennom kvernet og møllet til avisene og tv-nyhetene med daglige doser om saker som relaterer til muslimer, kvinner, hijab, karikaturene og Mulla Krekar. Den endeløse mengden av blogger som jeg ikke kan la være å unngå å titte på, må jeg også prøve å få med. Blogger med alle nedstettende kommentarer som etterfølger avisartiklene.

Det er ikke bare norsk media som skaper hans frustrasjon. Men også enkelte arabere og muslimer sin opptreden i samfunnet og i media. *Karim* legger til.

- Selvutnevnte Muftier og islamvoktere gjør ikke dagen min lettere.

Konfliktene i arabiske og muslimske land preger *Karim* også.

- Den evige nyhetsspalten om Palestina og Israel, om muslimene, Taliban og terror. Det hele føles som en spiral som bare vokser som en virvelvind og en flom som kommer mot meg, og som jeg må kjempe imot.

Mengder av informasjon som formidles i media preger han.

- Jeg får lyst noen ganger til å synke dypt og bare forsvinne. Jeg vet ikke hvor lenge jeg kommer til å takle dette. Men en ting er jeg sikker på, at en dag kommer jeg til å sprekke hvis ikke noe magisk og stort skjer. Jeg føler meg hjelpeløs, desperat, nesten andpusten, nervøs og usikker. Skulle gjerne våkne en dag og slippe å gå gjennom all denne flommen av informasjon som jeg håper det bare ikke fantes.

Karim uttrykker sin bekymring for fremtiden.

- Jeg vil også legge til at jeg er redd for min fremtid som norsk innvandrer. Jeg tror at det vil bli strengere for meg med å få jobb, bolig, og å skaffe en norsk dame. Jeg vil jo gifte meg med en norsk jente og det er så vanskelig å få tak i de fra før. Samfunnet og miljøet rundt meg vil ikke være det samme. Banklån, banksikkerhet, min egen sikkerhet. Jeg er redd at det blir strengere lover når folk begynner å stemme på strenge partier. Det vil få negative konsekvenser for meg. Det tror jeg.

Sami sier at arabisk media er ensformig og formidler negative holdninger om "vesten". Han beskriver det på denne måten.

- På nyhetene er arabiske kanaler veldig likt. De er ikke objektive på en måte. De er anti-vestlig synes jeg. Jeg synes det er feil å se på et program som ikke viser alle sider ved en sak.

Han mener det er en kvalitativ forskjell i norsk media.

- Norsk media er ikke helt objektive heller men, de dekker mesteparten på en passiv måte uten liksom å ta side. Det er forskjell på kvaliteten.

Sami mener at arabisk og norsk media kan etterfylle hverandre for arabisk språklige. Han nevner innhold og følelser i denne sammenhengen.

- Arabisk, norsk og global media dekker mye saker om Palestina, Irak, islam og innvandring. Jeg synes det er viktig å se saken fra et ståsted. Norsk media står på sidelinje og holder seg nøytralt på en måte. I Palestina er det viktig for meg å se nyhetene fra et palestinsk medium for å vite hva som skjer og hvordan det oppleves og føles. De er der og vet hva som skjer. Norsk media kan dekke det bildemessige men ikke det følelsesmessige. De kan ikke dekke det. Det må oppleves og føles.

For å tilpasse denne medieskapte tilstanden av negative holdninger rettet mot muslimer, mener *Sami* at noen av hans muslimske venner prøver å skape et utvendig "public image".

- Mange av mine muslimske venner har dannet en slags maskeholdning til å forsvare seg. Når de vet at det er mange som misliker deres religion og kultur, så skaper de en falsk identitet, kun for å forsvare seg tror jeg.

Han mener også at noen andre kan ha blitt mer radikale på grunn av nettopp hvordan de blir fremstilt i media.

- Noen jeg kjenner og vet om blir også mer strenge, fordi hvis man hører noe om seg selv flere ganger så blir man det man hører. De blir mer radikale enn de er når de hører at vi muslimer er voldelige hele tida.

De skaper nettverk seg imellom.

- Det er mye gjenger som påvirker hverandre. I dag er det lett å skrive beskjeder på nettet, ringe hverandre, påvirke hverandre.

Sami har sin mening om emner som ikke bør behandles i media.

- Religion generelt burde ikke vært i media, særlig sterke debatter om det, fordi religion kan tolkes på mange måter, og det blir feil å offentliggjøre en spesifikk syn eller tolkning på religion. Det er flere som ser på media. Hvis du formidler noe som er feil så kan påvirke mange på mange måter. Jeg synes den enkelte person bør finne ut selv isteden for å henvende seg til media for å finne ut.

Farid ser på medierollen og hvordan den har påvirket relasjonen til sine norske venner og integreringsprosessen generelt.

- Jeg merker de siste årene at nordmenn har fått større avstand til utlendinger. Integreringen mislyktes i mine øyne. Det er mye fremmedfrykt. Jeg har norske venner men de er folk jeg vokste opp med og kjente for lenge siden fra da jeg var liten. Men nå, hvis jeg prøver å bli kjent med en eller annen nordmann, så blir det veldig vanskelig. Da må gjennom et helvete. Jeg må gjennom en prosess for å kunne nå fram til den personen. Jeg må ofre noe og må gi fra meg en del. Så fort jeg sier jeg er en troende muslim så blir de skeptiske.

Han legger ikke skjul på økt avstand mellom innvandre og nordmenn.

- Du kan aldri nå fram til en person på den måten. Du må for eksempel by han på byen, evt. drikke, eller er med på å drikke. Du må leve hans levemåte for å kunne nå fram til han. Du kan ikke være den du er for å kunne nå fram. Du må gjerne ha et falskt ansikt. Det er min oppfatning, og mange av mine arabiske venner og utenlandske venner har den samme oppfatningen og samme problem. Jeg ser faktisk ingen som ikke har dette problemet. Det var bedre før. Det var bedre aksept for fremmede i Norge. Jeg husker da vi kom til Norge, så var alle imøtekommende og dem tok skikkelig imot oss. Det er ikke slik lenger. Veldig mye har forandret seg p.g.a. fremmedfrykt.

Farid skylder på mediene og måten de kobler innvandrere til det negative.

- Norsk media er skyldig i dette her. Så fort det skjer noe negativt så nevnes det at aktøren er av utenlandsk bakgrunn.

Farid har også sine kritiske tanker om arabiske medier og deres fremstilling av utenlandske og vestlige nyheter.

- De blir ensidig der og. Arabiske medier presenterer USA og Israel som er de store syndebukkene i verden og det er de som er hovedfiender til arabere, til Palestina og til muslimene. Det er de som lager mest trøbbel og elendighet i verden. Men samtidig har de poeng i det, for hvis man skal sette sammen alle land som er i konflikt med USA, så er det arabiske og muslimske land som har mest konflikt med USA.

Arabisk media fremstiller USA og Israel som syndebukk, ikke hele vesten presiserer *Farid*.

Han sier også sin mening om hvordan kvinner fremstilles i arabisk media.

- Jeg ser ikke på kvinner som undertrykte i arabisk media. Du ser jo lettkledde damer fullsminket uten hijab også. Jeg synes de har fått høye posisjoner i arabisk media.

Farid synes at religiøse programmer kan ha tosidige budskap og effekter.

- Det sendes religiøse programmer i norsk media også. Livssyn. Men de sender om alle mulige religioner. For de som er praktiserende muslimer, så er det viktig å ha tilgang til sånne kanaler og sånne programmer. De holder sin religion ved like og får ny informasjon og ny lærdom om andre religioner og livssyn.

Likevel følger *Farid* med kanaler som han betegner som radikale. Det er for å ha kunnskap om hvordan de tenker.

- Jeg vet at det er to, tre radikale muslimske kanaler. Jeg ser på dem bare for å vite hva som foregår og hvordan de tenker. Jeg har min skepsis til hva som formidles der.

Farid sier også at media kan gi utløp for raseri eller gi en tilfredsstillende følelse på måter nyheter vinkles på.

- Jeg tror sånne kanaler kan påvirke andre ungdom med arabisk muslimsk bakgrunn her i Norge. Jeg har for eksempel under Gazakrigen opplevd en del frustrasjon og sinne, og for å kunne bearbeide det så skrudde jeg på en kanal som tilhører Hizbullah, Al-Manar tv, fra Libanon. Jeg fikk på en måte utflukt for min aggressivitet ved å se på deres videoer. Dem skrur opp stemningen og roper død over Israel og død over USA. Jeg får nytelse ved å se på sånt. De tar ikke hensyn til noen.

Farid identifiserer seg også med innholdet til noen mediekanaler og hvordan enkelte profilerte samfunns synsere presenterer disse nyhetene.

- Jeg føler at noen kanaler snakker for meg. Det trenges ikke å være en religiøs leder. Du har for eksempel Atwan⁴⁹ fra London avisa. Al-Quds Al-Arabi. Når han opptre på BBC eller Aljazeera, så føler jeg at han snakker for meg. Han sier ting slik de er uten å ta hensyn til noen, bare fakta. Dette savner jeg i norsk media, i amerikansk media og vestlig media generelt.

Likevel kobler *Farid* volden i Gazademonstrasjonene til hva profilerte politikere formidler gjennom media.

- Jeg mener at årsaken til at folk gikk ut i disse demonstrasjonene var det Siv Jensen gikk ut med. Det var en bevist handling fra henne. Det var før valget og hun ville få med seg mest mulig velgere. Hun provoserte fram arabiske og muslimske borgere ved å rettferdiggjøre krigen mot Gaza. Hun visste at det

---

⁴⁹ Atwan. Abel-Bri: Profilert samfunnskritiker med engasjement for Palestina saken. Han er ansvarlig redaktør i London avisen Al-Quds-Al-Arabi. <http://www.alquds.co.uk/>

hun sa kom til å få reaksjoner, at ting kan komme ut av kontroll og at nordmenn kommer til å mislike det. Det fører igjen til at hun får flere støttespillere og velgere. Statistikken viser jo det.

Farid beskriver videre sitt generelle inntrykk av norsk media. Han mener at innholdet påvirker holdningene til nordmenn generelt.

- Jeg synes måten norsk media legger saker på om dagen har stor påvirkning på meningene og holdningene til nordmenn. Jeg ser blogg og innlegg som handler om muslimer og arabere. Det er veldig stygt.

Vi lever i et demokratisk land hvor ytringsfrihet er naturlig og fundamental i folks tolkninger og syn om samfunnsaker. Jeg ville vite mer om *Farids* syn på hvordan media kan styre innholdet i bloggene til folk.

- Bloggene ligger i offisielle nettsider til store norske aviser, for eksempel VG. Folk kan skjule seg bak anonyme identitet men innholdet av deres meninger ligger jo under offisielle websider til disse avisene. Avisene skriver ikke på en så grov måte som bloggerne gjør. La meg ta eksempel. Avisene skriver om Mulla Krekar på en balansert måte men kommentarene i bloggene handler om den dumme norske snillismen og at den karen skulle vært skutt og buret inne. Offisielle medier fremstiller ikke muslimer som terrorister og alle innvandrere som kriminelle. Men innleggene i bloggene og kommentarene til leserne gjør det i mange tilfeller.

Farid legger ikke skjul på følelsene sine og mener at media kan være krenkende i stor grad.

- Jeg blir sinna når jeg leser sånne innlegg. Det krenker meg. De trækker ikke bare på meg. De trækker på en hel del andre mennesker, på en kultur, på en religion. De kapper alle over en kam. Jeg legger ikke skylden bare på bloggerne men også hvor de har fått informasjonen sin fra.

Farid kobler media og ytringsfriheten og det bør settes noen restriksjoner.

- De samme media reproducerer deres ekstreme meninger og publiserer det. De burde begrense det. På lik linje med at folk ikke skal snakke så mye om Holocaust, så synes jeg at ting bør begrenses når det gjelder å publisere holdninger og blogger som trækker på andres religion og kultur. De trækker veldig mye på folk når de snakker om islam og muslimer.

Farid savner balanse i mediefremstilling av arabiske og muslimske saker.

- Jeg savner nøytralitet, og at de får med seg begge sider av saken og ikke ser det kun fra en vinkel. Jeg savner at media og journalister fremstiller ting på andre måter enn slik det gjøres i dag. Og forklare folk hvordan ting virkelig er.

Han legger til at det er ikke bare han som tolker det på denne måten.

- Mange av mine arabiske venner i Norge deler mine meninger, frustrasjon og bekymringer.

David legger heller vekt på ekstreme holdninger i noen arabiske kanaler.

- Det er noen arabiske mediekanaler som er fanatiske. De hyller noen ledere, noen personer. De er litt ekstreme. Det de formidler er simple holdninger som river samfunnet og gjør det sykt. Jeg ser på dem for å ha oversikt over hva de sender, ikke fordi jeg deler deres meninger eller interesserer.
- Arabisk media er enten knyttet til kommersielle selskaper eller makthavere. I egyptisk tv for eksempel hyller de sin president som om han er en Gud. Det samme skjer i andre arabiske land.
- Du vet når media har økonomiske motiv, faller moralen bort. Det samme gjelder når media driver å hylle lederen. Da faller troverdigheten og tilliten.

Han har et positivt syn og inntrykk av norsk media og begrunner det med demokratiet.

- Jeg synes norsk media er velutviklet og ligger langt foran arabisk media. Det har sine grunner. Norsk media er målrettet mot samfunnet. Den er ansvarlig. Jeg kan liksom sammenligne det med helsedepartementet eller sosialen eller andre norske institusjoner i Norge. De gjør jobben sin på en best mulig måte. Det gjør også norsk media. Jeg har tillit til institusjonene i Norge. Jeg stoler på disse institusjonene, og har tillit til staten og til norsk media også.

Warda mener at andre økonomiske- og maktmotiver splitter mediebudskapet i irakisk media.

- Ja, mange land har interesser i Irak. De støtter forskjellige grupper ettersom det passer med deres interesser. For å nå fram med sine budskap bruker de media. Det er ikke media lenger, det er kaos.

Hun er selektiv i sitt valg av arabiske kanaler og begrunner det med "moral" og "renslighet".

- Jeg sletter det jeg mener er "lav moral" kanaler og "skitne" kanaler. Jeg ser kun på det jeg mener er "renslige" kanaler selv om jeg vet de er hyklerske og serverer masse løgn. Likevel beholder jeg disse kanalene og sletter de andre.

Warda mener at kvinner blir presentert, behandlet og omtalt på en negativ måte i irakisk arabisk media.

- I Irak er kvinnens posisjon i media ikke noe særlig å skryte av. Det henger sammen med tryggheten og stabiliteten i landet.

Warda synes at religion er en viktig del av kultur, identitet og samfunn. Hun kobler det til media.

- Det er kanaler som presenterer religion på en grei måte. Jeg ser på en egyptisk kanal. Al-Misriya, jeg vil ikke se på det i et Sunni-Shia perspektiv. Jeg ser på oss som muslimer. Det er også kristne arabere og jeg har jødiske venninner. Jeg har også venner her som ikke tror på noe Gud. For meg alle er like. Jeg ser på mennesker som mennesker. Religion er en privatsak mellom person og Gud. Det har ikke jeg noe med.

Hun begrunner videre hvorfor hun ser på Al-Misriya.

- Det er en balansert kanal uten ekstremisme. De tar ikke siden til den ene religiøse retningen eller den andre. De nevner aldri Sunni- eller Sjiaretningen. De presenterer religion som åndelige valører, ikke mer. De fremhever de gode sidene med religionen som rettferdighet, etikk, moral og disiplin, om Allah og profetene. Jeg har sett på mange andre arabiske kanaler som vranger hele bildet av religionen og som har gjort det vanskelig å forstå dets budskap. De har forvrent alt, slik at politikk, makthaverne og imamene er blandet sammen. Hvordan kan de blande presidenten i fredagsbønnen eller skjelle ut den ene eller den andre? I Irak er situasjonen lik før og nå. Religion blir brukt til å formidle makthavernes budskap.

Diab er litt skeptisk til hvordan han tror norsk media vil bidra til å fremme integrering av hans barn som er født her, og som kommer til å vokse opp og bo her.

- Det er et arabisk ordtak som sier. "Om det skal regne så blir det skyet først". Jeg tror ikke det. Jeg tror det motsatte er i ferd med å skje og integrering prosessene vil bli vanskeligere. Jeg vil oppdra mine barn til å respektere lovene her og gjøre sitt beste til å klare seg i dette samfunnet.

Ida velger det hun selv finner interessant av nyheter i norske aviser. Hun mener at nyhetene legger mye vekt på andre ting enn selve "nyheten".

- Det skjedde et drap her i distriktet. En kvinne ble drept. Hun og mannen har arabisk bakgrunn. Media og avisene formidlet denne nyheten, men de gikk mye lengre og skrev mye om bakgrunnen til denne familien, og om ting som skjedde for noen år siden. Saken har fått en større dimensjon og kvinneposisjonen og kultur ble mye diskutert blant folk jeg kjenner. Få uker senere skjer et lignende drap på Notodden hvor kvinnen er norsk. Nyhetene ble formidlet uten å verken nevne kvinneundertrykkelse eller kultur. Det er litt frustrerende å oppleve det på denne måten⁵⁰.

---

⁵⁰ Disse to sakene ble omtalt lokalt i avisene i Grenland og i riksdekkende aviser våren 2010.

Ida forsvarer sin kvinneposisjon og mener at norsk media fremstiller kvinnen på feil måte.

- Det sies ofte at den arabiske kvinnen er undertrykket og er underdanig mannen. Det synes ikke jeg. Jeg tror at det er stereotypier som er skapt delvis eller helt av det bilde norsk media formidler av arabiske og muslimske kvinner. Jeg prøver ofte og rette deres oppfatninger, men det virker som dette bilde er ferdig konstruert og det er ikke noe å forandre på blant mine norske venner. De lever aldri iblant oss, så hvordan har de skaffet sånne bilder. Det må være gjennom media og daglige samtaler som de har skaffet fra media. Jeg mener det er en sammenheng mellom daglige samtaler til folket og det som formidles i media.

Mida forsvarer kvinneposisjonen i islam ved å legge til.

- Islam er blant de første religionene som har gitt rettigheter til kvinnen. Det er et helt feil bilde mange i Norge har dannet seg av muslimske kvinner og islam.

Murad vil gjerne uttrykker sin mening om media og opinionsdannelse.

- Det at en enkelt person gjør en dum handling betyr ikke at en hel folkegruppe eller religion står for sånne handlinger. At folk fra forskjellige grupperinger i Irland gjorde terrorhandlinger mot skoler og sivile betyr ikke at kristendommen som religion støtter sånne handlinger. Jeg føler at den massive framvisningen av muslimske ekstreme handlinger har skapt en allmennoppfatning hos flertallet av befolkningen i Norge som har skadet den fredelige og siviliserte siden av islam. Jeg mener at media har bidratt til å skape dette bilde.

6. AVSLUTNING

Moderne kommunikasjonsteknologi

Tilknytning til hjemlandet har forandret seg i takt med moderne kommunikasjonsteknologi. For noen år siden måtte man bare forholde seg til, og bruke det som fantes av lokale og nasjonale medier. Det fantes ikke parabol eller internett. Det var ikke mange valg og man kunne bare se på Nrk. Man kunne få med seg mye av hva som foregikk i samfunnet i form av nyheter, politikk, vær, debatter og sport.

Det fantes ikke noen arabiske aviser, det fantes ikke internett og det var ikke så lett eller billig å ringe og kommunisere med familien og kjente på telefonen i hjemlandet. Man måtte begrense sine utenlandske samtaler p.g.a. kostnadene og tilgjengeligheten av telefon. I dag er det nesten ubegrenset med radio, tv-kanaler og nettaviser som gjør det enkelt å sitte hjemme i Norge og se på lokale væremeldinger i den delen av verden man kommer fra. Behovet for tilknytning til lokalsamfunnet i Norge er under press. Noen av deltakerne ser ikke på norske nyheter, noe som kan svekke deres kunnskaper om hva som foregår her.

Behovet for kontakt med nordmenn svekkes stadig. Særlig for de som verken har jobb eller går på skole. Den eneste kontakten noen får er når de skal på butikken, til legen eller til offentlige etater. Skal man snakke med noen så er det bare å signere på Msn eller Skype, og snakke i vei med folk man kjenner fra før og på eget språk. Det er mer fristende å snakke med den gamle naboen fra hjemlandet, enn å snakke med den nye naboen i Norge. Det er også lettere. Norske naboer har ikke ofte tid.

Noen deltakere ga uttrykk for at behov for å skape kontakt med nye medlemmer fra eget språk og kultur i nærmiljøet i Norge minsker også. Det skjer fordi tilgangen til gamle venner og kjente i hjemlandet og i resten av verden er blitt enklere og koster heller ikke noe lenger.

Deltakerne har tilgang til egne nettverk av familie og kjente mens de sitter hjemme gjennom multimedia videosamtaler. Behovet for å treffe folk fra egen kultur i Norge har forandret seg i takt med forandringen av tilgjengeligheten av kommunikasjonsteknologi.

Deltakerne i denne undersøkelsen og arabere generelt i Grenland gir stadig inntrykk for mangel på kontakt seg imellom. De gir også inntrykk for at kontakt med nærmeste familie, slektninger og venner i hjemlandet og i andre deler av verden er permanent i egen stue.

Islam

De siste årene har vi sett en økende interesse for islam i Europa generelt, og i Skandinaviske land og i Norge spesielt. Den muslimske religionen er i ferd med å bli en del av det kulturelle

og religiøse landskapet i europeiske samfunn. Islam er ikke lenger en religion av immigranter som bare vil returnere en dag til hjemlandet, men også en etablert religion av mange europeiske borgere.

Utfordringene og mulighetene for muslimer i Europa gjenspeiler seg i dag, i prosessen med tilpasningen av islam i europeiske land, som er preget av en "sekulær kultur". Mediedebatter og islamdiskursen i senere tid har skapt mange konflikter og dikotomiserende påstander fra både muslimske innvandrere, deres etterkommere og de som identifiserer seg som "native" europeere med stort sett kristelig religiøs bakgrunn.

Media har spilt en avgjørende rolle i denne diskursen og deltakerne i denne oppgaven gir tydelig inntrykk på hvordan de opplever medierollen i deknningen og behandlingen av denne saken.

*Tariq Ramadan*⁵¹ prøver å gi muslimske innvandrere en europeisk identitet. "Euromuslim". Hvordan er det med norsk muslimsk identitet? Er medieansvarlige oppdaterte i denne sammenhengen? Hvordan velges begrepene i denne sammenhengen eller er det bevisste handlinger som fører til eksklusjon av muslimer i media når muslim kobles ofte automatisk til annerledeshet og utlandhet. Islam bør i like stor grad være en intern norsk sak og bør også behandles i en norsk kontekst.

Innflyttere til Norge skal ikke bare lære seg et språk, de skal også lære seg en ny kultur, nye koder, regler, lover, et nytt levesett. Hvordan denne prosessen påvirker deres forståelse av norsk media, og /eller hvordan media bidrar til denne forståelsen ble også belyst i denne sammenhengen.

De aller fleste arabere kommer fra land med autoritær lederstil og diktaturer.

Familiestrukturer, stammekultur, og religiøse konstellasjoner preger arabiske samfunn og arabisk media.

Norge har lang tradisjon med demokratisk styresett. Hvordan media bidrar til å fremme forståelsen av denne modellen og organisere samfunnet på er også en utfordring som noen deltakere ga inntrykk for.

---

⁵¹ <http://www.tariqramadan.com/> Tariq Ramadan er en meget profilert sveitisk professor i moderne islamske studier ved Universitetet i Oxford. Han underviser også ved Det teologiske fakultet ved Oxford. Han er også seniorforsker ved Doshisha University (Kyoto, Japan). Ramadan er engasjert for flere år siden i debatten om islam i Vesten og verden. Han er Ekspert og konsulent i ulike komiteer som er knyttet til parlamentet i Brussel. Han deltar i ulike internasjonale arbeidsgrupper knyttet til islam, teologi, etikk, interreligiøs og interkulturell dialog og i utvikling i sosiale spørsmål. Han er også president i organisasjonen (groupe de réflexion et d'action) [European Muslim Network](#) (EMN) i Brussel.

Noen deltakere ga inntrykk for lite kontakt med norsk media, der demokratiske debatter foregår kontinuerlig, med et ganske rikt innhold og en bred terskel av toleranse og ytringsfrihet.

Frustrasjon over mangel på demokrati i alle arabiske land og lite rom for ytringsfrihet i de fleste arabiske kanaler, aviser og nettsteder, er tydelig hos mange deltakere. Noen arabiske regimer tillater en viss form for ytringsfrihet som en kompensasjon og et alibi for mangel på fullverdig demokrati. Folket trenger det for å ventilere deres misnøye over mangel på demokrati og opphopning av sosiale problemer.

Å leve med arabisk media i dag og bo i Norge er ikke akkurat harmonisk. Media gjenspeiler ikke hverdagen slik den oppleves og føles av deltakerne i Norge. Det gjelder norsk og arabisk media.

Arabisk media er oversvømt av religiøse programmer som fører til at noen føler seg fastklemt mellom det som er "haram" synd i "Sharia" religiøse fatwalover, og det som er "halal" tillat. Dette blir ikke lettere når man i tillegg skal forholde seg til det som er forbudt og tillat i loven. Loven er vag og tøyelig i arabiske land. Den praktiseres på forskjellige måter avhengig av hvem det gjelder og hvilken klasse, stamme eller familie man tilhører i de arabiske statene. De sosiale normene tolkes og praktiseres annerledes i by og bygd i arabiske land. De kan være enda vanskelige å tyde og tolke riktig i forhold til Sharia-lover, til juridiske lover og til sosiale normer.

Media gjenspeiler kontrastene mellom rik og fattig. Dette fører til at mange drømmer om å emigrere. Fattigdom i de fleste arabiske land er ikke lett å skjule, de fleste deltakerne ga uttrykk for at de har et eller annet familiemedlem å forsørge i et eller annet arabisk land. Daglig mediedekning av den endeløse kaotiske tilstanden i Irak og Palestina har ført til oppgitthet og økt frustrasjon hos mange deltakere i denne oppgaven. Dette gjenspeiler seg i tilbakemeldingene noen av deltakerne ga uttrykk for. Alt fra frustrasjon til likegyldighet vises og uttrykkes av deltakerne når spørsmål om mediebruk og vaner ble stilt i denne oppgaven. Oppgittheten av å løse disse konfliktene og overbevisningen om ambisjonene til vestlige makter om å få mest mulig av olje og naturressurser i arabiske land uttrykkes også av mange deltakere.

Den passive støtten, alle arabiske diktaturregimer og regjeringer får av vestlig makthavere uansett styreform, for å opprettholde kontinuiteten og "stabiliteten" i disse landene, og for å

forsvare en langsiktig og stabil tilgang til ressursene og til markedet i disse land er blitt uttrykt av noen deltakere.

Arabere har mistet håpet om å innføre demokratiet ved å støtte seg til vesten og den vestlig demokratimodellen fordi de har skjønt "spillet". De har forstått at mangelen på demokratiet er årsaket i stor grad av vestlige regimer som allierer seg med arabiske regimer, som på sin tur undertrykker sine folk og sløser bort deres rikdommer, mot å beholde maktstolen.

Det reflekteres en type overbevisning hos noen deltakere om vestlig og amerikansk ubegrenset og urettferdig støtte til Israel i sin konflikt med Palestina, Libanon, Syria og Iran. Og stadig nye trusler fra Israel og USA om nye angrep på Iran, Libanon og Syria.

Islamisering av konflikten mellom, den såkalte krigen mot terror, og komplisert og utydelig kobling mellom det som vesten kaller, terrorisme, og det arabisk media og mange arabere og muslimer kaller en legitim kamp for frigjøring.

Kamp om begrepene i media foregår daglig og det kan være vanskelig å gjennomskue for mange arabere og arabisktalende som har tilgang til norsk media og arabisk media.

Eldre deltakere virker mer nøkterne og "diplomatiske" når de prøver å definere seg selv og tolke innholdet i media. De gir inntrykk for vilje til å følge med på hva som skjer i det norske samfunnet, men skylder på språkproblemer og vansker med å få kontakt med norsk innfødte.

Ungdom har ikke språkproblemer og er mer bastant på sitt syn på tilhørighet. Noen arabiske ungdom har utviklet en nærmest fiendtlig holdning til Norge. *Vi er tapere, slemme, outsiders, muslimer* uttrykker en ungdommelig deltaker. Lignende formuleringer hører jeg også fra noen arabiske ungdommer på skolene i Grenland. Deltakerne fra miljøet i Grenland ga inntrykk at media kan ha bidratt til at noen arabiske ungdom føler mangel på bekreftelse og på anerkjennelse fra majoritetssamfunnet.

Polarisering av samfunnsdebatten om muslimer og innvandrere generelt kan ha ført til marginalisering av de som ønsker å ha et "normalt liv" i Norge. Mediekampen er kapret av ytre meninger med ekstreme og radikale tolkninger av politikk og religion. Konflikten i Midtøsten, innvandringsspørsmål og islamdebattene er eksempler som omtales ofte i media med polariserte holdninger. Flertallet av arabere og muslimer i Norge har havnet i skyggen av denne mediedekningen og opplever at de er tilsidesatt og passivt stemplet. Fordommer og uklarheter gjør ikke saken lettere.

Deltakernes sosiale digitale medier bidrar i stor grad til å opprettholde og vedlikeholde kontakten med egen familie, slektninger, venner og folk fra egen kultur med felles språk, felles referanser og interesser. Felles kulturell plattform virker å være en av motivene til å opprettholde og bevare denne kontakten.

Den enkelte deltakeren behøver ikke å høre til enten "der" eller "her", men kan ha transnasjonale forbindelser med mange forskjellige mennesker som er spredt over mange land.

Deltakerne viste forskjellige holdninger gjennom hele intervju og observasjonsprosessen. Det ble vist tendenser til passivitet hos noen, skepsis hos andre. Noen stilte seg i en slags opposisjon og viste uttrykk for bitterhet, og en nærmest fiendtlig holdning til alt som har med innholdet i media, norsk eller arabisk. Andre var litt usikre på hvordan de ville uttrykke seg eller beskrive sin mediebruk. Ellers ble det registrert fortvilelse, desperasjon, tilfredshet og optimisme hos andre deltakere.

Stereotypisering av minoriteter og utgrupper foregår i media selv om det i presseetiske regler⁵² advares mot å fokusere på attributter som rase, etnisitet og religiøstilknytning, må det kunne sies at nyhets- og til en grad underholdningsmedier bidrar til å stigmatisere medlemmer av minoriteter og andre utsatte grupper som farlige, og derfor uønskede.

Bang hevder at tenkt og faktisk annerledeshet ofte er basis i presseoppslag. Han gir eksempler fra media som, "marokkansk mann skjøt vilt om seg", "raneren snakket med gebrokkent norsk, muligens med østeuropeisk aksent".

Han definerer stereotyper som klynger av negative konnotasjoner som blir grupper, og ofte minoritetsgrupper, til dels. (2004:185)

Bang påstår også at selv om det er mindre vanlig å representere minoritetsgrupper i et negativt lys i dag, er det fremdeles en skjev representasjon som kan føre til fordommer og stereotypiseringer.

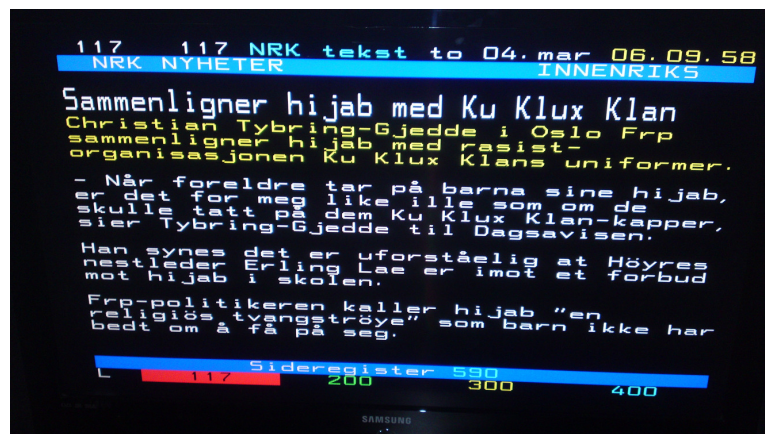
Han mener at mediene fremdeles må kunne sies og bidra til å vedlikeholde og forsterke denne skjevheten. (2004:186)

---

⁵² Vær-varsom-plakatens publiseringsregler punkt 4.3: Vis respekt for menneskers egenart og identitet, privatliv, rase, nasjonalitet og livssyn. Fremhev ikke personlige og private forhold når dette er saken uvedkommende (www.presse.no)

Det er nødvendigvis ikke ofte holdninger til mediefolket som skaper det "negative" bildet av innvandrere generelt, men, det mediekanalene velger å formidle av synspunkter, til forskjellige politikere, kjendiser og profilerte personer, som kan oppfattes som generaliserende og stemplende for innvandrere generelt, arabere og muslimer inkludert.

Et illustrerende eksempel på denne påstanden er når *Christian Tybring-Gjedde* i Oslo Frp sammenligner hijab med rasistorganisasjonen Ku Klux Klans uniformer. Når foreldre tar på barna sine hijab, er det for meg like ille som om de skulle tatt på dem Ku Klux Klan-kapper, sier han. Han synes det er uforståelig at høyres nestleder *Erling Lae* er imot et forbud mot hijab på skolen. Han kaller hijab "en religiøs tvangstrøye" som barn ikke har bedt om å få".

Nrk tekst-tv. 04. mars. 2010

Religiøs praksis eller klesvaner og tradisjoner

Bruk av hijab er ikke nødvendigvis en religiøs praksis. Deltakeren *Ida* bruker hijab uten å praktisere noen form for religion. For henne handler dette om identitet og en måte og mulighet, kanskje et behov for å distansere seg fra hvordan flertallet i samfunnet kler seg på. Politikere har uttalt seg om hva de mener om denne saken. Forslag fra forbud til mer forsiktige løsninger ble presentert i media. Bruk innen politiet, i militæret og på skolen nevnes ofte.

Det som er oppsiktsvekkende i denne sammenhengen er mangel på nærmere og bredere undersøkelser helt nede i familie-, barnehage-, skole-, foreninger og den enkelte individnivå. Raske og ferdig meninger, og nesten bestemmelser kom fram uten grundig og bred analyse. Igjen er det snakk om identitetsbehov eller politifisering av dette emnet i media.

Flemming R. påpeker at når man diskuterer mediene og minoritetene i det multikulturelle samfunn, er det mest fundamentale spørsmål, man må stille seg selv, om mediebilde både er "etnifisert" og "raselisert". (*Røgilds i Tufte 2003:39*)

Eriksen trekker inn media ved å hevde at blant romantiske nasjonalister og fremmedfiendtlige har "kultur" for lengst erstattet "rase" som uavhengig variabel for å begrunne etnisk rensning og en paranoid innvandringspolitikk.

Han mener at liberalere har ofte gått alt for langt i å forsvare fremmedskikk og bruk fordi det er "utrykk" for en kultur. Han mener også at denne holdningen er både umyndiggjørende og egnet til å skape avstand der det ikke hadde vært nødvendig. Den medfører en uheldig og villedende fokusering på kulturforskjell, hvor små forskjeller blåses opp til store forskjeller, og hvor store likheter neglisjeres. (*2003:81*)

6.1. Norsk eller arabisk?

6.1.1. Både - Og

I *Berrys* modell samsvarer "både-og" med integrering.

Voksne arabere som har kommet til Norge etter å ha fått grunnleggende utdanning i hjemlandet føler seg tryggere og mer sikre på sin tilhørighet og tilknytning til både hjemlandet og Norge. De tilpasser sine behov ettersom det er mest fornuftig og til hvilken grad det trenges. De vil ta del i det Norge byr på av goder og fordeler samtidig fortsetter de å knytte bånd til hjemlandet og opprettholder sosiale bånd med familie og venner. Dette gjøres ved å bruke tilgjengelig kommunikasjonsmidler som billige telefon samtaler, Skype, msn, sms. Det gjør de også ved å ofte besøke hjemlandet. I mange tilfeller investeres det i bolig og forretning i hjemlandet også. Mange er også engasjert i økonomisk støtte til familiemedlemmer og slektninger. Det gjør de ved å overføre penger og andre ting som kan holde nære slektninger i gang. Klær, Pc-er, og andre, nødvendige materielle utstyr, er vanlig å sende.

Tilhørighet til mange deltakere bærer preg av "både-og". *Beck* påpeker at mens den første modernes karakter ofte var "enten – eller", har det andre modernes nye muligheter ofte karakter av "både – og". (*2004:15*)

6.1.2. Assimilasjon

Assimilasjon og enten-eller tilhørighet berører deltakernes tilpasning til storsamfunnet. Dimensjonene rundt kulturell identitet og tilhørighet kan både svekkes og forsterkes avhengig av identitetshåndtering, og kan leses ut av den enkelte deltakernes utsagn og mediebruk. Bindestrøk identitet er synlig hos voksne deltakere ved å tilpasse samfunnet ved å ha kontakter på jobb for eksempel. Ungdommene tilpasser sine familiers kulturer og identiteter ved å ta del i deres sosiale liv på hjemmeplan og ved kontakt med slektninger og venner i andre land. De tilpasser også sin tilknytning til Norge på skolen og på jobb ved aktiv og pragmatisk bruk av norsk media selv om de føler seg stigmatisert og utstøtt i noen mediesammenhenger.

Engebrigsten påpeker at forsøk på "frigjøring" fra majoriteten kan lett føre til motstand og til forsvar av praksiser man ellers ønsker å bekjempe. Minoriteter kan havne i forsvarsposisjon der etnisitet forsterkes og forsvar av egne verdier blir viktig. (2009:152)

En del av den yngre generasjon av innfødte arabisktalende kan ha tendenser til å markere sin posisjon på en litt ekstrem måte. Dette gjøres bl.a. og i noen tilfeller ved at noen markerer og opphever sin religiøsitet. En sterk distansering fra det de kaller "norsk kultur" markeres ofte. Språkbruken ved å bevisst benytte såkalt "kebab norsk" er ganske utbredt i disse miljøene. En merkelig holdning og selvdefinisjon på å være problembarn og taper er også å merke. "Vi" og "de" og "oss" muslimer høres ofte og i nærkontakt med unge med arabisk bakgrunn. Men det er også yngre med arabisk bakgrunn som helst vil være norske. De har norske venner og prater helt vanlig norsk. De unngår ofte spørsmål som kan skape uro som spørsmål om religion, kvinner, politikk og lignende.

Durkheim bruker uttrykket *anomi*⁵³, som kan bety normløshet. Han kobler det til samfunn i rask endring, der det ofte oppstår misforhold mellom et individs forventninger og de sosiale forhold der forventningene skulle realiseres.

"I sosiologien, er anomi betegnelse for tilstander der de sosiale normene er for fjerne eller svake til å kunne regulere folks orientering og atferd, noe som bl.a. fører til fremmedgjøring". *Granlund* uttrykker det som uklare normer eller normer i oppløsning". *Granlund* 2005.

Dette kan skje i de første migrasjonsfasene når et individ flytter til et nytt land, mister sine tidligere tilknytninger og prøver å etablere nye tilknytninger i det nye landet.

---

⁵³ http://www.sn1.no/%C3%89mile_Durkheim

Ungdom opplever eksklusjon og mangel på anerkjennelse. Dette skaper frustrasjon og usikkerhet om tilhørighetsspørsmålet på skole, i nærmiljøet og på jobb.

Voksne er mer tilpasset. De har erfaring fra hjemmelandet, noe som gjør dem mer tilpasningsdyktige og stabile. De gir inntrykk for mer balanserte og forsiktige uttrykk og definisjoner om spørsmål knyttet til tilhørighet, kultur og identitet.

Tilgang til alle mulige tv-kanaler på eget språk fra hjemmelandet og mange andre steder i verden gjør at mange sjelden, har bruk for norsk media. Norsk begrenses til et minimums nødvendig kommunikasjonsredskap. Tilgang til tolk, egne kafeer og klubber, menigheter og butikker gjør atskillelsen større, og kontakten minimal. Noen muslimsk arabiske borgere har begrenset deltakelse i systemverden, og begrenset tilknytning til Norge i livsverden. Dette kan skape borgere som mangler tosidigheten i samfunnsborgerskapet. Det formelle statsborgerskapet og det substansielle medborgerskapet.

Utfordringer til å forstå, og være beviste på det komplekse fenomenet med identitet er store. *Brochmann* mener at begrepet "samfunnsborgerskap" kan brukes på norsk tilsvarende "citizenship" brukes på engelsk. Dette begrepet omfatter både "medborgerskap" og "statsborgerskap". (*Brochmann i Fuglerud, Eriksen. 2007:89*)

Eriksen stiller følgende spørsmål:

"Hvor mye må mennesker ha felles for å slutte opp om et politisk felleskap, og i hvilken grad må man identifisere seg kulturelt med andre mennesker i majoritetssamfunnet, for å tilslutte seg et felles politisk system. Kan et politisk felleskap bestå av et ubegrenset kulturelt mangfold, fordi felles identitet ikke er en forutsetning for å danne politiske felleskap?" Fuglerud, Eriksen. 2007:84

Enklere sagt, vil utfordringen i denne sammenhengen, ligge i evnen til å skille mellom egne kulturelle verdier, og underordne seg demokratiske fellesverdier, som er en viktig fundament for en fredlig sameksistens, som styrker sikkerheten til den enkelte individ, skaper grunnlag for fred, og hindrer konflikter mellom alle borgere i en stat. Det handler også om evnen til å akseptere og respektere demokratiske spilleregler, og forstå nødvendigheten, og viktigheten av dette for fellesskapet.

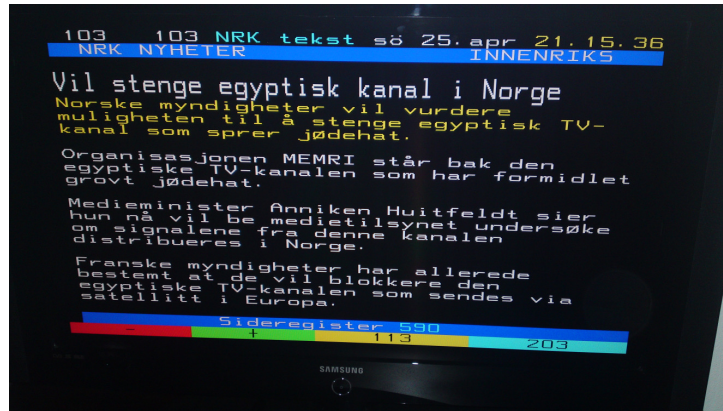
Utfordringen vil også være å respektere demokratiske verdier som et felles grunnlag og plattform for prosesser knyttet til arbeidet med integrering i et flerkulturelt perspektiv.

Utrykket "vi" og "de" kobles ofte til "vi" som er integrert og normale borgere. "De" kobles til det som er forskjellig og står utenfor.

Ungene kategoriseres hele tiden i sitt nærmiljø, av naboene, på skolen av lærerne og medelever, og i media og i samfunnet generelt. Denne kategoriseringen kan føre til at følelsen av "vi" og "de" styrkes og forankres mer og mer i minoritetsungdomskultur.

"Oss" og "dem" myten reproduseres også i skolebøker og ikke bare i media eller i daglige samtaler på alle samfunnsnivå. Åse Røthing⁵⁴, forsker ved Universitet i Oslo bekrefter dette ved å mene at asyløkere og innvandrere blir presentert som bedragere og løgnere i visse bøker som på denne måte reproduserer stereotyper.

Velutviklet og moderne institusjoner er viktige i moderne stater. De er lettere å opprettholde med gode økonomiressurser og velutviklet og egnet fagkompetanse. Hvordan kan de samme moderne statene ha tilgang til å styre eller manipulere, og i beste fall, ha tilgang til, og oversikt over, den ideologiske utviklingen hos ungdommene med arabisk bakgrunn? Dette spørsmålet er, og blir, blant de største utfordringene fremover. Særlig med transnasjonale medier som er umulig å kontrollere eller ha oversikt over hva de sender og hvilke budskap de formidler. Norske myndigheter vurderer å sensurere sendingene til en egyptisk kanal. Men kan de sensurere all tilstrømming av informasjon på nettet som de ikke kan finne seg enige i.

Nrk-tekst: 25.04.2010

I det moderne samfunnet har media som ideologistyrende og dannende maktfaktor fått andre dimensjoner. Systemer innad nasjonalstatens grenser har ikke lenger fullstendig kontroll og styring på denne makten. Derfor har ungdomskulturen fått, ytre, styrende, dannende og ideologi manipulerende maktfaktorer. Fundamentalisme, nynazisme, antisemittisme, radikal islamisme og terror er følbare elementer i de moderne statene. Det truer den sosiale orden og gjør arbeidet med å forstå betydningen av etnisk identitet og forebygging av sosial avvik enda mer utfordrende.

⁵⁴ <http://www.nrk.no/programmer/tv/migrapolis/1.7083150>

Eriksen påpeker at mange reagerer med tilbaketrekking. Ingen blir tilbudt europeisk islamsk identitet. De blir tutet ørene fulle med at de er "fremmedkulturelle" eller "fjernkulturelle", og følgelig innrømmer en del til slutt at "ja vel, så får vi heller være det". (2003:129)

Han mener også at nå handler det ikke lenger primært om "oss" og "dem", men å omgå en paranoid verden, der alle er hverandres potensielle fiender. 2003:9)

Eriksen påpeker at mange ungdommelig muslimer føler en ambivalent holdning til sine forfedres kulturtradisjon og religion, og til den vestlige moderniteten. "Vesten" representerer både en enestående suksess og et fremmedgjørende skremmebilde". *Eriksen*, 2003:130

Lignende forskning i nabolandene er interessant å trekke inn i denne sammenhengen.

Tufte understreker at studier Danmark peker mot "dikotomiseringen av "oss" (etniske dansker) og "de andre" (etniske minoriteter) gjør det umulig at være både dansk og etnisk minoritet. (2003:34)

6.2. KONKLUSJON

Berrys modell for akkulturasjon med media som faktor er ikke tilstrekkelig for å forenkle deltakernes mediebruk og hvordan det bidrar til å fremme integrasjon, assimilasjon, marginalisering og evt. separasjon/segregasjon. Det er imidlertid slik at alle deltakere i denne oppgaven bruker media på forskjellige måter og kan ikke plasseres under den ene eller den andre kategorien i denne modellen. De fleste har tilknytning til både norsk og arabisk media og viser tendenser til fleksibilitet og tilpasning. Dette avhenger av hvem de er sammen med og hvor de er og hva slags behov de har. Om de er med familien, på jobb, eller på skole. Og om det er underholdning, nyheter eller andre interesser.

Integrering

Bruk av både norsk og arabisk media fremmer deltakelse og tilhørighet til det norske samfunnet uten å bryte med opprinnelig kultur. Voksne deltakere har klarere og tydeligere syn på sin tilhørighetsvurdering.

Unge deltakere er mer usikre på hvor de ligger. Deres bruk av norsk media gir dem oversikt over samfunnet men skaper samtidig en frustrasjon p.g.a. mangel på anerkjennelse. Dels p.g.a. av generaliserende og stigmatiserende tolkninger i media. Og dels av dalende kontakt med alminnelig norske på lokalt og nært nivå.

Assimilering

Bruk av bare norsk media fører til god innsyn i det norske samfunnet på jobb og på skole. Assimilering er et for sterkt begrep å bruke. Majoritetssamfunnet gir heller ikke lett adgang til de som ønsker å assimilere seg.

Noen deltakere vil være lik flertallet og kan ha en følelse av å være det også. Likevel kan flertallet se på vedkommende med skepsis. Sentriske syn fra flertallet til den enkelte ble uttrykt av noene deltakere i denne sammenhengen.

Berry poengterer at tendensen i Norge er å understreke en assimilerende akkulturasjon og inkorporering av andregenerasjons innvandrerungdom, en tilnærming som også har sine støttespillere og talsmenn i Sverige og de andre nordiske landene, og som må revideres. *Berry 2006:382*

Tufte poengterer at de etniske minoritetsunge befinner seg på strukturelle nivåsituasjoner, hvor de nærmest skal få foreta en magisk løsning på dilemma mellom assimilasjon og marginalisering. *"De er på den ene side utsatt for en strukturell undertrykkelse på alle de store områder av samfunnslivet, således at de risikerer å bli til en restgruppe i samfunnet. På den andre sida er de utsatt for et kulturelt krav om at skulle assimilere seg". Tufte 2003:41*

Separasjon/Segregering⁵⁵

Bruk av bare arabisk media kan muligens hemme integrering og deltakelse i det norske samfunnet. Den kan også styrke tilknytningen til den arabiske kulturen på en sentrisk måte. Synet på verden kan tolkes ut ifra et arabisk medievinckling og kan bidra til sentriske syn fra den enkelte deltakeren mot flertallet i samfunnet.

Deltakere som bruker kun arabisk media i denne oppgaven virker ikke å være isolerte i den forstanden at de ikke føler seg integrert i Norge. De er heller tilpasningsdyktige på en pragmatisk måte. Dvs å delta på skole, på jobb og på andre samfunnsarenaer, samtidig leve sitt "arabisk" liv bl.a. gjennom media og ved å anvende alle mulige kommunikasjonsutstyr.

Marginalisering

Minimal, eller ikke-bruk av verken arabisk eller norsk media ble ikke registrert i denne undersøkelsen. I hvilken fase av migrasjons- og akkulturasjonsprosessen dette forekommer, er verdt å studere nærmere men ingen av deltakerne i den oppgaven kan plasseres under denne kategorien.

---

⁵⁵ Segregasjon ved påtvunget eller påført separasjon fra majoritetssamfunnet.

Denne tilstanden kan skape egne sentriske syn mot alle uansett kultur. Individet blir lukket og ønsker ikke å forandre på noe. Det kan beskrives som en "bevaringstilstand".

Når denne fasen forekommer i migrasjonsprosessen er avhengig av mange indre og ytre faktorer. Tidligere opplevelser og erfaringer samt nye erfaringer med folk fra egen kultur og fra majoritetssamfunnet kan ha varierende effekter i denne tilstanden.

Deltakerne behøver ikke nødvendigvis å tilhøre kun en kategori, men noen veksler mellom to eller flere av disse kategoriene. Når, hvordan, hvorfor kan også ha sammenheng med alder, utdanning og i hvilke fase den enkelte deltakeren befinner seg i migrasjonsprosessen.

"Vi" og "de" konteksten virker ikke å ha et negativ undertone for voksne. "Vi" når de er sammen med, eller referer til folk med samme kulturell bakgrunn, dvs. arabisktalende og muslimer. De har også en avslappet tilpasning til denne tilværelsen. De virker å vise stor fleksibilitet, toleranse og forståelse for "de andre". Overbevisning på hvordan man skal oppføre seg i forskjellige sammenhenger og forholde seg til forskjellige situasjoner "her" og "der" og i "vi" og "de" kontekst.

"Vi" og "de" virker å ha en annen undertone for ungdom. "De" mot "oss" og "vi" som blir sett stygt på, stigmatisert, ikke tilpasser oss, sydebukker, trussel, utestengt på en måte og ikke får innpass i det norske samfunnet, ikke anerkjennelse slik de er, uten å justere eller forandre sin kulturelle måter å bl.a. å kle seg på. "Vi" og "de" kan bli "oss" i visse sammenhenger. Media kan spille en sentral og forebyggende rolle for å fremme en felles medborgelig kulturell og identitets tilhørighet. Dette kan føre til at ungdom med muslimsk arabisk bakgrunn kan ha følelser av "oss" i en postmoderne medborgerlig kontekst.

Arabisk media har også et sentrisk syn på vesten og den vestlig kulturen generelt. Dette kan ha visse påvirkningseffekter på forbrukere av denne type media. *Eriksen* poengterer at skeptikere vil spontant innvende at det er unødvendig selypisking å kritisere europeiske vrengebilder av "islam", uten å ta opp muslimske vrengebilder av Europa. *Eriksen, 2003:9*

Ønske om å skaffe større og dypere empirisk data i form av større kvantitative undersøkelser rettet mot muslimske og arabiske minoriteter, evt. andre minoriteter for å kartlegge mediebruken og sammenhengen mellom denne mediebruken og identitetskonstruksjon, kulturell tilhørighet, deltakelse, integrasjon, akkulturasjon, meningsdannelse og

meningskonstruksjon. Er det mulig å finne til forebyggende tiltak innad mediebruk som kan fremme deltakelse og integrasjon, evt. hindre negative tendenser og holdninger relatert til mediebruk, vil være av stor betydning i denne sammenhengen.

Media, kultur, identitet og sosialisering er knyttet sammen i vår tidsalder. Media kobles hele tiden til makt. *Mathiesen* poengterer at maktbalansen mellom medieforbruker og medieprodusent er alt for skjev. *Mathiesen 1993*

Det som formidles av media under ytringsfrihetens navn, kan oppfattes som sannhet, løgn, overgrep eller humor!

56

Humor, terror, eller mediealvor!?

⁵⁶ Tegning av Nils Axle Kanten- publisert i VGs papirutgave i februar 2009.

LITTERATURLISTE

- Aalberg, Torill & Elvestad, Siri. **Mediesosiolog**. Det norske samlaget. 2005
- Arbeids- og inkluderingsdepartementet. **Velkommen som statsborger**. (Ait trykk As. 1. opplag 2006)
- Alghasi, Sharam. **Iranians in Norway - Media Consumption and Identity Making**. Culcom 2009 <http://www.culcom.uio.no/publikasjoner/doktoravhandlinger/2009/Avhandling-Alghasi.pdf>
- Bang, Tor. **Medier og kommunikasjon** – en innføring. (Abstrakt forlag AS 2003. 2.opplag 2004)
- Befring, Edvard. **Forskningsmetode med etikk og statistikk**. (Det norske samlaget, Oslo 2007)
- Beck, Ulrich. **Globalisering og individualisering**. Bind 1 – Modernisering og globalisering. Abstrakt forlag. 2004
- Berry, John W. Sam, David L. **Acculturation Psychology**. Cambridge university Press. 2006
- Brochmann, Grete. (2003). **Rettigheter og tilhørighet: Å være medborger i et flerkulturelt samfunn**. (Sosiologi i dag, vol.33, nr.4)
- Danielsen, A. og Norldli-Hansen, M (1999). **Makt i Pierre Bourdieus sosiologi**. Om makt. Teori og kritikk. Red. Frederik Englestad (red.), (Oslo, Ad Notam Gyldendal)
- Engebrigsten, Ada Ingrid. Fuglerud, Øivind. **Kultur og generasjoner**. Tilpasningsprosesser blant somaliere og tamiler. Universitetsforlaget. 2009
- Eriksen, Thomas Hylland. **Bak fiendebildet**. Islam og verden etter 11. september. Cappelen. 2. opplag. 2003
- Fjelland, R. **Innføring i vitenskapsteori**. (Universitetsforlaget, Oslo 1999)
- Fuglerud, Øivind (red). **Andre bilder av "de andre"**. Transnasjonale liv i Norge. Pax forlag A/S, Oslo 2004
- Fuglerud, Øivind. Eriksen, Thomas Hylland. **Grenser for kultur?** Perspektiver fra norsk minoritetsforskning. Pax Forlag A/S, Oslo 2007
- Giddens, Anthony. **Sociologi**. Volum 1. Oversatt av Björn Nilsson. Studentlitteratur 1993
- Giddens, Anthony. **The Consequences of Modernity**, Cambridge 1997

- Granlund, Lise & Andersen Gisle. **Samfunnsvitenskapelig tenkemåter.** Universitetsforlaget 2005. 2. opplag 2008
- Grimen, Harald. **Samfunnsvitenskapelig tenkemåter.** (Universitetsforlaget 2004)
- Gonzalez-Quijano, Yves & Guaaybess, Touraya. **Les arabes parles aux arabes.** La révolution de l'information dans le monde arabes. (Sindbad 2009)
- Kvale, Steinar. 2006 (1997). Det kvalitative **forskningsintervju.** (Oslo: Gyldendal akademisk, 8.utg.).
- Lundby, Knut og Futsæter, Knut-Arne. **Flerkanal-samfunnet.** Fra monopol til mangfold. (Universitetsforlaget AS 1993)
- Lüders, Marik. Prøitz, Lin & Rasmussen, Terje. Personlige medier. Livet mellom skjermene. Gyldendal Norsk Forlag AS 2007
- Mathissen, Thomas. **Makt og medier.** En innføring i mediesosiologi. (Pax forlag AS, Oslo 1993)
- Mournier, Pierre. **Pierre Bourdieu, Une introduction.** 2001. AGORA. ISBN:978-2-266-10275-9
- Padilla, Amado M. **Acculturation. Theory, models and some new findings.** Edited by AAAS Selected Symposium 39. ISBN 0-89158-859-0. 1980 by the American Association for the Advancement of Science.
- Thagaard, Tove. **Systematisk innlevelse.** En Innføring i kvalitativ metode. 2. utgave 2003. Fagbokforlaget
- Tufte, Thomas (red.). **Medierne, minoritetene og det multikulturelle samfund.** Skandinaviske perspektiver. NORDICOM. 2003
- Von der Lippe, Berit og Nordhaug, Odd (red). **Medier, påvirkning og samfunn.** (Cappelen akademisk forlag AS, Oslo 2000)
- Waldahl, Ragnar. **Mediepåvirkning.** (2 utgave. Ad Notam Gyldendal 1989. 2. utgave 2. opplag 1999)

Andre kilder

- Artikkel: Berry, J.W. (1997). **Immigration, acculturation, and adaptation.** Review, 46, 5-34.
Bestillingsnr: b10115182. **Applied psychology** (trykt utg). Trykt: London: Lawrence Erlabum Associates for the international. År: 1997
- Bok: The Cambrige Handbook of: **Acculturation psychology**. Edited by: David L. Sam, University of Bergen Norway and John W. Berry, Queen's University, Kingston, Ontario, Canada. Cambridge University press 2006
- **Vi og De.** En håndbok om kommunikasjon. IMDI. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. Mars 2007

Nettressurser:

- Forskningsetiske komiteer. <http://www.etikkom.no/>
- Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, jus og humaniora. <http://www.etikkom.no/retningslinjer/NESHretningslinjer/NESHretningslinjer/99>
- Karolinska institutet: <http://kib.ki.se/vetartikel/player.html>
- Media - også et ressurs for usynlige minoriteter?. <http://www.culcom.uio.no/nyheter/2006/mainsah.html>
- NSD Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste: Forskning og personvern <http://www.nsd.uib.no/personvern/>
- Norsk-iranernes avslørende medievaner. <http://www.culcom.uio.no/nyheter/2006/algashi.html>
- Transnasjonalisme: Master Politique Comparée. 2007-2008 par Riva Kastoryano http://ecoledoctorale.sciences-po.fr/master/pol_comp/plandecours07_08/Transnationalisme.pdf

Vedlegg

1. Informasjonsbrev / Samtykkeerklæring
2. Tillegsinformasjon til deltakerne
3. Intervjuguiden
4. Godkjenning fra NSD

1. Informasjonsbrev / Samtykkeerklæring

Ridha Fethi
Skrukkerødvn. 29
3924 Porsgrunn
ridha@online.no
mob:90250030

Til:

.....
.....

Porsgrunn,.....2009

Invitasjon til å delta som deltaker i en masterstudie ved Høyskolen i Telemark

I forbindelse med en masteroppgave i flerkulturelt arbeid med barn og unge på høyskolen i Telemark som skal fullføres i skoleåret 2009/2010 trenger jeg deltakere blant arabisktalende familier i Grenland. Jeg vil vi spørre deg, din ektefelle og barn om dere er villige til å være deltakere i dette forskningsopplegget.

Oppgaven skal handle om hvordan er det er å leve med forskjellige medier og arabiske minoriteters forhold til norsk media, til arabisk media og eventuelt andre medier. Arbeidsmåten vil variere mellom samtale, observasjon og intervju.

Med vennlig hilsen
Ridha Fethi

.....

.....
Ja, vi ønsker å være deltakere i dette prosjektet.
Nei, vi ønsker ikke å være deltakere i dette prosjektet.

Underskrifter

Far: .....
Mor: .....
Barn: .....
.....

2. Tilleggsinformasjon til deltakerne

Ridha Fethi
Skrukkerødn. 29
3924 Porsgrunn
ridha@online.no
mob:90250030

Til:

.....
.....

Porsgrunn, ... 2009

Tilleggsinformasjon

Takk for at dere har samtykket til å delta i mitt masterprosjekt. Jeg vil gi dere litt mer informasjon om informasjonssikkerheten i forbindelse med prosjektet, og om deres rettigheter som deltakere.

Oppgaven skal handle om hvordan er det å leve med forskjellige medier og arabiske minoriteters forhold til norsk media, til arabisk media og eventuelt andre medier.
Arbeidsmåten vil variere mellom samtale, observasjon og intervju.

Min veileder i dette prosjektet er professor: Oddvar Hollup, Institutt for helse og sosialfag. Høyskolen i Telemark, Postboks 203, 3901 Porsgrunn.
Tlf: 35026200, mob: 97541287, e-post: oddvar.hollup@uia.no

Jeg bekrefter at all data jeg får gjennom observasjon, samtale og intervju skal behandles konfidensielt, samt at jeg er underlagt taushetsplikt.

Deltakelse på dette prosjektet er frivillig og deltakeren kan trekke tilbake samtykke så lenge studien pågår uten å måtte begrunne dette. Samtykke innebærer at deltakeren ønsker å delta i studien. Samtidig står personen fritt til å svare på de spørsmål han eller hun vil.

Prosjektet skal fullføres innen mai 2010, og datamaterialet skal anonymiseres ved å bruke fiktive navn under bevaring og behandling av data. All data fra deltakerne vil bli bevart utilgjengelig for uvedkommende og vil bli makulert og destruert innen prosjektslutt.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste NSD, AS.

Med vennlig hilsen
Ridha Fethi

.....

3. Intervjuguide

Spørsmålene i intervjuguiden er veiledende. De kommer ikke til å bli stilt systematisk eller i nåværende rekkefølge. Dette avhenger av hvem deltakeren er. Under samtalene, har nye spørsmål blitt stilt, og blitt aktuelle å finne ut av, uten nødvendigvis å stå i denne intervjuguiden.

Innledende samtale

1. Alder
2. Sivilstatus, familiestørrelse?
3. Nasjonalitet, landsdel?
4. Antall år i Norge?
5. Kom du alene eller sammen med familie?
6. Grunnen til migrasjon til Norge?
7. Utdanning: Hjemmefra? I Norge? Hvilke språk snakker du?
8. Yrke og bolig?

Media før og nå

1. Hvordan beskriver du tilgangen til media før og nå?

Alder og kjønn

1. Finne eventuell sammenheng mellom mediebruk og kjønn/alder?

Medievaner

Tv, radio, aviser, blader, bøker, Internet, kino, teater, telefon, mobil og IP kommunikasjon.

1. Hvem bruker hva?
2. Til hva?
3. Hvor ofte?
4. Hvorfor?

Underholdning

1. Hvordan bruker du media til underholdning, og hva bruker du?

Interesse

1. Hvilke programmer betegner du som interessante og viktige?

Familien

1. I hvilken sammenheng kan det oppstå enighet eller uenighet i familien?
2. Er det noe som kan skape konflikter?
3. Foregår det forhandlinger?
4. Er det noen begrensninger i din familie for hva som tolereres og aksepteres fra media generelt? Hvorfor?
5. Er det noe som er forbudt å se på/lese/bruke/ha tilgang til i media for voksne/gutter/jenter? Eksempel? Hvorfor?
6. Har du som forelder et behov/ønske om å skjerme/beskytte dine barn mot media? Hvorfor?
7. Hvilke tiltak bruker du evt. for å skjerme dine barn?

Kulturalitet

1. Hvordan opplever og takler du tilværelsen i to eller flere kulturer?
2. Hvilken rolle tror du media har for å at du kan være deltaker i både den muslimske arabiske og den norske kulturen?

Tilknytning

1. Hvilken rolle tror du media har for din tilhørighet og tilknytning til Norge?
2. Hvilken rolle tror du media har for din tilhørighet og tilknytning til hjemlandet?
3. Hvordan er det å være arabisk-talende/arabisk-språklig minoritet og leve med forskjellige medier?
4. Hvordan vurderer du ditt behov for å ta kontakt med folk med samme språk, land, kultur, religion og/eller etnisitet?

Integrering, deltakelse

1. På hvilken måte mener du at media påvirker din tilknytning til familien, nærmiljø, skole og jobb i Norge?
2. På hvilken måte mener du at media påvirker din tilknytning til kulturelle, etniske, religiøse, politiske eller andre grupper i Norge?
3. Aktuelle emner fra media kan være samtaleemner på arbeidsplassen? Hvordan opplever du dette?
4. Hvordan bruker du media til å skaffe informasjon om samfunnet rundt deg?

Media, kommunikasjon, språk, opplæring og skolen

Mediene som bindeledd mellom individ og samfunn

1. Er det noe fra media som blir tatt opp og diskutert på skolen?
2. Hvordan vurderer du din tilgang til infokampanjer fra media?
3. Har du opplevd å misforstå noe av informasjon som formidles via media?
4. Hvordan bruker du media til kommunikasjon og kontakt utad i samfunnet?(Lege, jobb, skole, etater, institusjoner, organisasjoner, myndigheter,...)

Meningsdannelse og meningskonstruksjon

1. Hvilke medier tror du påvirker dine politiske oppfatninger?
2. Vi tar utgangspunktet i en bestemt sak du er interessert i. Hvordan vurderer du mediedekningen av denne saken på arabisk, norsk og globalt?
3. Er det noe i media du tror eller mener kan påvirke meningen til ditt barn? Hvordan?
4. Hva gjør du evt. for å øke eller minske ditt barns tilgang til dette?

4. Godkjenning fra NSD

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hørfagnes gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Oddvar Hollup
Institutt for sosialfag
Høgskolen i Telemark
Postboks 203
3901 PORSGRUNN

Vår dato: 20.10.2009   Vår ref: 22783 / 2 / RKH   Deres dato: Deres ref:

TILRÅDING AV BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 13.10.2009. All nødvendig informasjon om prosjektet forelå i sin helhet 19.10.2009. Meldingen gjelder prosjektet:

22783   *Hvordan bidrar mediavaner til arabiskspråklige minoriteters til kulturell identitet og tilhørighet, deltakelse og integrering?*
Høgskolen i Telemark, ved institusjonens øverste leder
Behandlingsansvarlig   *Oddvar Hollup*
Daglig ansvarlig   *Ridha Fethi*
Student

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, vedlagte prosjektvurdering - kommentarer samt personopplysningsloven/-helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 04.05.2010, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Venlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Ragnhild Kise Haugland

Kontaktperson: Ragnhild Kise Haugland tlf: 55 58 83 34
Vedlegg: Prosjektvurdering
Kopi: Ridha Fethi, Skrukkerodvn. 29, 3924 PORSGRUNN

Utvalget omfatter fem arabisktalende familier bosatt i Grenlandsområdet i Telemark. Alle informantene vil være over 16 år.

Deltakerne rekrutteres gjennom Spesialpedagogisk tjeneste, som formidler informasjon om prosjektet og innhenter samtykke til deltakelse.

Opplysningene samles inn gjennom intervju og observasjon av mediebruk.

Det er gitt skriftlig informasjon om prosjektet og innhentet skriftlig samtykke til deltakelse. For de deltakerne som er under 18 er det innhentet samtykke både fra deltakeren selv og hans/hennes foreldre. Personvernombudet finner informasjonsskrivet mottatt 14. oktober kombinert med tilleggsinformasjon mottatt 19. oktober 2009 tilfredsstillende, forutsatt at formulering foreslått av ombudet legges til (jf. e-post 19. oktober 2009).

I forbindelse med prosjektet blir det behandlet sensitive personopplysninger om etnisk bakgrunn og politisk og religiøs oppfatning, jf. personopplysningsloven § 2 punkt 8 a). Personvernombudet finner at behandlingen kan hjemles i personopplysningsloven §§ 8 første alternativ og 9 a) (samtykke).

Innsamlede opplysninger registreres på privat PC. Personvernombudet legger til grunn at bruk av privat PC er i tråd med Høgskolen i Telemark sine rutiner for datasikkerhet.

Senest innen prosjektslutt, 4. mai 2010, skal datamaterialet anonymiseres ved at navneliste/koblingsnøkkel slettes og eventuelle indirekte identifiserende personopplysninger slettes eller omskrives slik at det ikke lenger er mulig å føre opplysningene tilbake til enkeltpersoner.